

Jaarboekje van het Oudheidkundig Genootschap "Niftarlake" 2001

<https://hdl.handle.net/1874/9632>

JAARBOEKJE

2001

VAN HET
OUDHEIDKUNDIG
GENOOTSCHAP

‘NIFTARLAKE’

Ereleden en bestuur

Erelid Mr J.H. van den Hoek Ostende, Amsterdam
Lid van verdienste A.J.A.M. Lisman, Nieuwersluis

Bestuur Drs E. Munnig Schmidt, voorzitter
Nieuwerhoek, 3632 AD Loenen a/d Vecht (0294) 231280,
e-mail: emunnigs@worldonline.nl

Jurgen Wasser en Bridgina van Elk, secretariaat.
Rijksstraatweg 160, 3603 CT Maarssen (0346) 550872,
fax (0346) 555610, e-mail: BridginavanElk@cs.com

Godelief N.F.M. Hoffman-van Miert, ledenadministratie.
Zandpad 83, 3621 NG Breukelen (0346) 261201,
fax 264961, e-mail: HofmandeBK@hetnet.nl

Drs Eric F.L. Stubbé, penningmeester, Dorpsstraat 20, 1393 NH
Nigtevecht, (0294) 252873, fax 253659

Mw Drs G. Recter, bibliotheek, Bijdorp, Oud Over 8,
3632 VD Loenen a/d Vecht (0294) 234653

Leden Anthony J. A. M. Lisman
Margot M. Welle

Redactie Drs E. Munnig Schmidt
voor 2002 Nieuwerhoek, 3632 AD Loenen a/d Vecht (0294) 231280
fax (0294) 232651, e-mail: emunnigs@worldonline.nl

Contributie voor 2002: €12,50 op Postbank nr. 513805
t.n.v. Penningmeester Niftarlake te Vreeland

ISBN 90-6550-199-1

Ledenlijst 2001

van het Oudheidkundig Genootschap 'NIFTARLAKE'

Abcoude

Drs J. Baalbergen
R. Bianchi
I. ten Brink
Mw Dr M. Carasso-Kok
Mr G. van Donkersgoed
J. van Doorn
Prof Dr A.J. Dunning
Mw J. Elema
Mw B.S.J. Elzinga
W.J. Engel
Gemeente Abcoude
H. de Graaf
J. de Groot
Hist. Kring Baambrugge/Abcoude
J.Th. Kemme
Mw M. Kok
Mw I. Montijn
Mw A.A. van der Most-De Ridder
J.J. Pabon Jr
F.F. Rehbock
J. van Santen
Mw E.M. Scholte-Vis
Ir D.L.H. Slebos
W.W. Timmer
Mw A. den Toom-Naafs
Mw A.W. Trouw-Moen
Mw C. Uiterwaal-van Zijl
Mw M.A.J. Vreeken-van Brink
J.E. Wustenhoff

Almelo

C.J.M. Bak

Amersfoort

Mw J.T.T. van Goudzwaard
L.R.C. van der Molen
Museum Flehite
Rijksdienst Oudheidk. Bodemonderzoek

Amstelveen

J.W.N. van Achterbergh Jr
J.E. van der Dussen
E.H. Glasius
Mw I. Oberman-Smit

Sandbergstraat 8, 1391 EL
Meerzicht 1, 1391 AR
Kerkstraat 18, 1391 HC
Dr. Koomansstraat 21, 1391 XA
Folkert Postlaan 6, 1391 AV
Broekzijdselaan 37, 1391 ZA
Angsteloord 63, 1391 ED
Dr Koomansstraat 1 h, 1391 VZ
Ereprijs 27, 1391 TA
Angsteloord 5, 1391 EB
Gemeentehuis, 1391 EL
Meerweg 19a, 1391 HG
Gein Noord 26, 1391 GZ
Piet van Wijngaerdtlaan 58, 1391 AX
de Tourton Bruynsstraat 3, 1391 EM
Garshen 3, 1391 RP
Stationstraat 17, 1391 GL
Papenhof 9, 1391 BD
D. v. Troostwijkstraat 51, 1391 ER
Torenlaan 52, 1391 AN
Heinkuitenhof 14, 1391 TS
Sandbergstraat 14, 1391 EL
Leo Dorgelmanstraat 8, 1391 EW
Achter de Kerken 40, 1391 LP
Kievitsheuvel 37, 1391 AP
Torenlaan 32, 1391 AM
Kerkplein 12, 1391 GJ
D. v. Troostwijkstraat 46, 1391 ET
Koppelland 11, 1391 EV

Horstlaan 76, 7602 AN

J. van Oldenbarneveldtlaan 17, 3818 HA
Celsiusstraat 71, 3817 XE
Brecstraat 80, 3811 BL
Postbus 1600, 3800 BP

Amsterdamseweg 270, 1182 HN
Camera Obscuralaan 103, 1183 JX
Amstedijk N76, 'Nieuwer Amstel', 1183 TE
Amstedijk N37, 'Oostermeer', 1184 TD

Amsterdam

*Mw D.J.K. Beynes-Heymeyer van Heemstede
Bibliotheek Universiteit
Bibliotheek Rijksmuseum
Mw E.G.H. Blauwkuip-Haker
Mw J. Boers
Jhr Ir R.G.M.P. Bosch van Drakestein
Mw M.E. Buehre-Andriessen
Mw L. Deen-van Leeuwen
Mw Dr M.A. Dukes-Greup
Drs P.M. Fischer
G. van Heusden
*Mr J.H. van den
K. Hoen
*Instituut P.J. Meertens
Mw Mr E.L. de Jongh
M.M.W. Kasteleyn
Drs K. de Leeuw
K.F. van Leuven
Y. van der Linden
Mw A.M.J. Oostenbroek-Smilde
Ir J.G.S.M. Philips
W.A.C. Reesink
J.R. Ritman
Dr R. Schoorl
J.M. Tor
Dr C.J.J. Westermann
J. Zwaan

Arnhem

J.E. van der Sleseen

Baambrugge

H.F. Anger
M. Blokhuis
Mw Drs S. Boerdam
Prof Dr K.E. Bos
H. de Cock
F. Eekels
Mw M. van Erven Dorens-Vinke
H. Kegel
Mw Drs L.B. Lugt
Dr R.O. Schlingemann
A.W. Steenhof
J.W. Verloop
*J.N.W. Voorhoeve

Baarn

Mw C.E.B. van den Arend Schmidt-Oost Indië
Drs J. van der Meulen

Prinsengracht 849, 1017 KB
Singel 425, 1012 WP
Postbus 74888, 1071 DN
Prinsengracht 1043, 1017 KP
Ceintuurbaan 221N2, 1074 CW
Beethovenstraat 46³, 1077 JJ
C. Van Eesterenlaan 354, 1019 KE
Keizersgracht 207, 1016 DS
Beethovenstraat 249, 1077 JE
Hemsterhuisstraat 173, 1065 JZ
NZ Voorburgwal 286, 1012 RT
Hoek Ostende B. Wieringerstraat 22, 1013 EB
Dirk Schäferstraat 59, 1076 BB
Postbus 94264, 1090 GG
P. de Hoochstraat 38^{hs}, 1071 EG
Olympiaplein 77, 1077 CR
Pracanalaan 80, 1060 RC
Minervalaan 71-II, 1077 NS
Blasiusstraat 74-G, 1091 CW
Nic. Maesstraat 38^{hs}, 1071 RB
Michelangelostraat 20^{hs}, 1077 CB
Koninginneweg 40, 1075 CZ
Bloemgracht 19^{hs}, 1016 KB
J.J. Viottastraat 5, 1071 JM
Egelantiersstraat 10b, 1015 PL
Prinsengracht 1029a, 1017 KP
Lijzijde 45, 1034 KN

Bergstraat 97, 6811 LE

Pr. Beatrixstraat 13, 1396 KD
Rijksstraatweg 25, 1396 JD
Rijksstraatweg 22, 1396 JM
Rijksstraatweg 75, 1396 JE
Prins Johan Frisostraat 4, 1396 KB
Rijksstraatweg 119, 1396 JJ
Rijksstrweg 147, 'Valk en Heyning', 1396 JK
Binnenweg 24, 1396 KM
Rijksstraatweg 91, 'Geinwijck', 1396 JG
Rijksstraatweg 87, 1396 JG
Kleiweg 14, 1396 HW
Rijksstraatweg 159, 1396 JK
Donkervlietse Binnenweg 11, 1396 LN

Prinses Carolinalaan 2, 3743 JH
Stationsplein 8, 3743 KL

Jhr A.E. Rutgers van Rozenburg
Bilthoven
Mw B. Blecker-Eeuwens
A.J. Crucq
R.E. Kamp
Mw A.A. Mertens zur Borg
Mw L. Quispel-de Langen
S.H.M. Vrind
Blaricum
J.N. Bastert
Jhr D.J.A.A. van Lawick van Pabst
Mw R. de Quant-Gunther
Mw H.E. Rote-de Raad
Mw Drs E. Verschuif
Bloemendaal
J.W. van der Linden
Bosch en Duin
Mw Ir A.M.W. Verloop-van Utenhove
Breda
J.H. Peek
Breukelen
T.C. Akkerman
Mw M. Albers
Archief Gemeente Breukelen
Mw R. Bakker
Mw M. Balk-van Kampen
Mw Mr L.G. Baud
J. Beelen
Mw G. Bekker-Jonker
Ir G.G. van den
Bibliotheek Breukelen
Mw J.M. Bierman-Polman
J.W.M. de Boer
C.A.M. Brugman
J.W. de Bruyn Kops
P.J. Burggraaf
Mw A.C. Crietee-Hoogerbeets
JAC. van Dam
Mr J.H.M. Deiters
Mw Mr M.W. van Dijk-Witjas
Mw Mr M.L. Dingemans
Mw Mr P. van Dobbenburgh-Rossberg
W. Dobber
H.H.J. Doude van Troostwijk
W.F.E. baron van der Feltz
B.T. Freijters
J. Funken
Koningsweg 2 – flat 70, 3743 EV
Soestdijkseweg 95, 3721 AA
Bosuillaan 147, 3722 XJ
Vermeerlaan 5, 3723 EM
Sweelincklaan 69, 3723 JC
Noord Houderingelaan 32, 3722 BR
Lassuslaan 55, 3723 LH
Torenlaan 47, 1261 GC
Vliegweg 17, 1261 GK
't Hemeltje, Achterom 5, 1261 EE
Holleweg 11, 1261 BW
Heideweg 4, 1261 GR
Koepellaan 2, 2061 CV
Baarnseweg 8, 3735 MG
Ginnekenweg 84, 4818 JH
Rijksstraatweg 43, 3621 BH
Zandpad 43, 'Vecht en Hoff', 3621 NE
Postbus 116, 3620 AC
Longkruid 2, 3621 TX
Kerkstraat 7, 3621 AK
Kerkplein 16, 3621 BA
Linnaeusdreef 12, 3621 XW
Heerenstraat 58, 3621 AR
BergStraatweg 78, 3621 BR
J. Dirksenstraat 20, 3621 CB
Zandpad 82, 3621 NG
Willink van Collenstraat 79, 3621 CL
Keizerskroon 18, 3621 RS
Zandpad 61, 3621 NG
Kerkbrink 26, 3621 BS
Linnaeusdreef 44a, 3621 XX
Ortswarande 55, 3621 XN
Straatweg 80, 3621 BR0
G. van Nijenrodestraat 90, 3621 GM
Zandpad 81, 3621 NG
Griftenstein 52, 3621 XL
Zandpad 27, 3621 ND
Straatweg 244, 3621 BZ
Stinzenlaan Zuid 201, 3621 TC
G.W. van Couwenhovenstraat 12, 3621 CD
Oud Aa 41, 3621 LA

P.L. van Gent
 D.W. Gerwig
 R. van Gessel
 Dr. J.W. Gunning
 Drs H.C.J. Hendriks
 Hist. Kring Breukelen
 R.J. Hofman
 Drs E.W.Th. Hollemans
 Mw W.H. Hollemans-Sterken
 Mw L. Hunsucker
 Mw G.J. van Julsingha
 B. Kalkman
 Mw C. Knulst
 J. de Koning
 Mw A.E.C. Koole-Quarles van Ufford
 R.G.H.W. Korstjens
 M. van Kralingen
 H.T. Langerak
 H.K. Lenstra
 A.C. Menke
 R.W.C. Molenkamp
 J. Molenkamp
 T. Mur
 Mw L. Paulson
 Prof Dr.R. Plomp
 Jhr Mr W.H.D. Quarles van Ufford
 J.R. van Raay
 P.C. Roeleveld
 Mw A.C.K. Roosjen
 Mw I. Rot
 W.G. Scheurer
 P.I.M. van Schoonhoven
 T.N. Simonis
 Ir W.F. Staargaard
 G.S. Streelland
 Universiteit Nijenrode
 Mw J.H.Ch. Vegter-Bal
 G.H.M. Vehmeijer
 Mw M.G.S. Vehmeijer-Segerink
 Ver. B.v.W. in Asfalt
 Mr J.A. Vermeulen
 Mr G. Versluys
 *Mw A.J. Verweij-Folmer
 Mw J.C.M. Voormolen-Van der Blom
 Mw H.A. Wasterval
 A.J.B. Willemars
 *Mw J. van Zadelhoff-Hortulanus

Zandpad 86, 3621 NG
 Dannestraat 33, 3621 AE
 Linnacusdreef 23, 3621 XT
 Straatweg 204, 3621 BX
 Julianastraat 25, 3621 EG
 Stationsweg 37, 3621 JL
 Zandpad 83, 3621 NG
 Rietland 7, 3621 GZ
 Anna Pergensstraat 15, 3621 GR
 Silverstein 80, 3621 PD
 Linnacusdreef 21, 3621 XT
 Nassauplein 1, 3621 EA
 Vrijheidslaan 81, 3621 HL
 Linnacusdreef 13, 3621 XT
 Zandpad 53, 'Boomrijk', 3621 NE
 Straatweg 111, 3621 BK
 Herenstraat 4, 3621 AR
 Straatweg 184, 3621 BX
 Broekdijk Oost 37, 3621 LM
 Oud Aa 1a, 3621 LA
 Dannegracht 16, 'Vecht en Dam', 3621 AA
 Straatweg 79, 3621 BJ
 Straatweg 76a, 3621 BR
 Watertoren 6, 3621 XZ
 Straatweg 220, 3621 BZ
 Zandpad 48, 'Gunterstein', 3621 NE
 Zandpad 46, 3621 NE
 Straatweg 115a, 3621 BK
 Eendrachtlaan 33, 3621 DD
 Kerkplein 12, 3621 BA
 Zandpad 88, 3621 NH
 Straatweg 192, 3621 BX
 Straatweg 224, 'Klein Vechtvlief', 3621 BZ
 Stinzenlaan 18, 3621 RD
 Zandpad 87, 3621 NG
 Straatweg 25, 3621 BG
 Dannegracht 11, 3621 AA
 Zandpad 80, 'Oudaen', 3621 NG
 Zandpad 55, 3621 NE.
 Straatweg 68, 'Vreedenoord', 3621 BR
 Brouwerij 1, 3621 AD
 Straatweg 61, 3621 BH
 Mecklenburgstraat 6, 3621 GP
 Straatweg 47, 3621 BH
 Zandpad 9, 3621 NC
 Brugstraat 19, 3621 AG
 Zandpad 37, 'Groenevecht', 3621 ND

Breukeleveen

Mw G.C. Geel-Krijgsman
Drs M.M. van Kesteren
Dr J.F.W. Nuboer
Ir F. Roelofs
Dr P.J. Sinninghe Damsté

Bussum

Mw Mr E. Barendsen-Polak
Mw W.C. van den Bergh
Mw J.M.E. Blickman-Lette van Oostvoorne
Mr F.A. Doude van Troostwijk
Mw K.J. Hartman-Pesman
Mr R.R. Hazewinkel
Mw A.E. Koch-van de Stadt
M. Langelaar
Mw P.A.C.E. Ooiman-van Atubel
Mw drs H. Visser-Brouwers
Mw R.M. de Vries

Diemen

W. Groen

Doorn

Mw M.A.H. Beks
Mw W.E.E. Bernt-Scheffer
Ir H.J. Doude van Troostwijk
H. v.d. Stoop

Ermelo

Drs R.Th. Schoenmaker

Gouda

Hist. Vereniging 'Die Goude'

't Goy

S.S. Hesselink

's-Graveland

Bibliotheek Natuurmonumenten
P. Honig

's-Gravenhage

Centraal Bureau Genealogie
Mw L.J. Doude van Troostwijk
Genootschap Belle de Zuylen (Secr.)
Rijksbureau Kunsth.& Doc.
*Mr R.J. Nieuwland

Groenekan

J.O.J. Copijn
Mw J.C.L. Gregory

Haarlem

Archief Rijks Prov. N.Holland
J.T. Burggraaf
J.W. Hageman

Heerenweg 52, 3625 AG
Heerenweg 47a, 3625 AB
Heerenweg 59, 3625 AC
Heerenweg 109, 3625 AE
Heerenweg 89, 3625 AC

Koedijklaan 10, 1406 KZ
Vosmaerlaan 8, 1401 CA
Koningslaan 51a, 1406 KG
Waldecklaan 10, 1405 CR
Graaf Wichmanlaan 22a, 1405 HA
Nw <'s-Gravelandseweg 67, 1406 NC
Koedijklaan 21, 1406 KX
Mecklenburg 52, 1404 BJ
Groot Hertoginnelaan 29, 1405 EB
Generaal de la Reijlaan 8, 1404 BR
Wilhelminaplantsoen 23, 1404 JP

Agaatvinder 14, 1113 KP

Berkenweg 2a, 3941 JB
Park Boswijk 598, 3941 AN
Parklaan 40, 3941 RE
Van Galenlaan 12, 3941 VD

Anna van Burenlaan 1, 3851 RV

Vlietenburg 32, 2804 WT

Tuurdijk 16, 3997 MS

Noordereinde 60, 1243 JJ
Spanderswoud 5, 1243 HZ

Prins Willem Alexanderhof 22, 2502 AT
Therèse Schwartzestraat 30, 2597 XJ
Van Slingelandtstraat 62, 2582 XS
Postbus 90418, 2509 LK
Willem de Zwijgerlaan 105, 2582 EK

Groenekanseweg 90, 3737 AH
Versteeglaan 34, 3737 ZA

Kleine Houtweg 18, 2012 CH
Laan v. Osnabrück 32, 2034 TD
Nieuwe Gracht 20, 2011 NG

Haarzuilens

L.J. Huisinga

Heemstede

Mw C. Lugt

Hilversum

Archief Gooi en Vechtstreek

Mw J. Janmaat

Mw E.H.A. Korthals Altes-Kamerling

Ing D.M.C. Mol

C.W. van Nie

T.W. Ploeg

Dr J. Rechsteiner

M. van der Sande Lacoste

Dr W.J. Steyling

Mw A.J. Swanenburg de Veye-v.Wieringen

A. van Vredendaal

J.H. Vrij

Houten

Bibliotheek Centrale, Prv.Utrecht

Kockengen

Prof Dr J.A. van Dongen

G.F.W. Herngreen

Koedijk

P.J. Prett

Kortenhoef

Mw T. van Essen-Tiggers

W. Spaan

Mw M.A. Sprenger

Mw M. Verkerk-Tuynman

Laren

Mw C.A.H. Bleekemolen

Mw A. Blijdenstein-van Berckel

Mw A. van Helden

Mw J.C.F. Mulders-Baljon

Ing H.C. Oortman Gerlings

W.J.H.M. Resink Ottenhof

H.W. Schouwenaar

Jhr Mr G.C. Six

Mw A.A. Steffens

G.N. Verhoef

Leiden

Mw A. Vroom-van der Leeden

Lochem

Mw H. van Weede-Vaandering

Loenen

Archief Gemeente Loenen

Mw J.M.R. Baas-van der Werff

Ockhuizerweg 20, 3455 RW

Provincielaan 5/33, 2101 SP

Postbus 9900, 1201 GM

Corverslaan 20, 1217 TN

Bussumer Grintweg 38, 1217 BR

Acaciapark 134, 1213 LD

Van der Lindenlaan 27, 1217 PJ

O. Amersfoortseweg 44, 1213 AE

Regentesselaan 30, 1217 EG

Rossnilaan 12, 1217 CB

Koninginneweg 18, 1217 KZ

Diependaalsedrijf 6, 1213 CP

Calvijnhof 86, 1216 LA

Diependaalselaan 337, k. 517, 1215 KG

Postbus 650, 3990 DR

Wagendijk 12, 3628 EP

Godinweg 2, 3628 BA

Postbus 10, 1830 AA

Kortenhoefsedijk 83, 1241 LS

Kortenhoefsedijk 171, 1241 LZ

Oranjeweg 34, 1241 XS

Kortenhoefsedijk 81, 1241 LS

J. Hamdorfflaan 31, 1251 NL

Tafelbergweg 15, 1251 AB

Drift 1a, 1251 CA

Hein Keverweg 17, 1251 BT

Pastoor Hendrikspark 9, 1251 MB

Zevenend 13, 1251 RK

Zevenenderdrift 22, 1251 RC

Wally Moesweg 1, 1251 AT

Barbiersweg 3, 1251 PA

Mendes da Costalaan 2, 1251 NP

Antonie Duycklaan 2, 2334 CD

Lange Voren 2, 7241 HS

Postbus 99, 3632 ZS

Vreelandseweg 19, 3632 EP

P.M. Bakker
 N. Bakker
 H. Bakker
 Bibliotheek Loenen
 Mw H. Bienfait
 B.J. Blijdenstein
 Mw E. de Boer-Berendsen
 M.C. Boevée
 Mw E.E.C. Bon-Meyer
 F. Bonnema
 M. Bootsma
 Mw E. Bootz-Nieuwenhuys
 D.M. Bouman
 A. van Dalen Meurs
 C. Dierdorp
 Mw M.M.C. Dijkstra-Dreesmann
 J.P. Dullaert
 J.T.G. Ernst
 Drs J.C. van Essen
 A. Gelderman
 Mw E. de Geus-Goossen
 Mw E. Goemans
 H. Goemans
 W. Grunfeld
 Mw R. Vor Der Hake-Campfens
 Mw M.S. Harms-van Estrik
 P.M. Hiensch
 M.J. graaf d'Hollosy
 Mw A.L. Hoogendijk-Kuiper
 Mw M.A.G.van Iperen
 W.B. Jagt
 H.J. de Jong
 M.C. de Jongh
 P.J. Kastelein
 Mw R.T. Knol-Smit
 Drs G.J. Koelemey
 C.J. de Kruyter
 W.F. Kuijper
 L. Kusters
 Drs A. Ledeboer
 J. Leicher
 Mw F.M. Luxwolda
 C.P.G. Molenkamp
 Mr A. Mostert
 Drs E. Munnig Schmidt
 Cor Nab B.V.
 Mw W.M.J. Nooteboom-Bonarius
 Wallestein 66, 3632 WR
 Oud Over 3, 'Vegtlust', 3632 VA
 Wallestein 52, 3632 WP
 Postbus 47, 3632 ZR
 Westerklip 22, 3632 TE
 Oud Over 86, 'Nedervecht', 3632 VE
 Vreelandseweg 20, 3632 EP
 Hofbergen 52, 3632 WC
 Dorpsstraat 10, 3632 AT
 Oud Over 152, 3632 VH
 Hofbergen 42, 3632 WC
 Oud Over 3, 'Vegtlust', 3632 VA
 Wallestein 45, 3632 WN
 Dorpsstraat 8, 3632 AT
 K. Ottolaan 30, 3632 BW
 Vreelandseweg 24, 3632 ER
 Grutterstraat 12, 3632 EJ
 Moleneind 4, 3632 DA
 Kerkstraat 6, 3632 EL
 Oud Over 39, 3632 VA
 't Rond 13, 3632 BN
 Vreelandseweg t/o 5, 3632 EP
 Oud Over 6, 3632 VD
 Dorpsstraat 98, 3632 AW
 Rijksstraatweg 85, 3632 AA
 Hoflaan 1, 3632 BT
 Westerklip 54, 3632 TG
 Mijndensedijk 20, 3632 NV
 Rijksstraatweg 84, 'Cronenburgh', 3632 AD
 Oud Over 10, 3632 VD
 Middenhoek 34, 3632 TB
 Vreelandseweg 25, 3632 ER
 Rijksstraatweg 90, 3632 AD
 Rijksstraatweg 96, 'Middelhof', 3632 AD
 Graaf Janlaan 2, 3632 CB
 't Rond 9, 3632 BN
 Kickestein 77, 3632 WK
 Kon. Julianaweg 22, 3622 EE
 't Rond 1, 3632 BN
 Dorpsstraat 4, 3632 AT
 Oud Over 120, 3632 VC
 Oud Over 28, 3632 VD
 Dorpsstraat 69, 'Leeuwendijk', 3632 AS
 Rijksstraatweg 95, 3632 AA
 Rijksstraatweg 78, 'Nieuwerhoek', 3632 AD
 Oud Over 43, 3632 VA
 Oud Over 3, 'Vegtlust', 3632 VA

Mw C. Pacenti-Batterman
 Mw Dr H.H. Pijzel-Dommissie
 A.A.J. Plateyn
 Drs W.M. van der Poel
 Jhr J.H.J. van der Poll
 M.J.B. Popma
 Mw Drs G. Recter
 Drs A.H.J. Risseeuw
 Mr P.J. Rogaar
 A.C. van der Sande Lacoste
 Mw M.W.H. Sanger-Kleine
 Mw M.A.H.M. Schoorl-Nooteboom
 Mw A. Schras
 Drs K.A.L. Schuckink Kool-Oudendal
 Mr B. Schuit
 Mw Mr A.A. Schwartz
 Dr P.J. Sondaar
 R.E. Spee
 Mw A. Sprenger-den Uijl
 Stichting Culturele Raad Loenen
 Mw A.G. Stolp
 Jhr Mr J.P.E. Teding van Berkhout
 Mw R.A. Thiadens
 Mw G. Thijs-Mantel
 C.J.M. Thijssen
 E. Timmers
 W.G. Tober
 G.C.J. Tukker
 Mw M.B.P.van der Veen-Wajer
 R.J.M. Vehmeijer
 Mw E. Vesseur-Murck Jansen
 R.J. van Vliet
 *Drs S.G. de Vries
 Mr A. Vrij
 A.R. van Well
 Mw H.L.M. Wennink
 Mw N.F. Westerhuis-Klijustra
 Prof Dr H.C. Zanen
Loenersloot
 P. de Boer
 Mr J.M.F. Dingemans
 Mw L.J. Loeff
 Mw E.G.M. Wieling-de Rijk vd Gracht
Loosdrecht
 H. Aalberts
 J.P.B. Biemans
 Mw P.M. Bijl-Lazoe

Dorpsstraat 16, 3632 AT
 Dorpsstraat 28, 3632 AT
 Postbus 150, 3632 ZV
 Rijksstraatweg 81a, 3632 AA
 Oud Over 146, 3632 VG
 Oud Over 48, 3632 VD
 Oud Over 8, 'BijDorp', 3632 VD
 Oud Over 168, 'Warande', 3632 VH
 Oud Over 59, 'Vecht en Lommer', 3632 VB
 Wallestein 65, 3632 WR
 Spinnerie 13, 3632 ET
 Dorpsstraat 21, 3632 AP
 Torenstraat 1, 3632 EK
 Rijksstraatweg 70, 3632 ZR
 Cronenburgherlaan 1, 3632 AN
 Oud Over 93a, 3632 VC
 Oud Over 33a, 3632 VA
 Vreelandseweg 1, 3632 EP
 Ter Beekhof 7b, 3632 BK
 De Werf 7c, 3632 AE
 Oud Over 93, 3632 VC
 Oud Over 1, 3632 VA
 Oud Over 138, 3632 VG
 Rijksstraatweg 75, 3632 AA
 't Rond 7, 3632 BN
 Vreelandseweg 18, 3632 EP
 Brugstraat 10, 3632 EH
 Hoefijzer 108, 3632 WD
 Oud Over 53, 3632 VB
 Oud Over 152a, 3632 VB
 Oud Over 3, 'Vegtlust', 3632 VA
 Mijndensedijk 9, 3632 NT
 Dorpsstraat 40, 3632 AV
 't Rond 5, 3632 BN
 Hofbergen 34, 3632 WC
 Hoefijzer 24, 3632 WB
 Dorpsstraat 53a, 3632 AR
 Vreelandseweg 23, 3632 ER

 Hollandstraat 6, 3634 AT
 Rijksstraatweg 206, 'Geynzicht', 3634 AN
 Stichtstraat 5, 3634 AR
 P.N. Kruiswijkstraat 1, 3634 AX

 Rembrandtlaan 1, 1231 AR
 Larixlaan 20, 1231 BL
 Breukeleveense Meentje 10a, 1231 LM

Mw J. Bruna
 Ph. Burggraaf
 Hist.Kring Loosdrecht
 Kasteelmuseum Sypesteyn
 W. ter Veld
 Mw A.J. Visscher
Maarsbergen
 Mw J. Guntenaar
Maarsssen
 Mw W.J.R. Baardman-Dusseldorp
 D. van Barneveld
 Mw M. van de Beek-Bomgaars
 Mr W. Beerman
 J.H.W. van Bommel
 G.J. van den Berg
 Bibliotheek Maarsssen
 Bibliotheek Maarsssenbroek
 Mw G.J.M. Bierling-Berg
 Mw A. Bink-van der Steen
 Mw R. van Bloemendaal
 J.P. Boelens
 A. Bohnenn
 Dr Ir H.A. van den Boogaard
 ProfDr T.A. Boon
 B. Borkus
 J.J. de Bos
 Mw S.M. Bos-Jansen
 W.M. Bos
 Mw M.L.C.C. Braakman-Dolmans
 Ir R.A. Brzesowsky
 Drs S.W.G.de Clercq
 Mw A.C. Cosijn-Gouda
 A.R.A. Croiset van Uchelen
 Mw E.H. du Croo Kampmeindert-van den Berg
 Mw M. van Dam-Smallenbroek
 Mw E.H.Th.M. barones van Dedem-von Martels
 Mw T.H.H. van Duin-Furstner
 Mw M.L. Gasau-Muller
 Mw Mr M.B. Geeris-Vehmeyer
 A.J. Gelderblom
 Gemeente-Archief Maarsssen
 J.H. de Graaff
 Dr Ir A. Graveland
 S. Haisma
 D.J. Hamoen
 Mr H.F. Heerkens Thijssen
 J.H.H. Heuschen
 Nw Loosdrechtsedijk 234, 1231 LG
 Veendijk 4, 1231 PB
 Acacialaan 2, 1231 BT
 Nw Loodrechtseidijk 150, 1231 LC
 Nw Loosdrechtsedijk 302, 1231 LJ
 Rembrandtlaan 8, 1231 AC

 De Driest 2, 3953 BS

 Boomstede 686, 3608 BT
 Schippersgracht 15, 3603 BC
 Zandpad 30, 'Midden Gansenhoef', 3601 NA
 Zandweg 33, 3601 AE
 Kuyperstraat 29, 3601 VE
 Zandpad 42, 'Cromwijck', 3601 NA
 Harmonieplein 2, 3603 BM
 Bisonspoor 1161, 3605 KV
 Klokjeslaan 4, 3601 HE
 Lange Gracht 13, 3601 AH
 Zandweg 38, 3601 AE
 Reigerskamp 171, 3607 HJ
 Diependaalsedijk 33, 'Vechtoever', 3601 GJ
 Zandpad 22, 3601 AN
 Straatweg 17, 3603 CV
 Diependaalsedijk 31, 3601 GJ
 Duivenkamp 504, 3607 BJ
 Vechtensteinlaan 37a, 3601 CM
 J. van Galenstraat 32, 3601 HW
 Langegracht 33, 3601 AJ
 Reigerskamp 382, 3607 HW
 Straatweg 17, 3603 CV
 Straatweg 17b, 3603 CV
 van Houtenstraat 16, 3601 XJ
 Zandpad 14, 3601 AN
 Langegracht 30, 3601 AJ
 Zandweg 45, 3601 AE
 Peerlenburgh 29, 3601 JA
 Diependaalsedijk 74, 3601 GM
 Zandpad 29, 'Gansenhoef', 3601 NA
 Binnenweg 60, 'Hazenburg', 3603 AG
 Postbus 11, 3600 AA
 Diependaalsedijk 37, 3601 GJ
 Diependaalsedijk 84, 3601 GM
 Stationsweg 5, 3603 ED
 Wilhelminaweg 9, 3603 CR
 Heerengracht 21, 3601 AM
 Klokjeslaan 16, 3601 HE

Hist.Kring Maarssen
 Mr Z.O.H.M. baron v.Hövell tot Westerflïer
 Mw R.E.M. barones v.Hövell tot Westerflïer
 Mw J.H.M. Kamp-Schweers
 J.J. van Kerkvoort
 D.J. Klokke
 Mw M. Kloosterhuis-Duinker
 C.H. Knaake
 D.P. Koets
 S. Komdeur
 J. Kraayenhagen
 Mw M. Kraneveld-Lokker
 Mw C.M.L. Kruisheer-Brunt
 Drs A. Kuiper-Mokkenstorm
 Mr P.M. van der Laan
 K. ter Laan
 J.C. de Lang
 G. Loomans
 J.J.C. Louet Feisser
 Dr A.P. Messer
 M. Meysen
 D. Niesing
 Mw J.M. Nijhoff
 Mw J. Onnes-van der Noordaa
 J. Plas
 J.C. Plomp
 C.J. Rijsterborgh
 E. van Rossum
 Prof Dr A. van Rossum
 Mw J.G. Roukema-van de Berg
 Mw G. Ruys
 Mw L. Schwartz
 C. Siero
 A.F. Smorenburg
 E. Spetter
 Mw I.M. Staal
 N.F. Stolk
 R. Taal
 J.H. van Tongeren
 J.E.M. Versteegh
 *B.J. Visschedijk
 Y. Visser
 P. Vleming
 J. van Vliet
 Mw B. Vos
 E. Vriesinga
 Mw Mr L.F. Vriesinga-Uitzinger
 Postbus 90, 3600 AB
 Zandweg 44, 'Huis ten Bosch', 3601 AE
 Vechtensteinlaan 111, 3601 CP
 Diependaalsedijk 52, 3601 GL
 Zogweteringlaan 17, 3601 JJ
 Vechtensteinlaan 78, 3601 CL
 Van Lingenlaan 6, 3602 PA
 Fazantenkamp 721, 3607 DS
 Straatweg 17, 3603 CV
 Straatweg 162a, 3603 CS
 Julianaweg 19, 3603 AP
 Zandweg 34, 3601 AE
 Heerengracht 19, 3601 AM
 Zandweg 1, 'Vechtestein', 3602 AC
 Veenkade 16, 3601 CH
 Heerengracht 6, 3601 AL
 Machinekade 9, 3601 AR
 Zandweg 5, 3601 AD
 Binnenweg 39, 3603 AE
 Kerkweg 9, 3603 CL
 Zandpad 6, 3601 AN
 Royaardslaan 2, 3601 HA
 Langegracht 22, 3601 AH
 Rogier van Otterloolaan 44, 3604 BH
 Straatweg 23, 'Leeuwenvecht', 3603 CV
 Zandpad 40, 3601 NA
 Parkweg 41, 3603 AB
 W. Barendszlaan 1, 3603 GM
 Zandpad 24, 'Leeuwenburg', 3601 NA
 Gerbrandystraat 12, 3601 BW
 Kerkweg 41, 3603 CL
 Heerengracht 22, 3601 AM
 Nassaustraaf 71, 3601 BC
 Kuyperstraat 27, 3601 VE
 Herengracht 7, 3601 AL
 Machinekade 11, 3601 AR
 Buitengeweg 223, 3602 XB
 Rooyaardslaan 10, 3601 HA
 Duivenkamp 851, 3607 WG
 Langegracht 44, 3601 AJ
 Schippersgracht 16, 3603 BC
 Kuyperstraat 17, 3601 VE
 Zandweg 4, 3601 AD
 Diependaalsedijk 31a, 3601 GJ
 Straatweg 152, 3603 CS
 Diependaalsedijk 78, 3601 GM
 Diependaalsedijk 78, 3601 GM

J. van Waay
D. van der Wal
Mw C. Waller-Gunning
J. Wasser
Mw M.M. Welle
Mw P. Westenburg-de Groot
Mw P.J. Whitlau-v. Buttingha Wichers
B.G. Wiegeraad
B.B. van der Woude
Drs H. de Zoeten
W. Zweers

Maartensdijk

Mw M. Martens
Mw K. Scholten-Kloosterman
G.H. van Walbeek

Mijdrecht

W. Bos
J.C.A. Dalmeyer
Mw M.W. van de Gronde-Visser

Naarden

Mw N. Beyers-Kalkman
J.F. Dudok van Heel
Mw B. Gordijn
Mw E. Kamp-Sonneveldt
Mw J.C.M. van der Lande
Mw D. Rutgers van Rozenburg-Hartung
Mw E.A.M. Scheltema-Vriesendorp
Jhr Mr F.O. Sickinghe

Nederhorst den Berg

J.F.A. Baar
Prof Dr D.P. Blok
Drs F.H.B. Cladder
Prof Dr E.N.G. van Damme
J.L. Jonker
Prof Dr J. Joosse
B. Noordanus
B.F.P. van Royen
Dr Ir H. Spekreijse
A.A.A. Vendrig
R.J. Verkaik

Nieuwer ter Aa

Mw K. ten Brink
Mw Mr M. Lispet

Nieuwersluis

J.C. Braun
R.E.J. Bus
Drs W.F.J. Kels

Van Lingelaan 100, 3602 PB
Zandpad 31, 3601 NA
Heerengracht 8, 3601 AL
Straatweg 160, 3603 CT
Maire Hofstedelaan 12, 3601 BR
Kerkweg 23, 3603 CL
Straatweg 19, 3603 CV
Lelystraat 20, 3601 BV
Straatweg 33, 'Vredenhoef', 3603 CW
C. de Houtmanlaan 9, 3603 GE
Bloemstede 387, 3608 VD

Kon. Wilhelminaweg 128, 3738 MC
Dorpsweg 187, 'Rustenhoven', 3738 CD
Maertensplein 85, 3738 GN

Botdrager 8, 3641 LA
Postbus 1032, 3640 BA
Midrethstraat 4, 3641 CD

Thierenseweg 36, 1411 EX
Valkeveenslaan 56a, 1411 GT
Gansoordstraat 24a, 1411 RJ
Nagtglaslaan 20, 1412 EH
Verdilaan 7, 1411 HV
Rijksweg 46, 1412 BB
Turfpoortstraat 39, 1411 EE
Oud Blaricumweg 7, 1411 JR

Kerkstraat 6, 1394 CX
Ankeveensepad 7, 1394 GW
Hinderdam 18, 1394 JB
Hinderdam 15, 1394 JB
Slotlaan 4, 'Nederhorst', 1394 BK
Hinderdam 15, 1394 JB
Hinderdam 6, 1394 JB
Slotlaan 2, 1394 BK
Voorstraat 11, 1394 CS
Dammerweg 111, 1394 GT
P. de Hooghlaan 24, 1394 GK

Laantje 2, 3626 AN
Wilhelminastraat 3, 3626 AL

Rijksstraatweg 14, 'Over Holland', 3631 AC
Zandpad 29, 'Weeresteijn', 3631 NL
Mijndensedijk 86, 3631 NR

A. Kroymans
P.T. Lakeman
A.J.A.M. Lisman
C.M. Oostveen
Mr Drs H.W.G. van Schaik
Mw L. Simons-Smit
J.H. Stefels
Mw I. Teijema
P.R.E.J.A. Woltering

Nigtevecht

H.C. Brinkman
J.W. Brouwer
P.H.M. Dankelman
B. Heeren
Mr Th. van Hilst
P.F. Kenninck
R.A. de Koning
C. Kootstra
C. Lipsius
J.W. Nieuwenhuijs
P.N. Pikaar
Mw M.E.C. Rehbock-Beyers
Drs E.F.L. Stubbé

Oisterwijk

H.C.M. Hoppenbrouwers

Ophemert

L.D.J. Walraven

Oud Zuilen

H.O. Barneveld
Ir A.M. Bunjes
H.K. Klijnsma
Mr J.G. van Rossum du Chattel

Ouderkerk

E.J. Jonker

Putten

Th.J.C. Oudemans

Rijsbergen-Br

Mw E. Kalkman-Klep

Schoorl

M.F.L. Mol

Soest

Mw E.M. Verlaan-Dikker

Tienhoven

W.T. de Boer
Mw B. Jansen
Mw C.D. de Jong-Mesker

Rijksstraatweg 18, 'Sterreschans', 3631 AC
Zandpad 18, 3631 NK
Rijksstraatweg 53, 'VreedenHoff', 3631 AB
Rijksstraatweg 35, 3631 AA
Mijndensedijk 60, 3631 NP
Mijndensedijk 62, 3631 NP
Rijksstraatweg 24, 'Rupelmonde', 3631 AC
Mijndensedijk 29, 3631 NN
Stationsweg 3, 3631 AJ

Garstenstraat 1, 1393 NS
Vreelandseweg 42, 1393 PG
Klompweg 26, 1393 PJ
Dorpsstraat 118, 1393 NK
Petersburg 30, 1393 PT
Klompweg 72, 1393 PM
Raadhuisstraat 16, 1393 NW
Dorpsstraat 142, 1393 NL
Dorpsstraat 18, 1393 NH
Klompweg 41, 1393 PJ
Dorpsstraat 130, 1393 NK
Dorpsstraat 152, 1393 NL
Dorpsstraat 20, 1393 NH

Klompven 10, 5062 AH

Dreef 1, 4061 BL

Vechtzijde 1, 3611 AM
Groeneweg 1, 3611 AT
Dorpsstraat 1, 3611 AD
Dorpsstraat 52, 3611 AG

Binnenweg 2, 1191 AA

Peppelerweg 54, 3881 NA

Overesebaan 22, 'Vinkenbosch', 4891 RG

Postbus 60, 1870 AB

Van Burenlaan 7a, 3761 BZ

Laan van Niftarlake 22, 3612 BS
Nieuweweg 19, 3612 NB
Laan van Niftarlake 30, 3612 BT

Th. Schouten
G.P. Termohlen

Uithoorn

A. Koornneef
Mw E. Schreuder-de Muinck Keizer

Ulvenhout

A. Met

Utrecht

Archief Gemeente Utrecht
*Mr D.A.N. Bartels MRE
Drs J. Berghoef
Bibliotheek Provincie Utrecht
Bibliotheek Rijks Universiteit
Bibliotheek Gemeente Utrecht
Mw A.M. Biegelaar-Boogaerdt
Mw E. Birnie-de Vries
G.J. Esser
Federatie Stichts Cultureel Erfgoed
Mw J.H. de Graaf
Mw C.E. Hefting-Beerendonk
Hist.Vereniging Oud-Utrecht (P. Kroes)
Mw C.A.A. Mac Lennan-Hamminga
W.C.M. de Meyer
Museum, Centraal (att.Dhr Koot)
Mw Drs M.C. van Oudheusden
Prof Ir W.J. Petri
J.P. Prevoo
Mw A.M. Rosenberg-Zegers
Mw E.CH. van Sandick-Doude van Troostwijk
Jhr Ir D.L. Six
Mw A.J. van de Slikke
Stichting De Utrechtse Molen
Ir A.J. Vlaardingerbroek
*Ir L.B. Wevers
Mw Drs C.C.S. Wilmer
Mw Drs H.J.M. Winkelman

Venray

Mw B. Wijnen

Vinkeveen

Mw J.H.W. van der Linden
Prof Dr L. Mur
Mw I. van Raalte

Vogelenzang

G. Koopman

Voorburg

Ir H.G. de Cock

Looydijk 81, 3612 BE
Dwarsdijk 20, 3612 AP

Achterberglaan 109, 1422 CZ
Tesselschadelaan 17, 1422 HZ

Postbus 67, 4850 AB

A. Numankade 199, 3572 KW
Museumlaan 2, 3581 HK
Hengeveldstraat 116, 3572 KJ
Postbus 80300, 3508 TM
Witte Vrouwenstraat 7-11, 3512 CS
Postbus 80, 3500 AB
Koningslaan 98, 3583 GR
Lange Jansstraat 21, 3512 BA
Burg. Norbruislaan 23, 3555 ED
Postbus 10058, 3505 AB
Bemuurde Weerd o.z. 76 bis, 3514 AV
Emmalaan 3, 3581 HL
A. Numankade 199-201, 3572 KW
Kantonnaleweg 11, 3542 DB
Weth. D.M. Plompstraat 41, 3555 BS
Agnietenstraat 1, 3512 XA
Havikstraat 12, 3514 TP
Emmalaan 4a, 3581 HR
Fien de la Marlaan 77, 3584 ZW
Sophocleslaan 7, 3584 AS
Wilhelminapark 12a, 3581 NC
A. Romerostraat 611, 3573 AT
Emmalaan 4a, 3581 HR
Postbus 10058, 3505 AB
Oudegracht 187G, 3511 NE
Oudegracht 187G, 3511 NE
Jacob v. Ruisdaelstraat 104, 3583 CH
Cayennedreef 49, 3563 SC

Kiosk 70, 5802 NS

Groenlandsekade 59-25, 3645 BB
Demmerik 21, 3645 EA
Scholeksterlaan 18, 3645 KC

Vogelenzangseweg 41a, 2114 BB

Badhuislaan 4, 2273 AA

Vreeland

Jhr C. Beelaerts van Blokland
Mw G. Beelaerts van Blokland-Kalff
F. van den Berg
Mw L.V. Beyer-Hubrecht
E.J. Bink
J. Boerstra
Mw E.E. Brandes-de Lestriex Hendrichs
Broex-Vliet BV
F.H. Bruna
Mw H.W.B. van Dranen-Aleven
Mw A. Driessen-Hermsen
Mr J.E. Goldhoorn
Mw H.C. Greevelink-Swaving
R. Groenink
Mw M.H. Happee
J.H. Hattink
Historische Kring Loenen
S. Joosten
J. Kohnstamm
J. Kok
Mw R. Kooperberg
Mw I. Monasch
Mr J.A.H. Olde Loohuis
E. Roosegaarde Bisschop
Mw W. Sandberg
Drs M. graaf Schimmelpenninck
J.J.J.M. Schipper
Mw A.Th. Schot-Dolman
Drs C. Schuurman
Mw M. Smit Sibinga
M.H.L. Stubbé
C. Verhaar
Mw A.M.G. Vlam-Voorhoeve
J.H. Vrij
D.R. Wijnschenk
Mw H.J. Winkel
Waalre
Mw A. Krijgsman-Spoor
Wassenaar
F.P. Buis
A. Klaver
C.R. von Lindern
*J.H.P. Roeland
Mw M.A. Stubbé-Butôt
Weesp
J. van Baars

Bergseweg 18, 3633 AK
Bergseweg 18, 3633 AK
Floris van Boekhorststraat 11, 3633 CN
Ruitersstraat 7, 3633 AV
Boslaan 21, 3633 VZ
Nigtevechtseweg 10, 3633 XS
Voorstraat 7, 3633 BA
De Vliet 18, 3633 EL
Nigtevechtseweg 196, 3633 XX
Otto van Schonauwenstraat 1, 3633 CP
Kleizuwe 105a, 3633 AG
Singel 10, 3633 CR
Voorstraat 18, 3633 BB
Nigtevechtseweg 24, 3633 XJ
de Vliet 8, 3633 EL
Lindengracht 24, 3633 AT
De Vliet 4, 3633 EL
Sluisje 12, 3633 AC
Voorstraat 16, 3633 BB
Voorstraat 9, 3633 BA
H. van Viandenstraat 6, 3633 CH
Klappersstraat 13, 3633 BH
Boterweg 44, 3633 ER
Duinkerken 12, 3633 EN
Alambertskade 4, 3633 VX
Voorstraat 5, 3633 BA
Bergseweg 18a, 3633 AK
Kerkplein 4, 3633 BG
Voorstraat 6, 3633 BA
Ruitersstraat 13, 'Vreedenhoek', 3633 AV
Vredelantsstraat 20, 3633 EC
Floris van Boekhorststraat 5, 3633 CN
Alambertskade 5, 3633 VX
Vredelantsstraat 71, 3633 EB
Postbus 62, 3633 ZV
Voorstraat 17, 3633 BB

Hoge Duinlaan 18, 5582 KG

Lange Kerkdam 63, 2242 BS
Acacialaan 4, 2243 BW
Kievietslaan 9a, 2243 GB
Postbus 599, 2240 AM
Kerkeboslaan 3, 2243 CM

Dammerweg 5, 1385 HT

Bibliotheek Weesp	Postbus 5146, 1380 GC
Mw H.J. Bodisco Massink-Jongejans	Dammerweg 5a, 1383 HT
Mw M.J.M.M. Diepenhorst-Sandberg	Dammerweg 10, 1383 HT
C. Draijer	Fijnvandraatlaan 5, 1381 ES
Mw H.M. Gerschtanowitz-Pauw	Horn 23, 1381 GZ
H. Kok	Utrechtseweg 25, 1381 GR
J.J.M. Koks	Horn 3, 1381 GX
Museum Gemeente Weesp	Nieuwstraat 41, 1382 VV
E.G. van Reijen	Zeeburgstraat 37, 1382 BM
Mr J.A. Schepel	Dammerweg 5b, 1383 HT
A. Stork	Utrechtseweg 59, 1381 GT
Ir L. Vuyk	Nieuwstad 100, 1381 CE
Drs A.J. Zondergeld-Hamer	Heerensingel 162, 1382 VV
Wilnis	
H.W. van Soest	Dorpstraat 59, 3648 AG
Mw G.J. van Staveren-Jaski	Dr Mees ten Oeverlaan 17, 3648 XA
Woerden	
J.C.M. van Capel	Oostdam 12, 'Rijnoord', 3441 EN
Zeist	
Rijksdienst voor de Monumentenzorg	Postbus 1001, 3700 BA
t.a.v. Bibliotheek	
P.L. de Vries	Bachlaan 81, 3706 PW
Zoelen	
*Mr R. Barendsen	Kasteel Soelen, 4011 EN
Zutphen	
Mr J.A. Alleman	Halterstraat 20, 7201 MX
Zwammerdam	
A.P.J. Strookman	Brugstraat 16, 2471 AT
BELGIË	
*Mw C.J. van der Seys	Keizer Karelstraat 36a, B-3920 Lommel
ENGELAND	
Mw Drs M.C. barones van Tuyl van Serooskerken-Huygen	'Quarr House' Gillingham, Dorset, SP8 5PA
ZWITSERLAND	
A.H.R. Hoogezand	Burgerweg 1, CH-3800 Interlaken

*=lid voor het leven

NB. Van verschillende zijden is het Genootschap verzocht een lidmaatschap voor het leven in te stellen. De volgende regel is daarvoor uitgewerkt: voor leden jonger dan zestig jaar bedraagt de eenmalige contributie €300,- en voor ouderen €200,-. Inmiddels hebben enige leden hun lidmaatschap op deze wijze voor het leven bestendigd. Voor hun naam staat *.

Jaaroverzicht 2001

Het feit dat de Nieuwjaarsreceptie, op 13 Januari, ditmaal eens niet bij een van onze leden thuis gehouden werd, maar in de prachtige oude kerk van Maarsse, had zijn weerslag op het aantal elkaar het beste toewensende leden. Dat scheelde maar liefst 40%, wel een teken hoe zeer het geapprecieerd wordt als een lid zijn/haar huis daarvoor openstelt.

Al direct in Januari begon de cursus mythologie met de behandeling van de Ilias van Homerus onder de enthousiasmerende leiding van Heleen Visser-Brouwers uit Bussum hetgeen zich vertaalde in een toenemend aantal meelezers. Zowel tijdens de late winter als de herfst was er een grote belangstelling voor, die uitmondde in een eendaags gezamenlijk bezoek aan de Troje tentoonstelling in Bonn, excellent georganiseerd door ons lid Robin Harms.

Al in 1981 genoten vele leden van een lezing door ons lid Jet Pijzel-Dommisse over haar eerste bevindingen met het onderzoek van pronkpoppenhuizen. In 2000 is zij op dat onderwerp gepromoveerd nadat zij alle nog bestaande pronkpoppenhuizen had onderzocht. En met die enorme kennis van het onderwerp onderhield zij haar toehoorders op 14 Februari op Slot Zuylen.

Een al even deskundige kunsthistoricus en conservator keramiek bij het Rijksmuseum, de heer J.D. van Dam voerde de zaal via dia's rond in de daar onder zijn hoede staande collectie Oud Delfts aardewerk op 14 Maart. Ook dat vond plaats in de onvolprezen gobelinzaal op Slot Zuylen.

Op Zaterdag 21 April trof een veertigtal leden elkaar in het Dordts Museum voor een begeleide rondgang door de tentoonstelling "Griekse goden en helden in de tijd van Rubens en Rembrandt" met schilderijen van die beide grootheden en hun leerlingen.

De afsluitende lunch was in het oude Hof van Holland waar de regering van onze toenmalige Republiek is begonnen. Helaas weten niet alle Dordtenaren dat en was het tot onze spijt voor een aantal disgenoten even zoeken voordat men van het gebodene kon genieten.

Op 2 Mei schoven weer veertig leden aan voor het jaardiner voorafgaande aan de jaarvergadering, waarvoor zich bij de koffie nog een tiental leden

voegde. Voor het eerst werd die vergadering in de grote zaal van de zeilvereniging KWVL te Loosdrecht gehouden. Ons lid de heer Steven de Clercq gaf een kort doch duidelijk overzicht van de inspanningen, die de Vechtplassen- commissie zich getroost om de Vechtstreek aantrekkelijk voor bewoners en bezoekers te houden. De Commissie ontvangt van de overheid een aanzienlijke subsidie om een analyse en een plan van aanpak te maken.

De excursie op 22 September naar 's-Hertogenbosch was door onze bestuursleden Godelief Hofman-van Miert en Margot Welle georganiseerd. En het was hun gelukt een rondleiding te krijgen door het Zwanenbroedershuis. De Zwanenbroeders vormen een zeer oud gezelschap dat sinds de verovering van Den Bosch door Prins Frederik Hendrik in de vroege 17e eeuw gelijkelijk uit katholieken en protestanten bestaat, inclusief onze Koningin. Vanouds staat armenzorg in hun vaandel.

De boottocht door de spelonken en nauwe kanaaltjes onder en langs de oude bebouwing van de binnenstad was een bijzonder geslaagd onderdeel van het programma.

De gezondheid van ons bestuurslid de heer Anthony Lisman liet op 17 October – en helaas nu nog – te wensen over en hij kon zijn aangekondigde lezing over huis VreedenHoff die avond niet houden. Uw voorzitter kon gelukkig zijn taak overnemen met een lezing over de Vechtgezichten zoals schildertekenaar P.J. Lutgers die in de 19e eeuw zo fraai op papier en doek vastlegde. In April was het boek met afbeeldingen van die originele gezichten uitgekomen en daarvan is een aantal als dia's voorhanden.

De conservator kunstnijverheid en beeldhouwkunst van het Rijksmuseum dr Reinier Baarsen bracht de tentoonstelling over Rococo in dat museum tot stand. Op 13 November putte hij uit zijn grote kennis over dat onderwerp om het zestigtal belangstellenden in de gobelinzaal van Slot Zuylen voor te bereiden op een bezoek aan die expositie. In de zaal gaan 17e-eeuwse gobelins en rococo en neo-rococo ornamenten aan spiegels en wandtafels harmonisch samen.

Het Genootschapsjaar eindigde met een bezoek aan het Gemeentemuseum in Den Haag, waar alweer een beroep gedaan mocht worden op dr Jet Pijzel-Domnisse, conservator kunstgeschiedenis daar. Zij gaf een inleiding over de tentoonstelling "De Hollanders thuis", die het net uitgekomen standaardwerk *Het Nederlandse interieur in beeld 1600-1900* begeleidde. Het prachtige gebouw

van Berlage ondersteunt een dergelijke interessante expositie voorbeeldig. De afsluitende lunch viel, gezien de geanimeerde deelname, in de smaak.

De dank van alle deelnemers aan deze evenementen en die van het bestuur gaat uit naar de activiteitencommissie, waarvan mevrouw Munnig Schmidt al vele jaren de spil uitmaakt en waaraan mevrouw Hofman en mevrouw Welle zeer hebben bijgedragen.

De voorzitter

Loenen, Januari 2002

Concept Staat van baten en lasten

Baten	2000	2001
Contributies	f 15.705,00	f 15.330,00
Excursies en lezingen	15.251,00	13.304,00
Rente	1.378,00	1.376,00
Diversen	100,00	-,00
Verkoop jaarboekjes	40,00	791,00
	<hr/>	<hr/>
Totaal	f 32.719,00	f 30.801,00
Lasten		
Excursies, lezingen, receptie, jaarvergadering	f 16.623,00	f 12.824,00
Secretariaat & ledenadministratie	828,00	4.646,00
Jaarboek	9.706,00	8.297,00
Donaties	715,00	1.717,00
Bibliotheek	552,00	852,00
Diversen	558,00	96,00
Positief saldo	3.736,00	2.369,00
	<hr/>	<hr/>
Totaal	f 32.744,00	f 30.801,00
Tegoeden		
Postbank 513805	f 1.353,00	f 536,00
Fortisbank	2.026,00	142,00
Kas		3.200,00
Fortisbank 64.33.12.269	29.333,00	31.205,00
	<hr/>	<hr/>
Totaal	f 32.713,00	f 35.083,00
Overig bezit		
Bibliotheek	f 100.000	f 100.000
Overig	7.000	7.000

Nigtevecht, Januari 2002

Penningmeester
drs E.F.L. Stubbé

Mededelingen

Het nieuwe Vechtboek: *Gezigten aan de Rivier De Vecht. Aquarellen en schilderijen door P. J. Lutgers/Lutgens* bevat 165 afbeeldingen van originele werken, dus geen litho's, van Lutgers. De sfeer van de 19e eeuw werd door hem goed getroffen. Stichting Plaatsen a/d Vecht verkoopt het boek met € 5,- reductie voor € 45,50 afgehaald op Nieuwerhoek te Loenen of zendt het toe voor € 51,-. Het rekening nummer van de Stichting is 65.74.11.698 te Loenen.

Losse zwart-witte prenten uit dit boek zijn in beperkte mate beschikbaar voor € 5,-, gekleurde exemplaren kosten € 10,-. Na overmaking van het benodigde bedrag worden die aan U toegezonden. Ook uit *Plaatsen a/d Vecht en de Angstel* zijn beperkt prenten beschikbaar à € 5,-

Het *Monumentenboek van Loenen* uit 2000 is eveneens bij Stichting Plaatsen a/d Vecht te Loenen te bestellen. Er is een beperkt aantal exemplaren in linnen ingebonden beschikbaar, die te bestellen zijn door overmaking van € 51,- op de Stichtingsrekening 65.74.11.698 te Loenen.

Het wordt u dan toegezonden.

De *Genootschapsdassen* in donkerblauw met acht Vechtkoepels ingeweven worden opgestuurd na overmaking van € 18,50 op rek.nr 65.74.11.698 t.n.v. St. Plaatsen a/d Vecht.

Oude jaarboekjes

Gaat U opruimen? Er is geregeld vraag naar oude jaarboekjes en U doet het Genootschap een groot plezier indien u meldt dat U oude jaarboekjes te vergeven heeft. Wij komen die graag bij U halen. Tel. 0294-231280

Hoffwerk, Over Holland en Rupelmonde door Hermanus Numan (1744-1820) getekend

Hoffwerk

In het jaarboekje van 1997 van Nifstarlake staat de geschiedenis opgetekend van de buitenplaats Hoffwerk te Breukelen. (afb. 1)

Bij het onderzoek daarnaar beschikte de auteur nog niet over de tekst bij de prenttekening van H. Numan, die op blz.46/47 van dat jaarboekje wordt vermeld.¹ Onlangs kwam hij in het bezit daarvan.

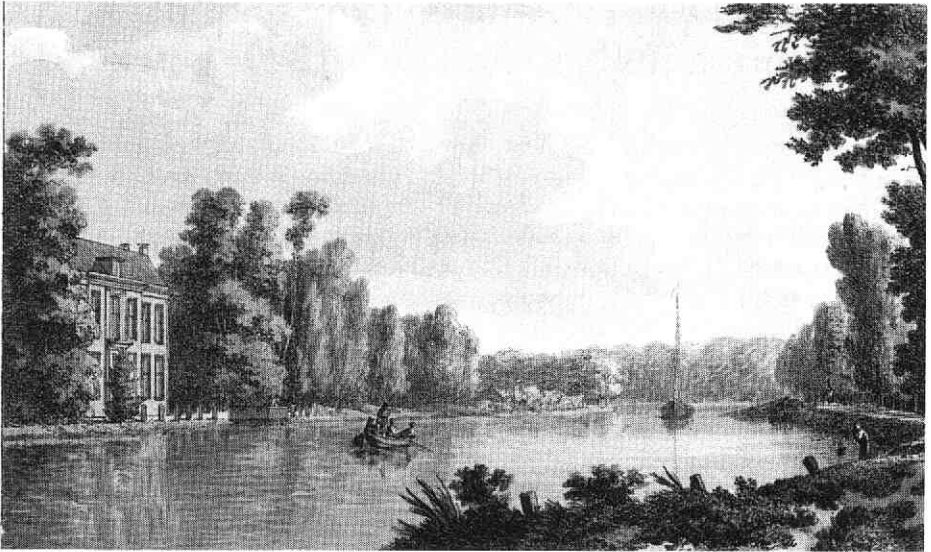
Numan schrijft bij de door hem ingekleurde gravure, die hij in 1793 maakte: *“Het schijnt dat de Heer Jacob de Flines, in den tijd toen hij deze plaats (en Vijverhof) waarvan men in deze Tekening ook een gedeelte ziet verbeeld, aanlag [sic] aan dezelve den naam van Hofwerk gegeven heeft, ter onderscheiding niet alleen, maar ook om daar mede zijn byzonder vermaak in het aanleggen van lusthoven te kennnen te geven. Derzelver uitgestrektheid was in den aanleg, niet meer dan drie morgen lands, welke zich bepaalden tusschen de Rivier De Vecht en den Kleiweg ...”*. [nu de Straatweg]

Deze laatste mededeling strookt met de eerste afbeelding van de buitenplaats op de Visser-kaart van Mijnden en de 2 Loosdrechten uit 1703. Met die drie morgen, ca 2.5 ha, moet de buitenplaats, gezien de geringe terreindiepte tussen de weg en de Vecht van 40 à 50 meter, zich over 500 à 600 meter hebben uitgestrekt. Daarmee vulde die de ruimte langs de Vechoever tussen Vechtvliet en Vijverhof te Nieuwersluis geheel op.

Jacob de Flines (1657-1714) was een neef van Sybrand de Flines (1623-1697), die in 1674 in tweede echt in Agnes Block (1624-1704) een beroemde echtgenote vond. Zij was sinds 1670 eigenares van Vijverhof op welke buitenplaats zij een grote collectie uitheemse gewassen plantte. Als eerste wist zij in Nederland de ananas in haar kassen tot rijpe vrucht te laten uitgroeien.

Jacob trouwde in 1680 de oudste dochter van Sybrand, Anna (1661-1713). Het is niet onmogelijk dat dit echtpaar het zuidelijk aan Vijverhof grenzende land verwierf en daarop Hoffwerk stichtte. Van Agneta Block is bekend dat zij regelmatig land rond Vijverhof kocht en verkocht. In 1670 behoorden de landerijen ten zuiden van Vijverhof nog aan de erven Jacob Cromhout (1608-1669).² In Amsterdam woonde het echtpaar De Flines-De Flines op Herengracht 132 eveneens vlak bij Agneta en vader Sybrand, die op 162 huisden.

Dat Jacob de Flines ook Vijverhof aanlegde, zoals Numan schrijft, moet een vergissing zijn, want dat deed tante Agneta zelf en in 1670, toen zij daaraan begon, was Jacob pas 13 jaar.

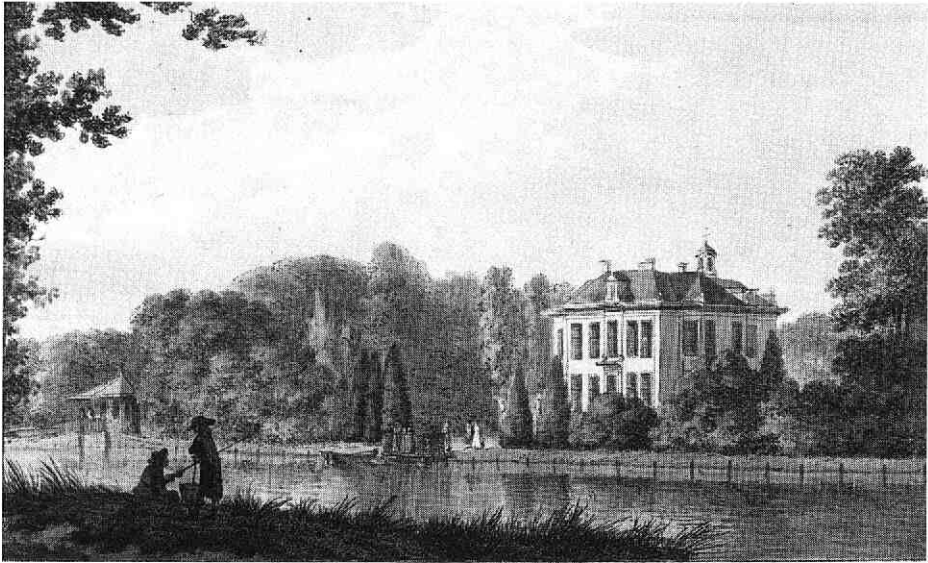

Alb. 1. Hoffwerk, eind 19e eeuw afgebroken buitenplaats tussen Breukelen en Nieuwersluis. Met waterverf ingekleurde gravure door H. Numan, 1793. (Coll. auteur)

Numan schrijft verder over Hoffwerk dat de latere eigenaar Mathijs Ooster(-s) daar land bijkocht en “... *die met aanzienlijke Bosschadiën versierd*” had. Dan volgt een ontboezeming over de volgende eigenaar P.H. Reynst: “... *die eigenaar deedt alles wat volgens de oude stijve wijze beplant was, geheel na de Engelschen en meer natuurlijken trant veranderen. De lange groote Haegen en regte laanen werden veranderd in slingerende wandelingen, welke beplant zijn met veelerhande soorten van geboomte en vreemde gewassen. Ook wordt te dier tijd het woonhuis aanmerkelijk vergroot door het aanbouwen van twee vleugels.*” Het was dus Reynst en niet Van der Voort, zoals op blz. 46 van Jaarboekje 1997 verondersteld werd, die Hoffwerk uitbreidde. Ook was het Reynst, die het park reeds in de tachtiger jaren van de 18^e eeuw verlandschappelijkte.

Over Holland

Reijnst volgde met die verlandschappelijking het voorbeeld van Mr Willem Straalman, die op het iets noordelijker gelegen Over Holland reeds vanaf 1755 “... *zeer veel aangewend heeft, om alles wat stijf en onbevallig voor het oog was te veranderen in slingerende wandelingen en heuvelachtige gronden, vergeseld en doorsneden met verfrisschende Beeken, en ruime Waterkommen, welke door de Rivier de Vecht haaren toever verkrijgen, als mede zeer lommerige Rustplaatsen en Priëlen, vervallen Gebouwen ...*” zoals Numan schrijft bij de prenttekening uit 1793 van Over Holland in hetzelfde boek.

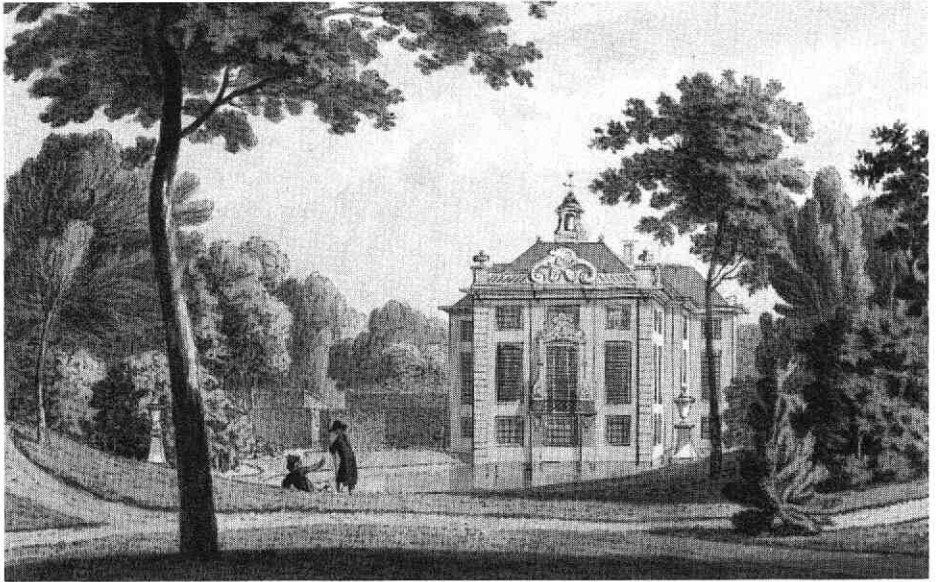

Afb. 2. "Over Holland" te Nieuwersluis, gezien vanaf het jaagpad naar het zuidwesten. Nog met het klokketorentje op de 18e-eeuwse zaaluitbouw. Het park is verlandschappelijkt. Met waterverf ingekleurde gravure door H. Numan, 1793. (Coll. auteur)

Numan beeldt Over Holland tweemaal af waarbij opvalt dat de kleur van de muren wit is (afb. 2 en 3), hetgeen er op lijkt te wijzen dat het huis toen reeds wit gepleisterd was zoals ook Lutgers het in 1832 afbeeldt. Nu is het reeds lang ontleisterd al wordt dat al weer vele jaren vrijwel aan het oog onttrokken door de ontsierende steigerconstructie om het huis.

Rupelmonde

Het derde door Numan in zijn serie van 24 prenten opgenomen buitenverblijf aan de Vecht is Rupelmonde te Nieuwersluis. (afb. 4) Het eerste wat opvalt is dat het huis door een klokketorentje werd bekroond in die tijd evenals trouwens Over Holland. Op de zolder van Rupelmonde is het onderstuk van dat torentje nog te zien. Het tweede interessante gegeven wordt gevormd door de beide berceaux aan weerszijden van het huis langs de Vecht, die een geometrische tuinaanleg doen vermoeden. Daarachter bevindt zich echter hoger opgaand geboomte, dat zich niet goed verenigt met een formele Franse tuin. Mogelijk was daar sprake van een overgang naar een landschappelijke aanleg, maar had men van de beide loofgangen, die toen zeker indrukwekkend geweest zullen zijn, – immers in 1719 bestond de zuidelijke gang al – geen af-

Afb. 3. "Over Holland" vanaf de Klei- of Heren weg, nu Rijksstraatweg te Nieuwersluis. Met waterverf ingekleurde gravure door H. Numan, 1793. (Coll. auteur)

scheid kunnen nemen. De tegenstelling tussen de netjes beschoeide oever van Rupelmonde en de onbeschoeide oostelijke Vechtoever met de drie rolpalen langs het jaagpad is opvallend. Numan deelt bij de prent mee, dat Jacob Berthon, die met de dochter van Lucas Bols, Benina Sophia was getrouwd, in 1768 *"het oude Woonhuis ... bijna geheel veranderd, en tot den tegenwoordigen staat gebragt heeft."* Uit de roodbruine kleur die Numan aan de muren gegeven heeft, blijkt dat het huis toen ongepleisterd was. De heuvel of wal rechts voor op de tekening moet een deel van de toenmalige omwalling van het fort Nieuwersluis zijn.

Hermanus Numan

In onze buurt heeft Numan alleen nog Trompenburgh in 's-Graveland met twee aanzichten opgenomen in zijn eerder genoemde prentwerk. De overige door hem afgebeelde buitenplaatsen zijn Elswoud en Oosterduin te Overveen, Karssenhof bij Ouderkerk aan de Amstel, Velserbeek en Waterland te Velsen, de Schaffelaar te Barneveld, Voorland in de Watergraafsmeer bij Amsterdam, Boekenrode te Vogelenzang, Oud Berckenrode en het Klooster bij Heemstede. Van enkele buitens toont hij ook een gezicht in het park. Samen waren dat dus 24 prenten van 14 buitens.

Afb. 4. Rupelmonde vanaf fort Nieuwersluis, naar het zuiden gezien. Rechts is een deel van de aarden wal om het fort te zien. De berceaux aan weerszijden van het huis duiden op een traditioneel-geometrische parkaanleg, doch de hogere bomen daarachter doen vermoeden dat die plaats ging maken voor de Engelse mode. Met waterverf ingekleurde gravure door H. Numan, 1793. (Coll. auteur)

In het inmiddels gesneefde blad *Antiek*³ werd in 1979 de doopceel gelicht van Hermanus Numan waaraan het volgende is ontleend.

Hij werd in 1744 geboren in Ezinge bij Groningen, waar zijn vader en grootvader een atelier hadden voor het maken van verlakte meubels en andere gebruiksgoederen. Men maakte daar Japanse en Chinese lak versieringen na door de gedecoreerde producten met een glimmende laklaag af te werken.

Hermanus begon in dat atelier met het beschilderen van voorwerpen met oosterse motieven onder leiding van Johannes Franciscus Francé. Voor zijn verdere opleiding ging hij in 1761 samen met Egbert van Drielst (1748-1818) voor vier jaar in de leer bij de Haarlemse behangselschilder Jan Augustini (1748-1822). In 1768 adverteerde hij in de *Groninger Courant* waarbij hij zich aandient als portretschilder in olieverf en crayon en als behangselschilder.

Datzelfde jaar vertrok hij naar Parijs waar hij twee jaar werkte in het atelier van Noël Hallé (1711-1781) en bij de graveur J.Ph. le Bas (1707-1783). In 1770/1 vestigde hij zich voorgoed in de Amsterdamse Warmoesstraat, waar hij veel portretten maakte. Ook was hij werkzaam als etsen en graveur van topografische

onderwerpen zoals de onderhavige buitenplaatsen, tevens komen stadsgezichten van zijn hand voor. In 1780 werd hij poorter van Amsterdam en lid van het Sint Lucasgilde.

Met Jurriaan Andriessen (1742-1819) schilderde hij decors voor de nieuwe schouwburg in Amsterdam, die de oude (op 11 Mei 1772) afgebrande zaal verving.

In 1773 publiceerde hij een uit het Duits vertaald boek van Raphaël Mengs dat in 1762 was verschenen: *Gedagten over den Smaak, benevens eene verklaring van de schoonheid in de schilderkunst*. Hij voorzag mede in zijn onderhoud door het geven van tekenlessen hetgeen tussen 1807 en 1812 uitmondde in een viertal brochures. Daarin werden op gemakkelijk te bevatten wijze respectievelijk de eerste beginselen van de tekenkunst, de leer van het perspectief, het tekenen van bomen en landschappen en tenslotte het aanbrengen van schaduwen behandeld. De lesstof werd nauwkeurig door hem geïllustreerd met tachtig afbeeldingen.

In 1774 is hij getrouwd met Anna Maria van Starckenborch (1758-1790) uit Utrecht.

Hij werd lid van het prestigieuze Koninklijk Nederlands Instituut te Amsterdam en is vanaf 1801 een der directeuren geweest van de Amsterdamse tempel der kunsten Felix Meritis (Het prachtige laat 18^e eeuwse gebouw waarin dat genootschap huisde verkeert heden in een erbarmelijke staat).

In 1793 zond hij ter aankondiging van zijn uit te geven plaatwerk over buitenplaatsen een prospectus rond samen met twee voorbeelden. In de vier volgende jaren heeft hij een aantal schetsen en geaquarelleerde tekeningen van buitens gemaakt waarvan exemplaren bewaard bleven in de verzamelingen van: het Rijksarchief te Haarlem, museum Boymans, het Groninger Museum, het Historisch museum Amsterdam, het Rijksprentenkabinet, de Noro stichting en het Prentenkabinet van de Leidse universiteit. Ook op het huis Sparrendaal in Driebergen hangen aquarellen van zijn hand van gezichten in het park.

De eerder genoemde 24 prenttekeningen van 14 buitens vormen Numans keuze hieruit. Het zou kunnen zijn dat alleen de eigenaren van die 14 buitens inschreven op zijn serie. De tekeningen zijn in wezen aquarellen met als basis gravures waarbij de ondertekeningen vrij summier licht gegraveerd zijn. In de verte is die techniek te vergelijken met het schilderen op tegels waarbij door middel van een zgn. spons de basisfiguur op de (natte) tegel werd overgebracht. Die werd daarna met een penseel na getrokken en uitgewerkt.

Het aantal series zal vrij beperkt zijn geweest daar het inkleuren met waterverf met vaste hand en zeer kunstzinnig is uitgevoerd. Wel valt op dat in de door schrijver bestudeerde map tekeningen de laatste twee, uit 1797, (Oud Bercken-

rode bij Heemstede) wat haastiger en iets minder fraai zijn ingepenseeld dan de overige.

E. Munnig Schmidt

Loenen 2001

Noten

1. Numan, H, *Vier en twintig Printtekeningen met couleuren verbeeldende Hollandsche buitenplaatsen met derselver beschrijvingen na het leven getekent en in plaat gebracht door*, Amsterdam 1797. Dezelfde titel in het Frans. Ook de beschrijvingen zijn mede in het Frans; E. Munnig Schmidt, 'Hoffwerk. Een verdwenen buitenplaats', in: *Jaarboekje O.G. Nijfharlake* 1997, blz. 38-55.
2. Graft, C.C. van de, *Agnes Block*, dissertatie Utrecht 1943, blz. 65.
3. Buynsters-Smets, L., *Antiek*, 14e jrg. nr. 4, 1979, blz. 245-259.

Elsenburg

Van de eens zo trotse buitenplaats “Elsenburg” te Maarssen is niets meer over. Zou je denken. Een nadere beschouwing echter leert dat er toch allerlei belangwekkende delen van zijn bewaard, die soms op onverwachte plaatsen opduiken.

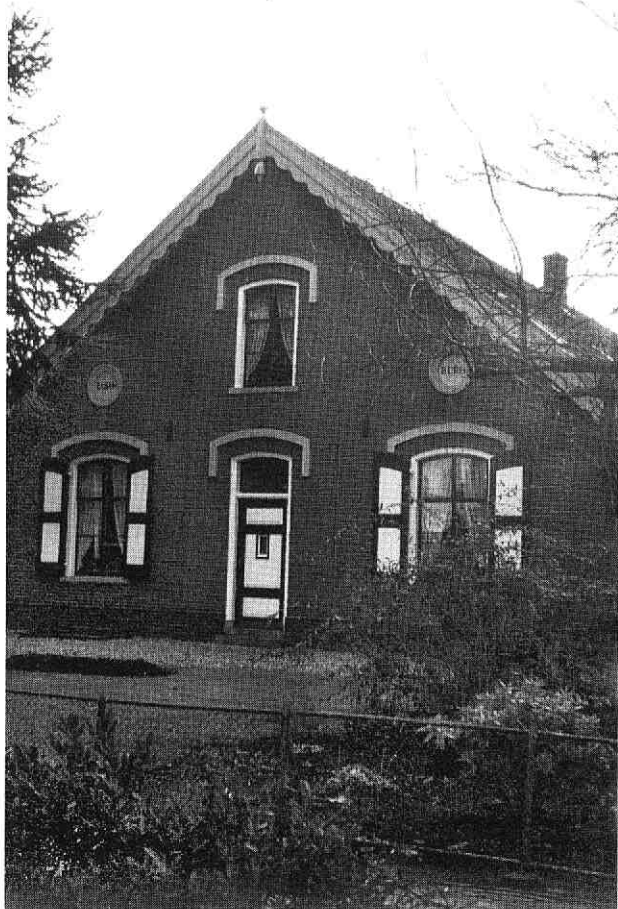
Het vroegere park van “Elsenburg”, dat ligt tussen dat van “Goudestein” en “Doornburg”, maakt in nu wat verwilderde toestand sinds 1810 deel uit van het park van Doornburg. Een vrij eenvoudig smeedijzeren hek aan de Diependaalsedijk met de naam “Doornburg” crin op een gemetselde dam (dat nodig aan herstel toe is) geeft aan waar men vroeger de weg naar het huis vond.

Aan de overzijde van die dijk ligt het grasland, dat hoort bij de boerderij van “Elsenburg”, die aan de Klokjeslaan ligt en in de gevel de naam van het oude buiten draagt (afb. 1 en 2). Bij vrijwel alle grotere buitenplaatsen hoorden voorheen een of meer boerderijen, die als geldbelegging dienden. Uit het inkomen daarvan werden mede de kosten van de buitenplaats bestreden. Het is uniek in de Vechtstreek, dat deze combinatie nog bestaat. Iets om zuinig op te zijn die zichtbare symbiose van buiten en boerenbedrijf.

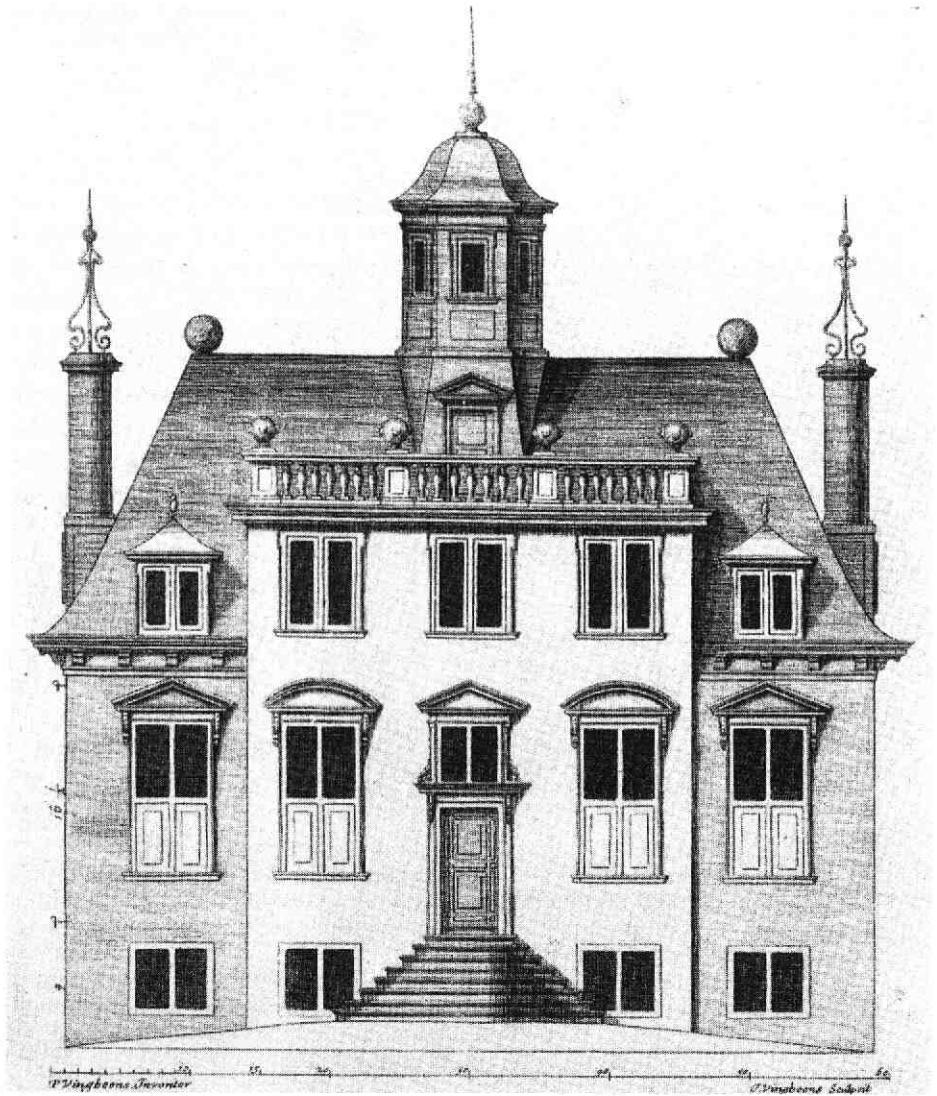
1. De boerderij “Elsenburg” aan de Klokjeslaan vanaf de Diependaalsedijk te Maarssen. Foto auteur.

2. De boerderij "Elsenburg" aan de Klokjeslaan te Maarssen .
Foto auteur.

Aan de Vecht ligt ook het tot woonhuisje verbouwde stenen 18e eeuwse botenhuis, dat ooit tot "Elsenburg" heeft behoord.

In het boek Plaatsen a/d Vecht en de Angstel werd al het een en ander over "Elsenburg" gemeld door R. Meischke.¹ Het oudste buitenhuis van die naam is door Philip Vingboons² ontworpen voor Joan Huydecoper in 1634 (afb. 3). In 1719 beeldde Daniël Stoopendaal het huis af in De Zegepraalende Vecht (afb. 4) Het buiten was in die jaren van Theodorus de Leeuw, Heer van Abcoude en Baambrugge, die ook het kasteel van Abcoude bezat. Zijn grafkapel siert nog de N.H. Kerk te Abcoude.

3. "Elsenburg" ontwerp aanzicht door Ph. Vingboons uit 1634.

*ELSENBURG; het Huis van een W^{te} Theod. de Leeuw,
Afd. van, Abcude en
Maambrone.*

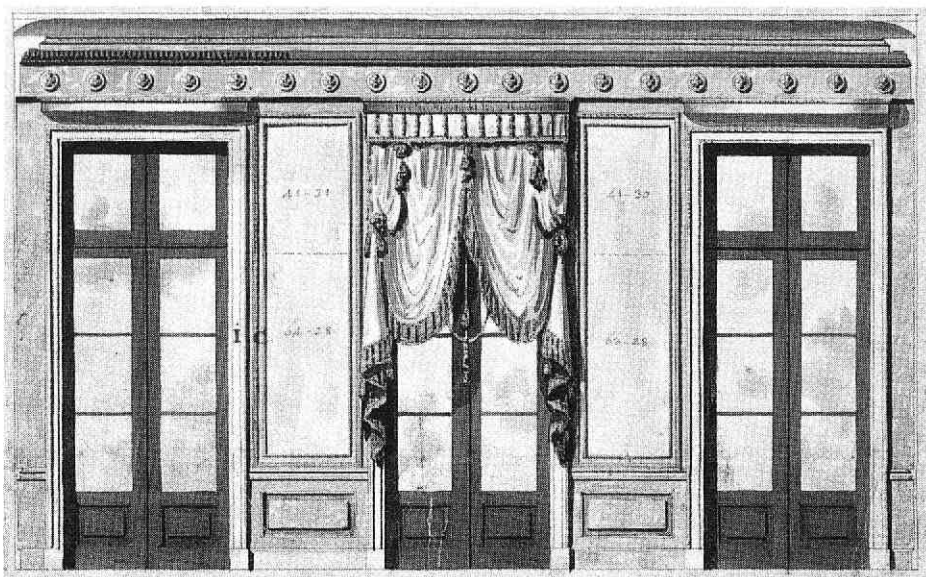
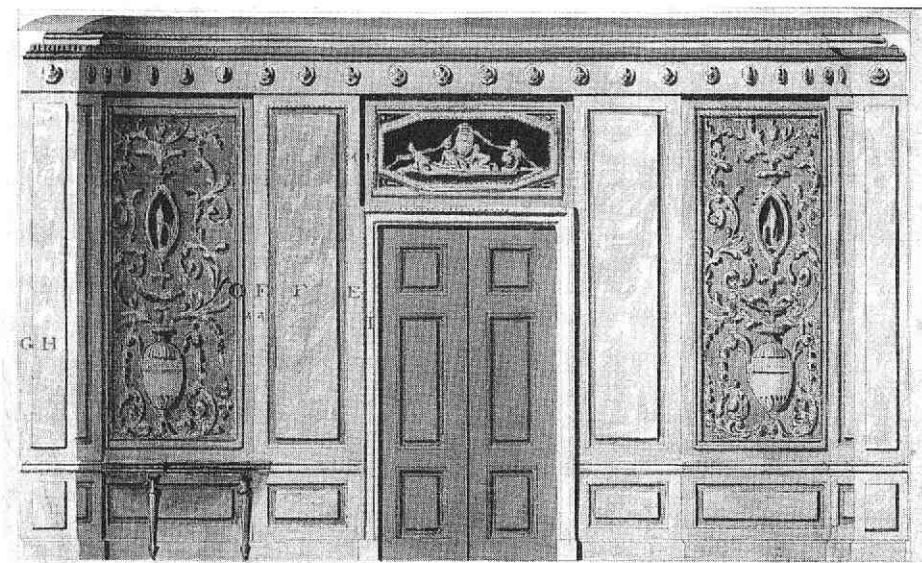
*ELSENBURG, à Maison du Sr Theod. de Leeuw,
Seigneur d'Abcude, et
Maambrone.*

44

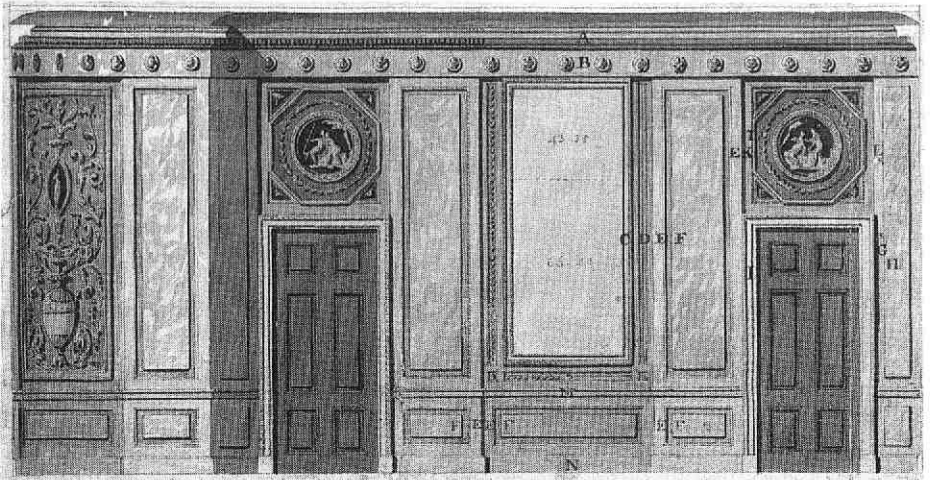
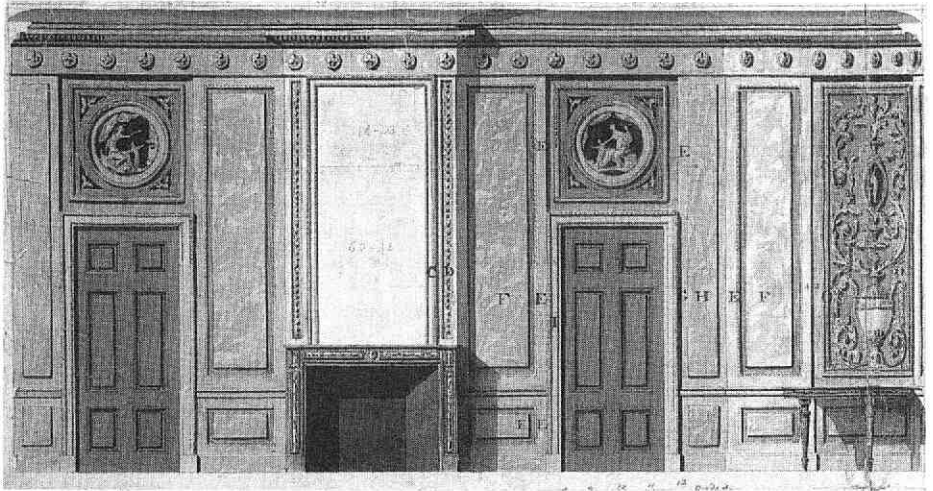
4. "Elsenburg" door D. Stoopendaal, gravure nr 14 uit De Zegepraalende Vecht" uit 1719.

Vergelijking van de afbeeldingen 3 en 4 laat concluderen dat er in de tussenliggende jaren nog al wat aan het oorspronkelijke huis veranderd moet zijn. Of de Fransen in 1672 daaraan debet waren is niet bekend. Wellicht dat de Maarsensense pastoor Bijleveld het huis gered heeft zoals hij veel andere huizen daarvoor vernieling door de troepen van de katholieke Lodewijk XIV behoed heeft. Claas Bruin, de dichter van "Speelreis langs de Vechtstroom" (zie in dit jaarboek hieronder) wijdt daarin aan hem drie coupletten. Dit in sterke tegenstelling tot zijn aandacht voor "Elsenburg" waaraan hij slechts een regel toekent: "Wij drijven Harteveld voorbij, En Elsenburg. Oh keurbanketten Voor 't graag gezicht vol zwier en praal". Kennelijk betaalde Theodorus de Leeuw weinig voor de enkele gravure in De Zegepraalende Vecht van zijn buitenplaats en liet Bruin die dus links liggen.

Tussen 1795 en 1800 liet mr Jan de Witt het oude huis afbreken. Hij was een vermogende patriot, die van 1787 tot 1795 was uitgeweken naar Frankrijk voor de

6 en 7. Ontwerpen voor de wanddecoraties van de Zaal op het buiten "Elsenburg" te Maarssen toegeschreven aan Abraham van der Hart, Stadsbouwmeester van Amsterdam uit ca 1795.

8 en 9. Ontwerpen voor de wanddecoraties van de Zaal op het buiten "Elsenburg" te Maarssen toegeschreven aan Abraham van der Hart, Stadsbouwmeester van Amsterdam uit ca 1795.

Daarop heeft men het huis voor afbraak verkocht en werd het slechts 15 jaar oude pand in 1813 gesloopt. Het park werd ingelijfd bij dat van "Doornburg".

E. Munnig Schmidt

Loenen Februari 2002

Noten

1. R. Meischke in Munnig Schmidt, E. en A.J.A.M. Lisman Plaatsen a/d Vecht en de Angstel, 4e druk, 1997 Alphen a/d Rijn blz.19, 21, 56 en 232.
2. K. Ottenheim, Philip Vingboons , 1989 Zutphen, blz.35, 189, 192.
3. De Zegepraalende Vecht 1719 Amsterdam, afb.14
4. C. A. van Swigchem et al., Hodshon Huis (Haarlem), 2001 Bussum blz. 112, 113, 114.

Portret van “De Zededichter Claas Bruin”

Telkens wanneer de redactie zaken op het spoor komt, die betrekking hebben met de Vecht-en Angstelstreek, worden die in dit jaarboekje geboekstaafd ten einde die onder de aandacht van Vechtliefhebbers te brengen. Het bovenstaande stuk en dit stukje kwamen zo tot stand.

In het jaarboekje 1986, het jaar waarin het Genootschap 75 jaar bestond, en dat als catalogus uitkwam bij de jubileum tentoonstelling, staat op blz. 71 een gegraveerd portret van Claas Bruin. Hij was de dichter van het lange gedicht dat alle buitenplaatsen langs de Vecht behandelt en dat de gravures van Daniël Stoopendaal begeleidt in *De Zegepraalende Vecht*, dat in 1719 uitkwam bij de wed.

Nicolaas Visscher te Amsterdam. Het dichtstuk heeft als titel “Speelreis langs de Vechtstroom”.

Op de tentoonstelling van tekeningen “Hartstochtelijk verzameld” in Teyler’s Museum te Haarlem in de winter 2001-2002 hing de originele tekening waarnaar de gravure werd gemaakt. Die tekening is in bezit geweest van Sybrand Feitama (1694-1758) een bekend collectioneur van tekeningen en de dichter van het vers onder de gravure: “Dit’s Bruyn, De Cebes van het IJ, Het Licht der Zedepoezij S.F.”. S.F. staat voor Sybrand Feitama. Volgens Feitama’s eigenhandig geschreven tekst onder de tekening leek die beter op Bruin dan het niet meer bekende schilderij, dat Norbert van Bloemen in 1731 een jaar voor Bruin’s dood van hem maakte. In 1733 werd de tekening vervaardigd door Jan Maurits Quinkhard met het schilderij mede als voorbeeld.

De hierbij afgedrukte tekening is in rood krijt met enig wit op beige papier, 272 x 206 mm. Het is inv.nr. pp 207 van Teyler’s Museum te Haarlem. Litt.: Tentoonstellings catalogus Toth Bussum 2001, blz. 137, 138 en 139

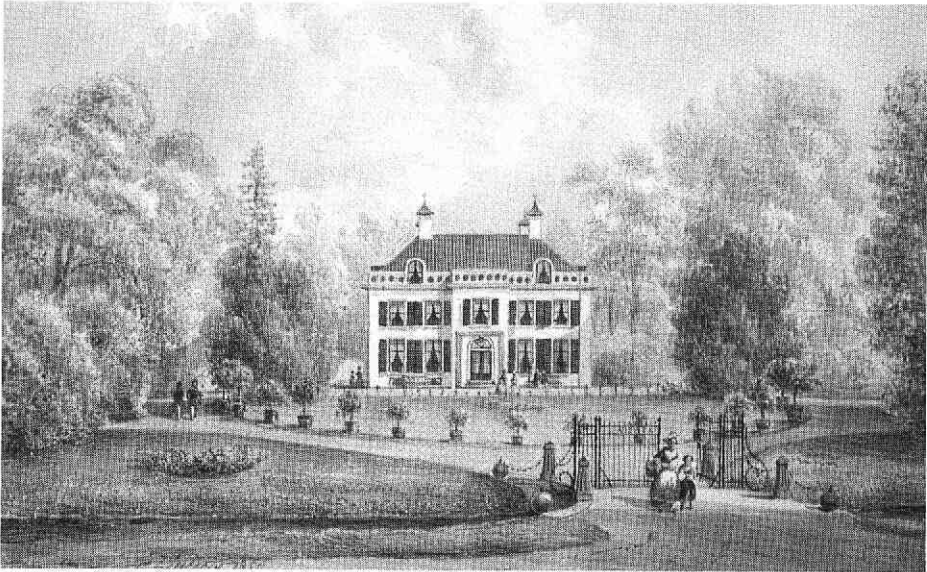

De schilder Jan Adam Kruseman (1804-1862) en Nieuwerhoek te Loenen

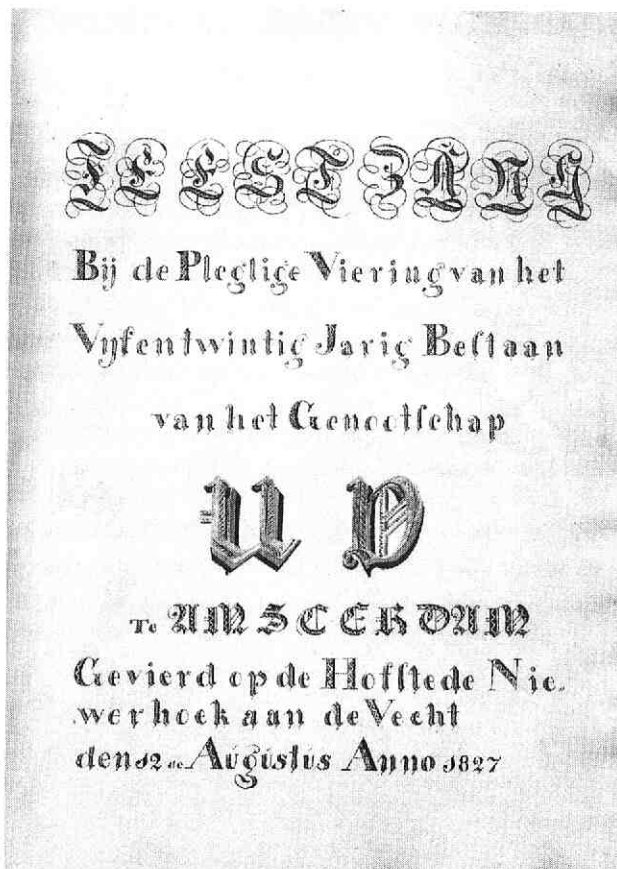
De journaliste Reinildis van Ditzhuyzen schreef in het NRC-Handelsblad van 06-09-2001 over het soort mensen, dat zich door de schilder Kruseman liet portretteren. Dat waren in de eerste plaats de koning-Willem II – en zijn gemalin – Anna Paulowna- en dan de leden van de haute bourgeoisie en de, in het begin van de 19e eeuw vaak nieuw gecreëerde, adel. In alle gevallen waren het welgestelden, want een portret door hem moest *f*400 kosten, meer dan een jaarinkomen voor de gewone man.

Aan zijn schilderijen, meestal portretten, wordt dit jaar een tentoonstelling gewijd in paleis- museum “Het Loo” in Apeldoorn, die op 4 October opengaat.

Mevrouw Van Ditzhuyzen had voor de Vechtstreek een historisch nieuwtje in haar artikel verwerkt dat bleek verdere ramifications te hebben. Namelijk dat op

Afb. 1. “Nieuwerhoek” te Loenen a/d Vecht door P. J. Lutgers (1859) zoals het door de weduwe A. Pook van Baggen in 1825/26 werd gemoderniseerd. Het werd toen van een attiek en zes nieuwe dakkapellen voorzien en van empireramen i.p.v. de eerdere kruiskozijsen, ook werd het wit gestuct en werden er nieuwe stucplafonds en een wandschildering in aangebracht. (Coll. Auteur)

Afb. 2. Herinneringsschrift aan het 25-jarig bestaan van het U.V. (Uveaans Verbond). Op "Nieuwerhoek" te Loenen a/d Vecht werd op 12 Augustus 1827 dat jubileum gevierd door de leden. (Privé coll.)

het huis "Nieuwerhoek" te Loenen leden van het "Uriaans Verbond" [moest zijn "Uveaans"] elkaar ontmoeten. En verscheidene leden daarvan zijn door Kruseman geconterfeit.¹

Van een dergelijk verbond had nog niemand ooit vernomen en dat vroeg derhalve om enig onderzoek. Een nazaat van de familie, door mevrouw Van Ditzhuyzen gevonden, kon helderheid verschaffen.

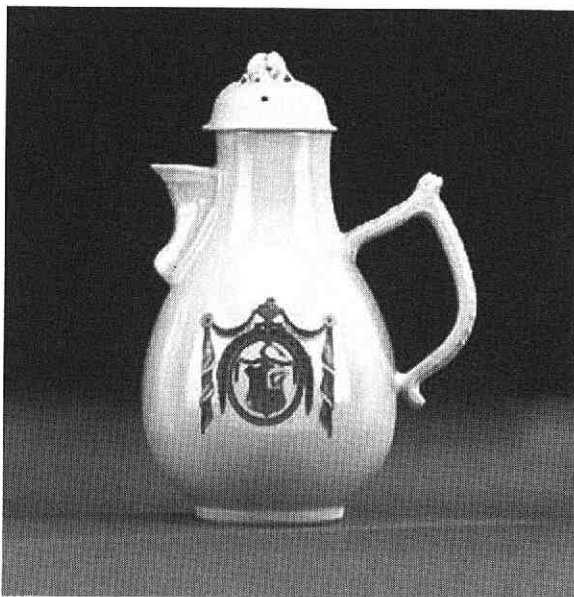
Het bleek te gaan om een soort gezelligheidsclubje van een tiental heren. De naam "Uveaans" was een verzinsel en heeft geen betekenis. Hun wapenspreuk was: "Het doet er niet toe", maar ook werd steeds getoast tijdens diners op "Fraternité Eternelle".

Op 12 Augustus 1827 vierden zij het 25-jarig bestaan van het "Verbond" in het, een jaar eerder, door Willem Pieter (Amsterdam 1793-1854 aldaar) en zijn

Afb. 3. Combinatieportret van Abraham Pook van Baggen en zijn vrouw Johanna Catharina Berger met Abraham's moeder Dina Jeanette van der Laken door J.A. Kruseman postuum geschilderd in 1831. Vergelijk afb. 11, 12 en 13 met deze afbeelding. (Olieverf op doek 98 x 81 cm, privé coll.)

broer Nicolaas Jan Pook van Baggen (Amsterdam 1796-1856 aldaar)² geërfde huis "Nieuwerhock" aan de Vecht te Loenen, afb.1. Die wijsheid wordt ontleend aan een, in een met goud versierde rood marrokijnlederen band gestoken, herinnerings geschrift³ afb.2.

Afb. 4. Koffiekan van het chine de commande servies met het wapen van de familie Pook van Baggen, dat vòór 1786 gemaakt zou zijn. (Veiling Christie's New York 25-1-2000, nr 257)

Hun vader Abraham (Voorhout 1759-1811 Amsterdam) heeft de wat kleinere buitenplaats "Langgewenscht" aan de Vecht, vlakbij Loenen bezeten.⁴ Hij had die in 1800 van Maurits Lout gekocht. In 1812 werd f7,- voor twee plaatsen in de grote kerk te Loenen betaald.⁵ De buitenplaats was gelegen aan Oud Over, nu te Loenen, maar toen gemeente Loosdrecht, en grensde aan de zuidkant aan de Bloklaan. Het buiten lag in het rijtje kleinere buitens dat daar in de 18e en vroege 19e eeuw te vinden was en die later alle zijn opgekocht door de heer Van Reenen van "Vegtlust" om daarvan het nog bestaande 23 ha grote landgoed te formeren.⁶ Alleen "Bijdorp" werd gespaard.

Nog in 1815 bezat de weduwe Pook van Baggen de buitenplaats van 3 morgen 508 roe en 19 morgen 300 roe weiland, voorts in de Mijndense polder de boerderij "Vecht en Schans" met 31 bunder ("36 morgen 450 roe oude maat" staat erbij) en in de Stichtsche polder ten oosten van de Angstel de boerderij "Zonnezaad". Ook had zij het land waarop voorheen de buitenplaats "Beereveld" heeft gestaan. Dat ligt tussen het buitenplaatsje "StichtRust", dat tegen Nieuwer-sluis aanligt en de boerderij van "Ouderhoek", nu van de familie Van Engen.

De weduwe Pook van Baggen wordt in de stukken "rentenierster uit Amsterdam" genoemd. Vòór 1826 moet zij "Langgewenscht" verkocht hebben want het komt niet meer voor in de lijst van haar nagelaten bezittingen.

In 1824/5 heeft zij het nu nog bestaande "Nieuwerhoek" gekocht, waarvoor

Afb. 5. Het familiewapen Pook van Baggen. Het linker bovenveld is rood met in goud het hart en de bloemen, het rechter bovenveld is grijs met in lichtgrijs de geharnaste arm. Links onder een blauw veld met een gouden leeuw en rechtsonder een gouden veld met een rood hart en drie groene klaverbladen. (Vorsterman van Oyen, deel III, blz. 29 en 445)

POOK VAN BAGGEN.

blijkens een bewaard gebleven kasboek de beroemde “J.D. Zocher architect” in 1824 reeds getekend moet hebben. Daarvoor kwam na haar overlijden, in Januari 1826, nog een rekening binnen voor *f*233.

Was dat voor de verbouw van het huis? Dat lijkt waarschijnlijk. In Februari 1826 werden ook de rekeningen van de timmerman L. Krook *f*4058, de metselaars Sparenberg & Benier *f*3422.18, de loodgieter S. Flink *f*493.72, de schilder H. Edema *f*957.42, de smid F. Louis *f*422.20 en de behanger H. Lasterse *f*434.20 betaald.

Dit zijn zulke forse bedragen dat die naar alle waarschijnlijkheid betrekking hebben op de verbouwing van het huis en bijgebouwen van “Nieuwerhoek”. Mevrouw Pook van Baggen woonde ’s winters in haar huis aan de Binnenkant 30 te Amsterdam.

Zij, Johanna Catharina Berger (Amsterdam 1763-1826 aldaar), was in 1789 te Kleef getrouwd met Abraham Pook van Baggen als weduwe van zijn broer Hen-

Afb. 6. Willem Pieter Pook van Baggen door J.A. Kruseman in 1832 voor f200,- gemaakt, evenveel als voor de andere portretten (Olieverf op doek, 98 x 80.7 cm, privé Coll.)

drik Edward Lodewijk, afb. 3.³ Die broer was kapitein in dienst der V.O.C. en voer niet alleen op Indië maar ook op China. Hij overleed in 1786 in China op zijn schip "Beverwijk", waarmee hij vlak na zijn huwelijk, dat in Januari 1785 plaats had, scheep ging naar de Oost. Waarschijnlijk heeft hij, wellicht ter gelegenheid van zijn huwelijk, het chine de commande servies laten maken waarvan in de familie nog meerdere stukken over zijn. Als decoratie staat het familiewapen erop met daaromheen een Lodewijk XVI versieringselement, afb. 4. Vergroot ziet dat wapen er uit als op afb. 5.

In 1783 was Abraham voor zes jaar naar Demerary [later Engels Guiana] gegaan naar de plantages: "De Herstelling", "Le Triumph" en "Beeter Hoop", die zijn moeder Dina Jeannette van der Laken (1721-1807) als mede-eigenaresse bezat. Het toenmalige familiefortuin lijkt daarvan te stammen. Later was hij fir-

Afb. 7. Pieter Pook van Baggen, middelste zoon van Abraham, (miniatuur op ivoor 4.8 x 4 cm privé coll.)

mant in de bonthandel Van Baggen en Steinbrenner, die zijn nering had in het huis Binnenkant 19 te Amsterdam, dat eigendom was van Abraham.

Ook zijn jongste zoon Nicolaas Jan heeft de sfeer aan de Vecht weten te waarderen, want in 1835 kocht hij "Rupelmonde" te Nieuwersluis waar hij en zijn familie tot 1846 de zomers doorbrachten.⁷ Middelste zoon Pieter (A'dam 1796-1827 Wageningen), afb. 7, huwde in 1820, "te Oud Over ten huize van P. van der Paauw aan de Mijndense sluis bij Loenen", Johanna Bartina Haentjens (A'dam 1785 - 18-). Dat is merkwaardig want waarom is hij niet op het familiebuiten getrouwd? Van der Paauw werkte veel voor de familie en was huurder van een van hun boerderijen. Na hun huwelijk moet Pieter naar de West zijn gegaan naar zijn moeders plantage "Beeter Hoop". Hij kwam naar Nederland terug en kocht huis "Andelst" te Wageningen. Hij zou onder-directeur van een "plantagie" in Loosdrecht geweest zijn.^{3 en 8}

Afb. 8. Johanna Elisabeth Pook van Baggen-Rahder door J.A. Kruseman 1832 (Olieverf op doek 98 x 81 cm, privé coll.)

Abrahams oudste zoon Willem Pieter, afb. 6, had bij zijn huwelijk, dat in 1830 op "Nieuwerhoek" plaats vond, met Johanna Elisabeth Rahder (A'dam 1810-1841 aldaar), afb. 8, het beroep "reeder" opgegeven⁹, maar in een andere akte¹⁰ staat "grondeigenaar". In Maart 1832 wordt hij in de kadastrale legger "rentenier" genoemd; hij zal van alles wat gedaan hebben om uit zijn duidelijk aanmerkelijk vermogen een inkomen te verkrijgen. Van hun moeder hadden de drie broers in 1826 ieder f161.593 geërfd, welk bedrag men zeker met 100 mag vermenigvuldigen om een idee te krijgen van de koopkracht in guldens van 2001. Broer Pieter wilde alleen geld terwijl de beide andere broers de roerende en onroerende goederen voor de helft deelden.

In 1828 heeft W.P. Pook van Baggen van zijn broer Nicolaas Jan diens helft van de onroerende goederen overgenomen.

Bij de buitenplaats "Nieuwerhoek" heeft hij wat later het ten zuiden naastgelegen buiten "Ruyg en Hoff" getrokken.. Ten westen van beide lag boerenland met de nog bestaande, in de 20e eeuw herbouwde, boerderij "Nieuwerhoek", bij het huidige poldergemaal. De percelen liepen door vanaf de Rijksweg

Afb. 9. Nicolaas Jan Pook van Baggen door J.A. Kruseman 1831 (Olieverf op doek 98 x 82 cm, privé coll.)

tot aan de Anxster of Angstel. Later hebben eerst de spoorweg en daarna het Merwede- nu het Amsterdam-Rijnkanaal dat land in tweeën gesneden. In de stukken staat dat de buitenplaats was vergraven hetgeen kan slaan op de verlandschappelijking van het park, die in die jaren plaats moet hebben gevonden. Op de kadastrale kaart uit 1832 staan de slingervijvers in de overtuin van "Nieuwerhoek" getekend, die nu sinds lang gedempt zijn. Een drassig stuk aan de noordkant van de boomgaard daar is al wat er over is van de parkaanleg. Op die kaart staat ook de vinkenbaan in de overtuin gemarkeerd waarmee vinken en andere trekvogels werden gevangen door middel van slagnetten.

"Nieuwerhoek" was in 1833 groot 17 bunder en "Ruygenhoff" bijna twee. Achter boerderij "Nieuwerhoek" lagen ruim 26 bunder, die Willem Pieter voor f10560 uit de boedel overnam. Ook verwierf hij in 1828 uit de boedel het land van de oude buitenplaats "Beereveld" ten noorden van Nieuwersluis, die zijn vader in 1811, een maand voor zijn overlijden, nog had aangekocht van Jan Twisk. Voor het egaliseren van het oude park en het "demmen" van de Vijvers moest hij f1500 neertellen.

Afb. 10. Henriëtte Sophie Louise Pook van Baggen-Oldenburg (Olieverf op doek ,98.5 x 82.5 cm , privé coll.)

Het echtpaar Pook van Baggen-Rahder kreeg in Loenen zes kinderen en later in Amsterdam nog twee. Het laatste, een dochter, werd op de hofstede "Kennemeroord" te Heemstede geboren maar stierf 18 dagen na de geboorte te Amsterdam en haar moeder daar eveneens, een half jaar later. Acht kinderen in tien jaar waren haar te veel geworden.

Er waren nog meer banden met de Vecht- en Angstelstreck.

Willem Pieter's vrouw was een dochter van Herbertus Rahder, wijnkoper, en Gerredina Werremelda Stofft (die na de dood van haar man de zaak in wijnen voortzette als fa. Wed. Rahder & zoon.) Haar ouders bezaten de nu verdwenen buitenplaats "Geynwensch" te Baambrugge¹¹ en een van haar zoons, Johan Coenraad, eveneens wijnkoper, kocht in 1843 het buiten "Valck en Heyning" niet ver van "Geynwensch" in Baambrugge en nog bestaand.¹²

Afb. 11. Abraham Pook van Baggen door Joh. Anspach. Op het combinatieportret heeft Abraham als bonthandelaar een mooie bontgarnering aan zijn jas gekregen (pastel, 13 x 10 cm, privé coll.)

Na het vertrek uit “Nieuwerhoek” in 1837 heeft het echtpaar Pook van Baggen-Rahder op Herengracht 501 gewoond. Na de dood van zijn vrouw verliet hij dat huis en huurde Herengracht 223. Ook daar wordt hij als koopman en reder beschreven.¹³

Zijn broer Nicolaas Jan, afb. 9, eveneens koopman en reder, firmant van het handelshuis, fa Van Baggen, Parker & Dixon, woonde ca 1837-1855 op Herengracht 603. Hij was in 1828 gehuwd met Louise Sophie Henriëtte Oldenburg (Buer 1796 – 1871 A'dam), afb. 10, die na de dood van haar man in 1856 in dat huis bleef wonen met haar zoon Nicolaas Jan jr (A'dam 1830 – 1884 Spa), die het tot 1876 bewoonde. In 1835 had zijn vader zoals gezegd “Rupelmonde” gekocht als zomerverblijf, dat hij tot 1846 behield. Hun huwelijk werd te Amsterdam “voor de regering”, burgerlijk dus, gesloten doch het werd bij zijn broer op “Nieuwerhoek” in Loenen kerkelijk bevestigd.

Afb. 12. Johanna Catharina Pook van Baggen-Berger door Joh. Anspach (pastel 13 x 10 cm privé coll.)

Zoon Nicolaas Jan jr is eerst op 54-jarige leeftijd, in April 1884, te Brussel getrouwd met de uit Gent afkomstige Pauline de Vricze (geb. 1843) en al in December van dat jaar overleden. De familie vertrouwt dat niet helemaal.

De merkwaardige, niet erg Hollandse naam Pook van Baggen is inderdaad niet Nederlands maar Deens. In 1686 wordt Pieter Lambert Poock, koopman, afkomstig uit Ribe, een stadje in Zuid Denemarken, ingeschreven als ingezetene van Amsterdam.

Zijn vader heette Lambert Baggesen en was getrouwd met de dochter van dr Johan Pouch, de apotheker ter plaatse, Lene Johansdr. Bij zijn emigratie naar Holland heeft Pieter Lambert dus in eerste instantie de vernederlandste naam van zijn moeder gebruikt, maar later heeft hij die van zijn vader, ook vernederlandst, daaraan toegevoegd. De c van Poock heeft een latere generatie niet meer begrepen en wat ouderwets gevonden en laten vallen.¹⁴

Afb. 13. Dina Jeanette Pook van Baggen-van der Laken door Joh. Anspach (pastel 13 x 10 cm privé coll.)

Van het fraaie combinatieportret van Kruseman, afb. 3, dat Nicolaas Jan in 1831 liet maken zijn de voorbeelden eveneens bewaard gebleven, nl. van Abraham, afb. 11, van zijn vrouw, afb. 12, en van zijn moeder, afb. 13. De schilder daarvan, Johannes Anspach (1751-1821), werd in Duitsland geboren, maar is vanaf 1791 in Nederland werkzaam geweest en in Rotterdam overleden. Hij was een gewilde portrettist, die hoofdzakelijk in pastel werkte.¹⁵

Noten

1. Ir J.G. Kam, J.A. Kruseman, *Jb. Amstelodamum* nr 52, 1960, blz. 144-172.
2. Het geschrift bevindt zich in privé bezit. Leden van het "UV"="Uveaans Verbond" Nicolaas Jan Pook van Baggen president, Willem Pieter Pook van Baggen, zijn oudere broer; E. Slaghek, Ludeker, P. Charbon, G. van den Berg, honorair lid; J.G. Meylink, secretaris, J. Baratty, Burry en E. Scheer van Lank. Slaghek en Scheer van Lank zijn ook door Kruseman geportretteerd evenals de heer Laan Willink van Hoffwerk te Breukelen, W.H. Gomperts van Breeëvecht in Vreeland,

- J.H. Luden die het buiten Ouderboek liet afbreken, en P. Huidekoper van Vrede en Rust te Breukelen.
3. *Nederlandse Genealogiën* deel 10, 1993, blz. 256 en 257.
 4. GAA, toegang 5075, not. Hanssen nr. 18904.
 5. Kerkbankenboek N.H. Kerk te Loenen registers der jaarlijkse betalingen.
 6. Gem. Arch. Loenen nr 21, Staat van ongebouwde eigendommen 1815. Deze staat noemt de volgende buitenplaats eigenaren van Noord naar Zuid:
Pieter van der Mersch koopman te A'dam (Oostervecht); Jan Samuel Robert, predikant te A'dam, plaats was 1 morgen pal naast Oostervecht; Johanna Cornelia Baars wed Diederik Homoet "rentenierster op Oud Over" en "Nu [= 1816] Nicolaas Laurens Burman op de Keizersgracht te A'dam" (Vecht en Lommer); Pieter Bel (OudOver); Cornelis de Bruijn Martinusz (Bijddorp); Mr Gerlach Cornelis Johannes van Reenen (Vegtlust); Anthon de Kock, "ontvanger te A'dam" met 1 morgen (mogelijk Vecht en Dijk); Wed. Andries Calkoen "rentenierster te A'dam" voor een buitenplaats met 3 morgen en 2,5 morgen weiland (?) en dan de Wed. A. Pook van Baggen met 4 morgen en 19 morgen weiland (Langgewenscht).
 7. *Paatsen a/d Vecht*, 4e ed. Alphen a/d Rijn 1997, blz. 251.
 8. Deze Pieter had een zoon Abraham P.v.B. gehuwd met Christina Evan den Heuvel. Zij kregen voor hun scheiding een zoon Pieter Johannes, die eerst medicijnen studeerde aan de kweek-school voor geneeskundigen te Utrecht maar later spoorwegambtenaar werd. Hij trouwde eerst met Anna Oskam uit Utrecht, een winkelierster (een mésaillance vond de familie) en na haar overlijden met haar zuster Mien. Die laatste zorgde voor haar neef (zoon van haar broer), die later naar Indië ging en bij een inlandse drie kinderen kreeg. Die zoon nam na het overlijden van P.J. Pook van Baggen zijn naam aan als Oskam Pooock van Baggen. Hij is met zijn kinderen en inlandse vrouw naar Canada gegaan waar nu nog nazaten wonen, die alleen de naam Pooock van Baggen zijn blijven gebruiken als familienaam tot groot ongenoegen van de toen nog levende familie P.v.B.
 9. *Ned. Patr.* 1939, 25e Jg. Blz. 188
 10. Gem.Arch. Loenen, Trouwboek voor 1830. Daarin staan ook de getuigen genoemd: broer Nicolaas Jan, koopman, Gerrit Pos 58 jr. zonder beroep, Pieter van der Pauw, 51 jr., veehouder op Oud Over en Petrus Benier, metselaar, allen uit Loenen.
 11. *Jb. Niftarlake* 1988, blz. 41.
 12. *Plaatsen aan de Vecht en de Angstel*, 4e ed. Alphen a/d Rijn, 1997, blz. 251.
 13. *Vier eeuwen Herengracht*, Amsterdam 1976, nr 223 en 501.
 14. *Ned. Gen.* 1996, deel 11, blz. 400 en 401.
 15. P.A. Scheen 1981.

DORTMONT – ZORGVRIJ
RUSTENBURG – OVERDORP
POELESTEYN – OUD RUSTENBURG

Drie in de geschiedenis nauw verweven buitenplaatsen in Baambrugge

Introductie

Tegenover de brug over de Angstel, waaraan Baambrugge haar naam ontleent, stond aan het einde van de 17e eeuw een drietal buitenplaatsen, die met de hun toebehorende gronden geheel bij elkaar aansloten (afb. 1).

In de loop der eeuwen is het herhaaldelijk voorgekomen dat twee van de drie buitens aan dezelfde eigenaar behoorden, doch in verschillende combinaties. Zij vonden hun oorsprong in één grote boerderij.

De lotgevallen van deze buitenplaatsen en hun bewoners laten zich daarom het meest overzichtelijk per tijdsspanne vertellen, te beginnen in de eerste helft van de 17e eeuw.

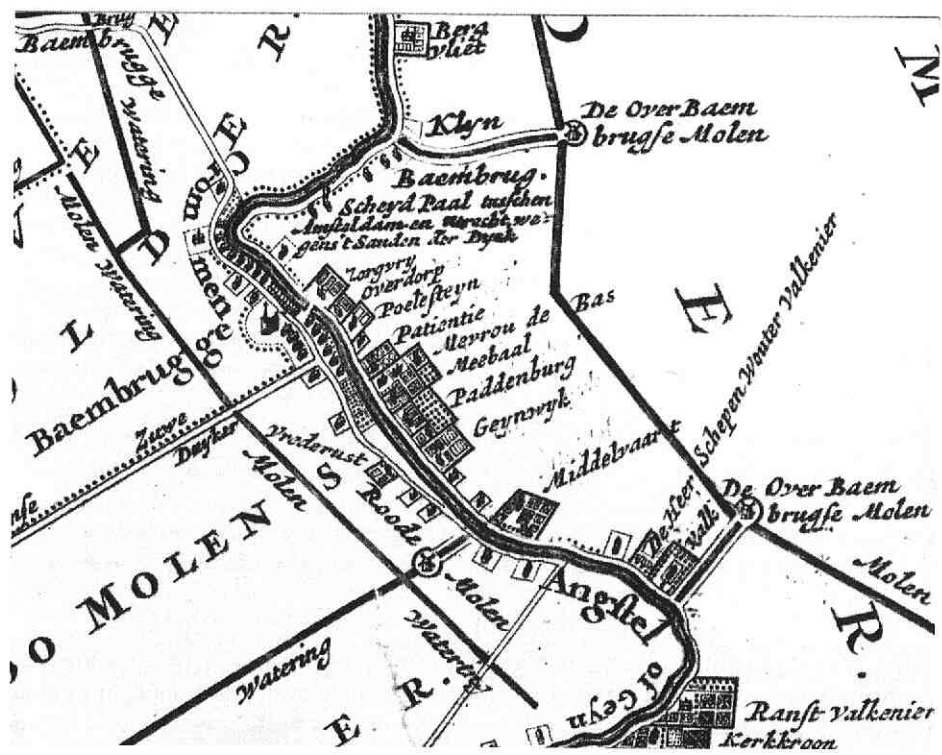
De 17e en het eerste kwart van de 18e eeuw

Voor de ontwikkeling van onze omgeving is het jaar 1626 van belang, vóórdien bezaten Amsterdammers in deze streek nog slechts één buitenplaats, namelijk Goudestein in Maarssen.¹ De handel van Utrecht was in die jaren reeds enigermate tanend, terwijl Amsterdam in volle opkomst was, waarvan Utrecht hoopte een graantje mee te pakken, er daarbij voor zorgend dat de handelsroute dóór de stad zou blijven gaan. De voor de handel zo onmisbare scheepvaart tussen beide steden, en voor Amsterdam met het achterland, geschiedde echter 'buitenom' over de Zuiderzee naar de Vecht: voor de kleine binnenschepen geen sinecure.

Daarom sloten beide steden in 1626 een overeenkomst om te komen tot de aanleg van een zand- en jaagpad *neffens de oude vaert van Ouderkerck off tot Breucelen toe ende een wagenwegh van de Voetangel tot Abcoude*.²

Voor de realisering, die in de jaren 1626-1629 plaats vond, nam het Provinciaal Bestuur van Utrecht de verplichtingen van de stad Utrecht over.

De opkomst van de geregelde diensten per trekschuit, waarmee men in 2 á 2½ uur vanuit Amsterdam in deze omgeving kon zijn, dateert ook uit die jaren; vertrekpunt in Amsterdam: de **Beerenbeyt** (afb. 4). De tocht per rijtuig was bepaald minder comfortabel en in de winter vaak onmogelijk.

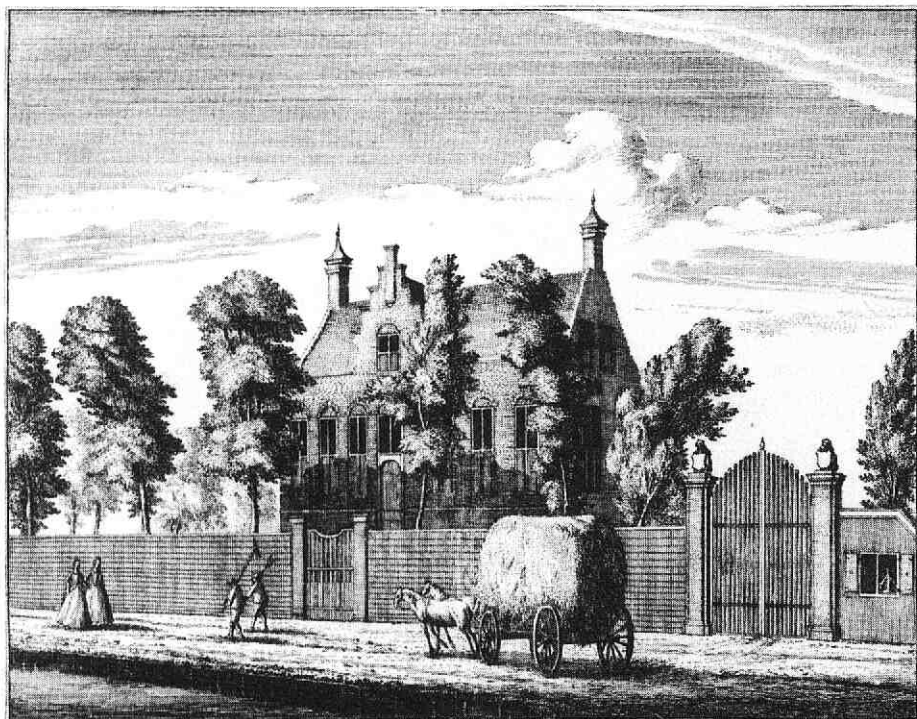

Afb. 1. Fragment van de kaart van Gerrit Drogenham, ca 1700. (ARA Den Haag)

Afbeelding 5 geeft de situatie ter plaatse van de te bespreken buitenplaatsen weer: tegenover de brug nog slechts één boerenopstal, waaruit **Overdorp** zich zou ontwikkelen, en van het zand- en jaagpad is nog niets te zien.

Een gefortuneerde koopman uit Amsterdam, Jan Roupe, was blijkens zijn boedscheiding uit 1648 eigenaar van deze landerijen, waarop dan reeds één buitenplaats was gesticht: **Dortmont** geheten, met 9 morgen land.³ Daarnaast lag nog de boerderij: **Rustenburgh** met 10 morgen, met aan deze bezittingen aanspalend nog 16 morgen wei- en hooiland. Dit complex van 35 morgen werd geflankeerd door twee boerderijen, die door de eeuwen heen afzonderlijke boerenhofsteden zijn gebleven.

Registratie van eigendomsoverdrachten in die periode hebben de archieven niet kunnen prijs geven: van een in de 17e eeuw in Abcoude residerende notaris zijn in het geheel geen archieven bewaard gebleven, terwijl de archieven van het gerecht Abcoude-Baambrugge eerst van na 1680 zijn bewaard.

*Zorgvrij, appartenant à M^e. GERRET VAN
KASPEL.*

*Zorgvrij, toebehoorende den HEER GERRET
VAN KASPEL.*

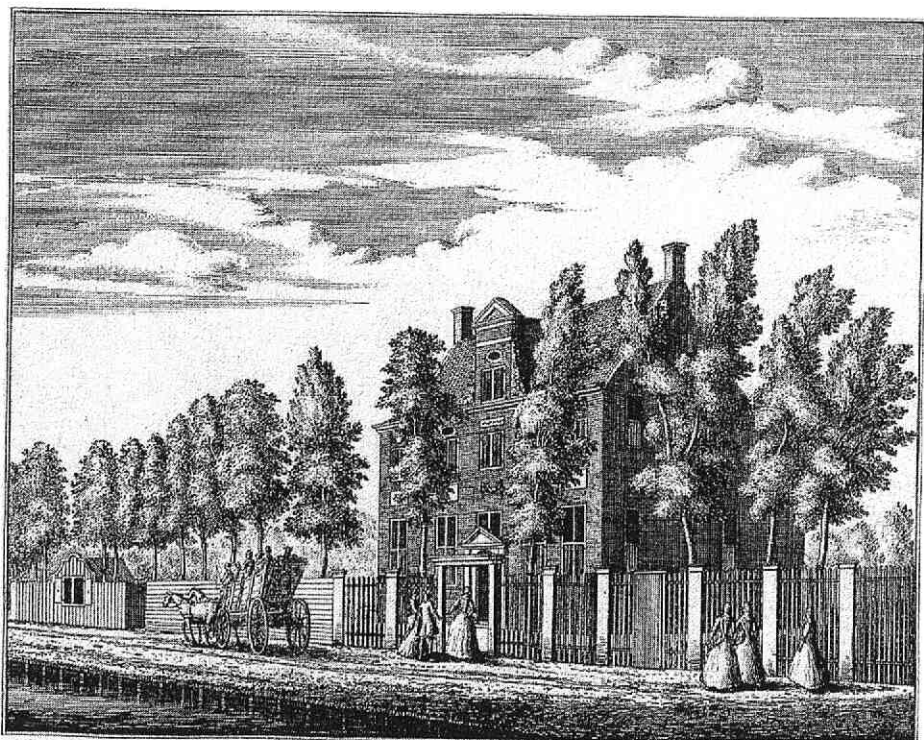
73

Afb. 2. Dortmund/Zorgvrij, ca. 1730. (OAAB Mijdrecht)

Hoe het zij, het op de gravure van afb. 2. weergegeven herenhuis **Dortmont**, na 1683 **Zorgvrij** genoemd, is vóór 1648 gebouwd.

Nadien zijn door zijn erfopvolgers de aanpalende 16 morgen weiland verkocht ten behoeve van de bouw van de buitenplaats **Poelesteyn** (afb. 3).

De verbeterde verbindingen maakten dat aan het einde van de 17^e eeuw een groot aantal buitenplaatsen langs de Angstel tot stand was gekomen (afb. 1 en 6), *alle welke hoffsteden geen kleyne luyster bijzeten, en des zomers haar seer volkryk doet syn*, zoals de Geheymschrijver van Staat en Kerke der Vereenigde Nederlanden in 1759 schreef. (Voor de kleinere buitens, zoals de meeste langs de Angstel, kwam eerst in het tweede kwart van de 18^e eeuw langzamerhand de naam *bui-*

Poelenstyn, Lieu de Plaisance de Mr JEAN BARON DE LAWICK, Seigneur de Cortenberg. | *Poelenstyn, Lustplaats van den HEER JAN BARON VAN LAWICK Heer van Cortenberg.* 80

Afb. 3. Poelesteyn, ca. 1730. (OAAB Mijdrecht)

tenplaats in zwang; vóórdien sprak men van *hoffsteden*, te onderscheiden in heerenhoffsteden en boerenhoffsteden.)

De architectuur

De hoofdropzet van de buitenhuizen langs de Angstel laat zich niet vergelijken met de buitens die aan de westzijde van de Vecht in Loenen en Breukelen zijn gebouwd, omdat daar de gevel aan de wegzijde en die aan de zijde van de rivier beide als belangrijk werden gezien. Aan de Angstel lagen weg en rivier aan dezelfde zijde zoals dat ook het geval was bij de vele buitenhuizen langs de Amstel. De achterzijde was bij deze situering minder belangrijk, daar lagen de bij de buitenplaatsen behorende boerderijen en daar waren ook vaak aanbouwen en bijgebouwen van het herenhuis gesitueerd.

Het is bekend dat de oorlog, die met het rampjaar 1672 begon en met de vrede van Nijmegen in 1678 werd beëindigd, een belangrijke caesuur in de architectuur heeft veroorzaakt. Dat heeft vooral betrekking op Amsterdam en de door Amsterdammers in de omgeving gerealiseerde gebouwen.

De in het jaarboekje van 1998 besproken buitenplaatsen **Meerleveld**, **Ipenburg** (afb. 7) en **Langversweegen** vertonen een grote overeenkomst en zullen in het vierde kwart van de 17^e eeuw gebouwd zijn.

De huizen van **Zorgvrij** en **Poelesteyn** zijn evenwel ouder dan de 3 eerder genoemde, waarbij de architectuur doet vermoeden dat **Zorgvrij** een tweetal decennia eerder is gebouwd dan **Poelesteyn**. De afwerking van de hoofdingang is bij **Poelesteyn** bepaald voorname; de boogjes boven de ramen bij **Zorgvrij** zijn van een eerdere tijd, zo ook het daarboven uit de gevel oprijzende topgeveltje ('trapgeveltje') dat bij **Poelesteyn** in de dakgoot staat, van klauwstukken is voorzien en met een tympaan is afgedekt.

Ook de gevelversieringen bij **Poelesteyn** wijzen op een latere realisering, zoals die ook bleek uit de boedelscheiding uit 1648.

De opzet van beide huizen is in zoverre anders dat bij **Zorgvrij** sprake is van een hoog onderhuis, waarin wellicht de slaapvertrekken waren gesitueerd, waarboven de hoofdverdieping lag. Bij **Poelesteyn** is de hoofdverdieping beneden gesitueerd, op een vrij hoog basement, waarin op de gravure geen ramen zijn te ontdekken; de slaapverdieping is boven. **Zorgvrij** zal zo zijn ontworpen, opdat vanuit de hoofdvertrekken een goed uitzicht over de rivier kon worden verkregen. Wellicht was dat bij **Poelesteyn** niet nodig en heeft daar, zoals bij **Ipenburg**, vóóraf ophoging van het terrein plaats gevonden.

Toch kan hieruit ook de veelvuldig optredende winterse wateroverlast worden afgelezen; een oude polderbrief uit het jaar 1486 spreekt daar reeds over. Deze polderbrief heeft betrekking op Baambrugge-Oostzijds, de polder waar de nu besproken buitenplaatsen in gesitueerd zijn. In de jaren 1672 en 1673 werd de wateroverlast nog verergerd door de inundaties van de Hollandse Waterlinie. In December 1675 was er opnieuw veel wateroverlast. Pas in Maart 1676 kon ds Halma van Baambrugge de broeders en zusters tot dankbaarheid opwekken, *nademaal de Heere nae syn grote goedertierenheyt ons weder boven hope ende verwachtinge van de wateren verlost heeft!*¹

Het hoge onderhuis bij **Poelesteyn** en **Zorgvrij** was er niet voor niets en in deze toestand kwam pas enige verbetering door de bouw van een sluis te Muiden in 1674, vóórdien stond de Vecht in open verbinding met de aan eb en vloed onderhevige Zuiderzee tot aan de Hinderdam, een in 1326 aangelegde dam met sluis en 3 ontwateringskokers.

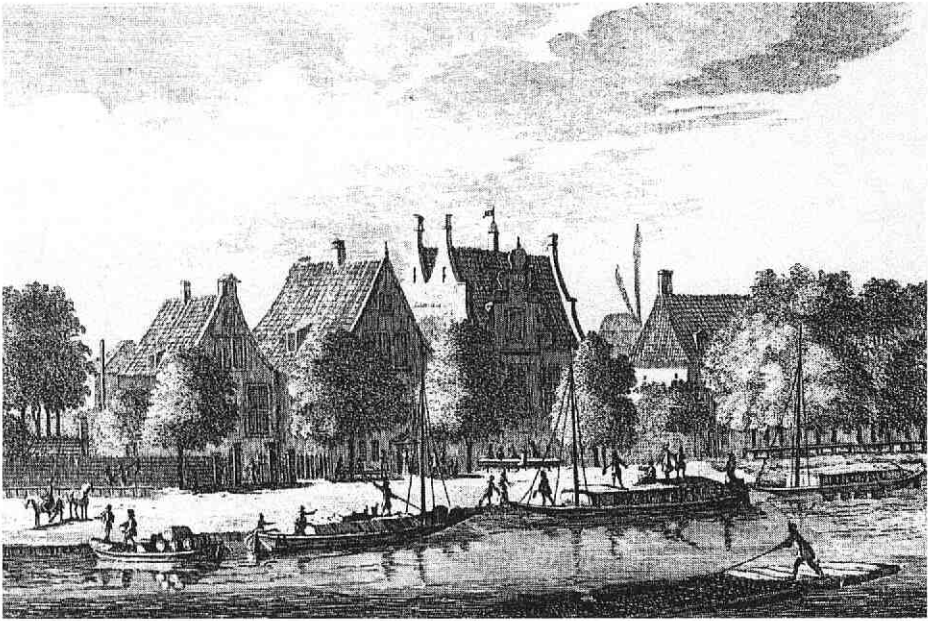
Bij de beide nu besproken huizen zijn in de zijgevel ramen te ontdekken, *de* grote afwijking met het stadshuis, waardoor de achtergevel wat meer gesloten kon zijn. Wij zien in het algemeen bij deze buitenplaatsen een breed maar ondiep huis, hetgeen eveneens een belangrijke afwijking met het stadshuis vormt. Vanaf de rivier maakte het huis zo meer indruk.

Dortmont – Zorgvrij,
Rustenburg – Overdorp,
Poelesteyn

Het is zeer aannemelijk dat Jan Roupe de oorspronkelijke boerenhofstede **Rustenburg**, met in totaal 35 morgen heeft gekocht, teneinde daar het herenhuis, op de hierbij weergegeven gravure **Zorgvrij** geheten, te laten bouwen. In zijn tijd, – Jan, zowel als zijn echtgenote, Barbertie Fransz waren in 1648 reeds overleden – werd gesproken over de boerenhofstede *'waar Stad Dortmund vóór staat'*. Afbeelding 8 geeft de situatie van 1672 weer, die zich laat vergelijken met afbeelding 3 welke ons laat zien hoe het er in 1626 uitzag.

Blijkens een akte van 4 September 1653 had wijlen Jan Roupe als koopman een groot aantal vorderingen uitstaan te Wesel, Dortmund, Munster, Iserlohn en elders in het Stift Munster en in Westfalen.⁵ De naam **'Stad Dortmund'** zal met zijn handelsgebied te maken hebben gehad, terwijl de Vrede van Munster het voor de erfgenamen mogelijk gemaakt zal hebben, althans een deel van deze oude vorderingen te innen.

Het echtpaar Roupe-Fransz had blijkens de boedelscheiding van 18 Maart 1648, opgemaakt na het overlijden van beide echtelieden, twee dochters, Geertruida en Maria, respectievelijk gehuwd met Paulus Pietersz de Witte en Gerhardt van Helling.⁶ **Zorgvrij** én de boerenopstallen van **Rustenburg**, alsmede de 16 morgen die later werden verkocht voor de bouw van **Poelesteyn**, totaal 35 morgen, werden met gronden in Vinkeveen, een huis aan de Coninxgracht in Amsterdam (na demping van de gracht: Koningsplein), alsmede drie huizen in de Rosemarijnsteeg in deze stad, toegescheiden aan het echtpaar De Witte-Roupe. Koopman Roupe had klaarblijkelijk een bij de Gouden Eeuw passend fortuin vergaard; ondanks (of misschien wel dankzij) de 30-jarige oorlog, die geleidelijk geheel Duitsland in zijn greep had gekregen en waarvan Jan Roupe het einde niet meer heeft meegemaakt (1648). Zijn andere dochter verkreeg eveneens een aanzienlijk aantal onroerende goederen, waartoe ook het 'huis waar de **Prins** uithangt' behoorde; dat is de taveerne bij de brug in Baambrugge, die later als **'de Oude Prins'** bekend stond.

Afb. 4. De Beerenbeyt. (OAAB Mijdrecht)

Dortmont – Sorgvrij

Paulus de Witte (1615-1667) was een zoon van Pieter Jansz de Witte, die reeds in 1612 te Amsterdam als koopman gevestigd was, gehuwd met Maria Cornelisdr Bosschenaerde.⁷ Pieter Jansz de Witte voert terug op Jonge Jan de Witte, in 1360 Schepen van Amsterdam.

Paulus Pieterszn de Witte werd ongeveer 1615 geboren (in 1652 was hij 37 jaar oud); hij was eveneens als koopman te Amsterdam actief.⁸

Paulus Pieterszn, die het gehele complex van 35 morgen met de opstallen van **Dortmont** en **Rustenburg** van zijn schoonvader had geërfd, heeft met het beheer van de buitenplaats de nodige zorgen gekend; diverse akten, bij notaris Van der Ven opgemaakt, getuigen daarvan. Zo protesteert Paulus op 20 April 1651 tegen het feit dat Jan Tengnagel – (1618-1682), de huurder van **Dortmont**, wiens huurcontract Paulus van zijn schoonvader had moeten overnemen – de buitenplaats had ontsierd en beschadigd door het kappen van bomen, terwijl Paulus zich eerder al had beklaagd dat deze huurder het verhuurde als varkenskot misbruikte.⁹

Deze huurder, zelf als koopman te boek staande, is van 9 April 1652 tot 8 April 1662 failliet geweest, doch had juist vóórdat hij failliet verklaard werd notarieel,

Afb. 5. Gezicht op Baambrugge anno 1626, door L.P. Serrurier in 1730 nagetekend van een uit 1626 daterende afbeelding. (Amstelland, *Een hoogheemraadschap in kaart en beeld*. Alphen a/d Rijn 1971)

bij akte van 9 Januari 1652, laten vastleggen, dat hij bij de beëindiging van het huurcontract de sleutel aan Paulus Pietersz de Witte had overgegeven!¹⁰

Ondanks de faillietverklaring werd Jan Tengnagel, stadhouder-baljuw van Gooiland, op 6 juni 1666 aangesteld als schout van Naarden.¹¹

De familie Tengnagel had goede betrekkingen met het regentenpatriciaat maar behoorde daar zelf niet toe. Wij zullen de naam Tengnagel later nog tegenkomen bij de bespreking van de eigendommen van het geslacht Valckenier. Op de kaart van Gerrit Drogenham uit 1700 (afb. 6) zijn ten zuiden van Baambrugge behoudens **Valkenheyning** nog twee bezittingen van dit geslacht aangegeven. Een dochter van Jan Aerentsz Tengnagel, ossenkoper te Amsterdam, gehuwd met Annetje van Maenhoven, nl. Mary Jandr Tengnagel is ~ 1560 getrouwd geweest met Jan Gilliszn Valckenier, hun zoon was Gillis Jansz Valckenier.¹²

Paulus Pietersz de Witte is overleden in 1667 en is begraven in de kerk van Baambrugge die in 1650 door vergroting van de kapel tot kerk was geworden.¹³ Zijn Baambrugse eigendommen vererfden aan zijn zoon Pieter Pauluszn de Witte, die in 1682 overleed.¹⁴ Vóórdien waren de overige weilanden reeds verkocht en was daar vóór 1670 **Poelesteyn** gebouwd.

Door dit laatste overlijden kwam het tot een boedelscheiding omdat Pieter meerdere rechtverkrijgenden had. In deze boedelscheiding zijn tevens de goederen van diens vader, Paulus Pieterszn, begrepen. In het gerechtelijk archief

Afb. 6. Zuidelijk gedeelte van de kaart van Gerrit Drogenham. Ca 1700. Zie ook afb. 1.

van Abcoude wordt in 1682 de estimatie (taxatie) van de Baambrugse bezittingen van Paulus vermeld: *seckere huysinge en nog een huysinge met 20 morgen lant*, waarmede **Dortmont** én het latere **Overdorp** zijn bedoeld.¹⁵ De annex gelegen 16 morgen waren inmiddels verkocht.

Voor **Dortmont** is de verklaring uit 1714 van belang:

*Schout en Schepenen certificeeren en verclaeren waer en waerachtigh te sijn, dat de hofstede en landerijen daeragter gelegen, groot sestien mergen lants, gelegen over Baembrugh tot den Jaare 1683 ende voormaels is genaempt geweest Dortmont, ende op den 20e July door de Heere Johannes de Witte en Johanna Haan, weduwe van de Heere Pieter de Witte die haer waren sterck maeckende voor de absente erfgenamen, alle erfgenamen onder beneficie van inventaris van Paulus de Witte getransporteerd aen de Heere Pieter Cronin, die de voorschreven hofstede heeft genaempt Sorgvrij, soo als deselve noch wort genaempt tot huyden toe.*¹⁶

(Deze verklaring uit 1714 geeft aan, dat er toen al schriftelijke stukken uit de 17^e eeuw ontbraken. Verloren gegaan in 1672 bij de brandschatting van Abcoude?)

Rustenburgh – Overdorp

Voor wat betreft de hierboven genoemde opstallen van de oude boerenhofstede **Rustenburgh**, geeft het volgende, uit 1724, een aardig beeld:

*‘de gesamentlyke eygenaars van de nagemelde perceelen geven procuratie aan hun broeder Johannes de Witte om te verkopen seeckere huysinge, erve, thuyen, boomgaard, stallinge en plantagie met de landeryen daer aen behorende, tegens over het Dorp Baambrugh, van outs genaemt geweest **Rustenburgh** en tegenwoordigh **Overdorp**, tesamen groot 3½ morgen, laatst bezeeten of gebruikt geweest door Doctoor Johannes de Witte, hunner comparranten vader saliger, belent ten noorden de hoffstede van outs genaemt **Dortmont** en tegenwoordigh **Sorgvrij** en aan de suydzijde de hoffstede **Poelesteyn** genaemt, streckende ynt het Geyn tot achter de Moolentocht sloot’.*¹⁷

De verschillende akten maken duidelijk dat in 1648, bij de boedelscheiding van Jan Roupe, de gebouwen van **Rustenburgh** nog op zijn naam stonden, en dat deze in 1683 van het latere **Sorgvrij** werden afgescheiden met 3½ morgen land en *niet* aan Pieter Cronin werden verkocht maar uit de boedel in handen kwamen van een zoon van Pieter de Witte, nl. Johannes de Witte, die daaraan reeds in 1684 de naam **Overdorp** verbond.¹⁸

Bij **Sorgvrij** behoorden sindsdien 16 morgen.

In de zetting op het huisgeld uit 1684 worden voor de besproken opstallen en landerijen nog slechts twee eigenaren opgevoerd, namelijk de weduwe van Pieter de Witte en Raadsheer Van den Broek, eigenaar van **Poelesteyn**.

De beschikkingen van 1683 waren in 1684 blijkbaar nog niet tot de belastinggaarder doorgedrongen. **Poelesteyn** omvatte 16 morgen, zodat de weduwe De Witte (20 morgen) voor f12-0-0 werd aangeslagen, en de Heer van den Broek (**Poelesteyn**) voor f10-0-0.¹⁹

Afgaande op de architectuur van de opstallen, vergeleken met de afbeeldingen 3 en 8 is het duidelijk dat de besproken gebouwen van **Rustenburgh** door Jan Roupe en zijn nazaten zijn opgewarderd en uitgebreid, zodat zij onder de naam **Overdorp** een eigen leven als buitenplaats konden gaan leiden (afb. 9). Johannes de Witte, een gepromoveerd medicus, die samen met zijn moeder in 1682/83 de nalatenschap van zijn vader en zijn grootvader heeft geregeld, hield **Overdorp** buiten de verkoop aan Pieter Cronin. Hij is op deze buitenplaats gaan wonen, waar hij ook zijn medische praktijk uitoefende. Dit blijkt uit

diverse zettingen op het familiegeld in de jaren '90.²⁰ De aanwezigheid van vele zomergasten op de buitenplaatsen zal in belangrijke mate aan zijn inkomen hebben bijgedragen.

Hij en zijn echtgenote, Susanna Danckamp, hielden tussen 1688 en 1698 zesmaal een kind ten doop in de kerk van Baambrugge; de laatste werd bij het doopvont gebracht door hun oudste, in Amsterdam geboren dochter, Sophia. Zij waren bij hun vestiging in Baambrugge reeds gezegend met vier kinderen. We zien dokter de Witte vooral als raadsman van diverse inwoners van Abcoude en Baambrugge optreden, terwijl hij in 1706 ook ouderling werd van de kerk van Baambrugge.²¹

Susanna Danckamp overleed in 1716, terwijl Johannes de Witte in 1724 de weg van alle vlees ging.

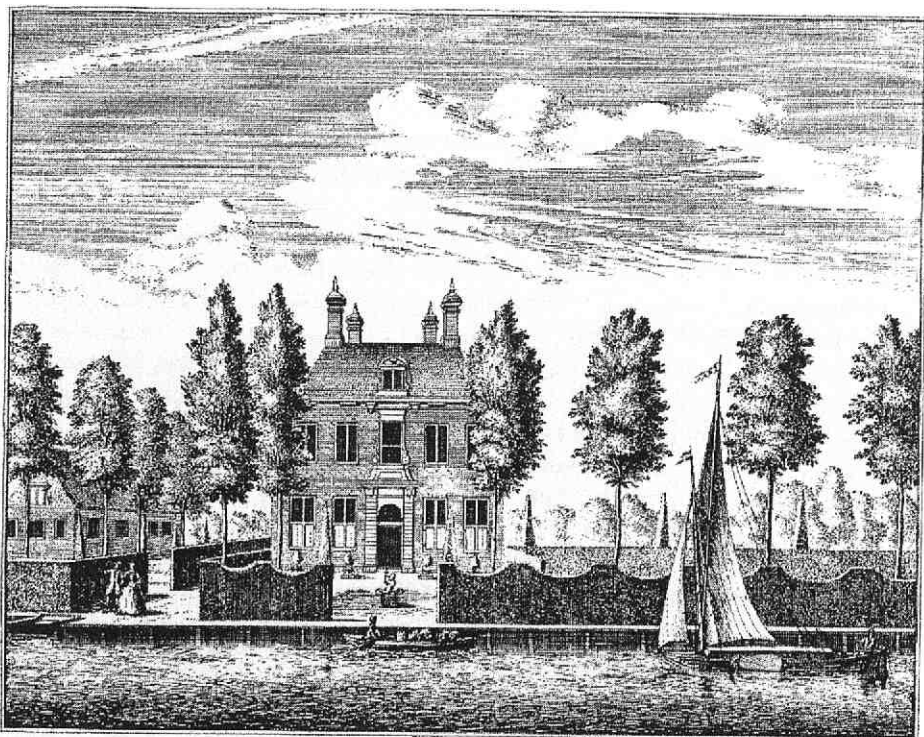
Na zijn overlijden regelde Susanna van Wijk, echtgenote van Paulus de Witte, een van de kinderen van Johannes, de nalatenschap. Zij koopt alle parten van **Overdorp** – ook dat van haar echtgenoot – en verkoopt **Overdorp** tenslotte in 1727 aan Johannes Clerck. De opstallen ging de nieuwe eigenaar zelf gebruiken, terwijl de weilanden al eerder verhuurd waren aan de toenmalige eigenaar van **Zorgvrij**: Gerrit van Caspel, (1688-1742).²²

Van de diverse akten wordt hier slechts die van 4 December 1725 aangehaald, die voorkomt in de gerechtelijke archieven:

*Estimatie (taxatie voor de 13^e penning) ten versoecke van Susanna van Wijk, huisvrouw van Paulus de Witte, negen tiende parten in seekere hoffstede, bestaande in een huysinge, stallinge, tuyn, boomgaard en plantagien daer op staande, mitsgaders de landeryen daer aen behorende, van ouds genaampt **Rustenburgh**, nu **Overdorp**, te samen voor 3½ mergen, staande en gelegen tot Baambrugge onder den gerechte voorschreven, in de Oostsyder polder, bij Susanna van Wijk gekogt van Johannes de Witte c.s. (een van haar zwagers) voor de somma van f3.600,-*²³

Genoemde Johannes de Witte had procuratie om de diverse parten van zijn broers en zusters te kopen. Het laatste part, dat van haar echtgenoot, heeft Susanna zelf van hem overgenomen.

Bij de verkoop van **Overdorp** in 1727 voor f4.500,- aan Johannes Clercq, gehuwd met Maria Delcourt, blijkt een zitplaats voor zes personen in de kerk van Baambrugge te worden meeverkocht.²⁴ Zo'n omvangrijke zitplaats zal Johannes Sr, met zijn grote gezin van 10 kinderen wel nodig gehad hebben.

Ipenburg, apartenart a. M^o. NICOLAAS MOOLE - Ipenburg, toebehoorende den HEER NICOLAAS MOOLENAAR.
 NAAR

73

Afb. 7. Ipenburg, ca. 1730. (OAAB Mijdsrecht)

Tot zover de geschiedenis van **Overdorp** tot 1730, het jaar waarin 'Hollands Arcadia' werd gepubliceerd en de gravure van afb. 9 in druk verscheen.

Sorgvrij – Zorgvrij

Sorgvrij intussen, door Pieter Cronin in 1683 gekocht, vererfde aan zijn dochter Johanna Cronin, weduwe van Dirck Compas, en werd door haar beide dochters Barbara en Glandina Compas in 1722 verkocht aan Gerrit van Caspel, een van de notabelen van Baambrugge.²⁵ Sindsdien lezen wij in de archivalia **Zorgvrij** in plaats van **Sorgvrij**.

De vader van deze Gerrit, Symen Janszn van Caspel, woonde aan de westzijde van de Angstel. Wellicht komen wij hem nog tegen bij onze verdere speurtocht, immers in de zetting op het familiegeld (bewonerslasten) wordt hij aangesla-

gen voor f8-10-0, later f10-0-0. hetgeen op een flinke boerenhofstede zou kunnen wijzen.²⁶

In de zetting op de dorpslasten van 1686 wordt hij vermeld als Symen Jansz van Harencarspel, hetgeen er op zou kunnen duiden dat hij afkomstig was uit het kerkdorp Harencarspel.²⁷ (Carspel = kerspel, gebied waar de kerk het voor het zeggen had, vgl. Weespercarspel). Harencarspel is een kerkdorp, gelegen in het Geestmerambacht tussen Alkmaar en Schagen. In de archieven van deze plaats is echter geen enkele aanduiding te vinden die de veronderstelling, dat Symen daarvandaan kwam, aannemelijk maakt.

Symen is ongeveer 1685 getrouwd met Jannetje Gerritsdr Ploos van Amstel, een geslacht dat terugvoert op Willem Woutersz Ploos, schout te Loosdrecht in het laatste kwart van de 15^e eeuw.²⁸ Reden waarom gezegd werd dat zij *uyt eerlyken stamme van Loosdrecht* afkomstig was.

Dit huwelijk maakt enigszins aannemelijk dat Symen uit het oude geslacht *Harencarspel* stamde, maar een relatie met de in die tijd in Amsterdam bij het bestuur van de stad betrokken telgen uit dit geslacht is niet vastgesteld, ondanks de gedetailleerde genealogie, die van dit geslacht in de archieven van Amsterdam aanwezig is.

Wellicht heeft Symen zich welbewust van zijn familie afgekeerd, immers hij heeft zijn naam nadrukkelijk veranderd: in officieële stukken ondertekende hij steevast met Caspel of Kaspel, hoewel notarissen en de secretaris van het Gerecht tot in 1730 bij deze naam nimmer de *r* weglieten. Toch heeft hij zijn eerstgeboren zoon de naam Jan gegeven, genoemd naar zijn vader, hetgeen niet wijst op een verwijdering in de familiesfeer.²⁹ Van een attestatie bij vestiging in Baambrugge is echter geen sprake, zodat ook deze bron geen uitsluitsel geeft. Zijn echtgenote werd eerst in 1707 lidmaat op belijdenis van de kerk van Baambrugge. De predikant laat bij deze vermelding wél de *r* weg.³⁰

Symen van Caspel heeft zich in het Gerecht Abcoude-Baambrugge niet onbetuigd gelaten: hij is o.m. vijf maal tot schepen verkozen, voor het eerst in 1694.³¹ Hij kreeg behalve de zoon Jan, die niet tot wasdom is gekomen, nog twee zonen: Gerrit (1688-1742) en Pieter (1695-1735). Zij waren de enige volwassen geworden nakomelingen.³²

Gerrit, die in 1722 de buitenplaats **Zorgvrij** kocht, is, evenals zijn vader, een aantal malen schepen van Abcoude geweest, voor het eerst in 1717.³³

Het is zijn naam die onder de gravure van **Zorgvrij** in Hollands Arcadia staat vermeld.

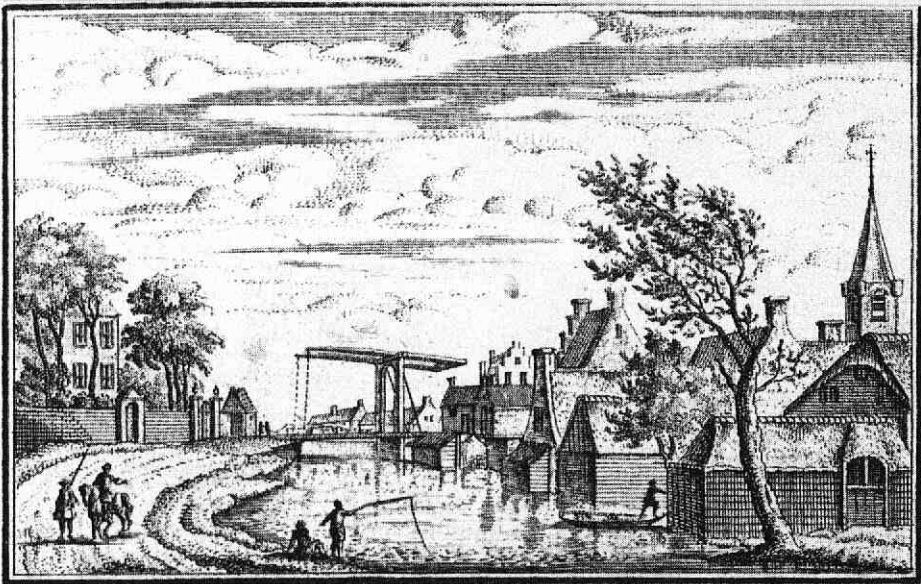

Afb. 8. Het Binnenhof te Den Haag in de 17^e eeuw; het gebouw links achteraan was de zetel van de Raad van Brabant. (C.B.v.G. Jb. 2001)

Poelesteyn

De vroegste geschiedenis van **Poelesteyn** kan minder scherp getekend worden dan die van de eerder behandelde huizen. Pas in 1680 werd vaste historische grond onder de voeten verkregen, immers in de zetting op het huisgeld van dat jaar werd de heer Van den Broeck als eigenaar vermeld³⁴, terwijl in de zetting op het familiegeld dan gedurende twee decennia werd vermeld: *'Tonis op Poelesteyn'*.³⁵

Mr Willem van den Broeck (1647-1726), Heer van Vrijhoven, Raadsheer in de Hoge Raad van Holland, Zeeland en West Friesland, heeft **Poelesteyn** vermoedelijk zelf aangekocht, wellicht van zijn vader, denklijk al ruim vóór 1680. Zijn vader, eveneens Willem geheten, een zijde-koopman en makelaar in assurantien te Amsterdam (1617-1681)³⁶, wonende op het Singel bij de Jan Roodenpoortstoren, maakte op 31 December 1680 bij een Utrechtse notaris zijn testament op: *'Willem van den Broeck, residerende bij Breukelen, thans in Utrecht ziekelijk van lichaam te bedde leggende... enz.'*³⁷ Tot de eigendommen behoorden o.a. de in

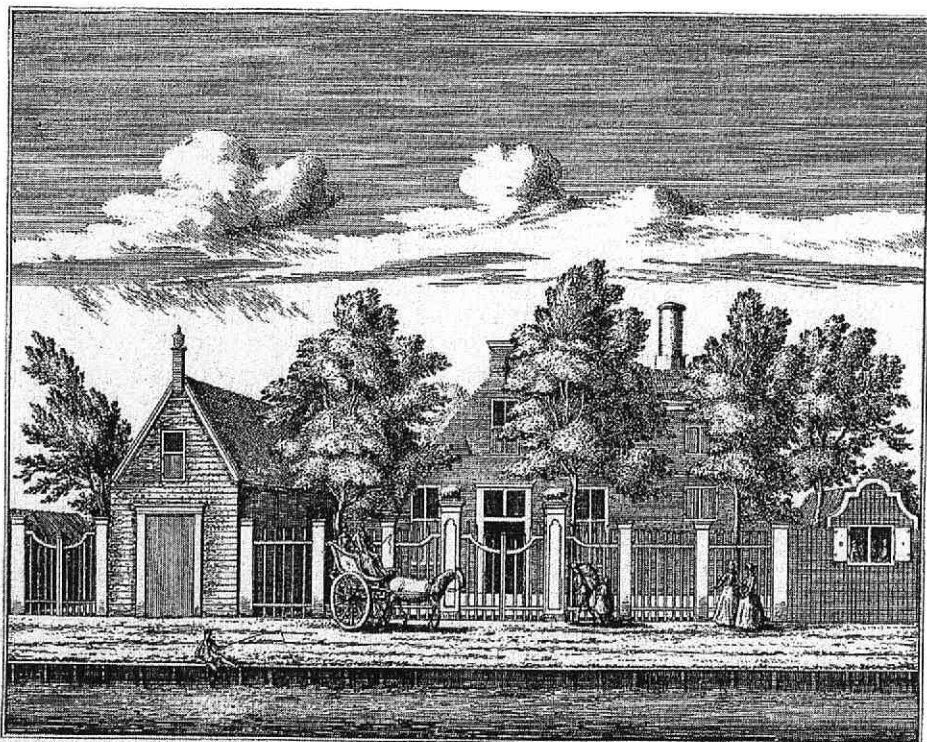

*'t Dorp BAEMBRUG, zoo als 't zich naer de kant van Amsterdam opdeelt
in 't Jaer 1670, en nog met weynige verwondering gezien wort, vertoonde voor
des zelfs Brug de Lustplaets Sorgvry.*

Afb. 9. Gezicht op Baambrugge anno 1672. (part. bezit)

zijn opdracht door Philip Vingboons gebouwde buitenplaats **Vegtvliet** te Breukelen (voor een beschrijving van **Vegtvliet** zij verwezen naar het *jaarboekje* van 1983, blz 23 t/m 52), welke vererft aan zijn zoon Willem, en een hofstede in Mijnden bij Loenen, die werd toegewezen aan zijn jongere zoon Petrus. De te verdelen landerijen omvatten rond 225 morgen!! Bovendien is er nog een le- gaat voor twee zusters van de testateur, elk groot f30.000,- (factor 100); kortom Willem Sr had in Amsterdam goede zaken kunnen doen.

Poelesteyn wordt in dit testament niet genoemd; de buitenplaats was in 1681 reeds eigendom van Willem jr, een aankoop die dateert uit de tijd dat hij door zijn vader op onze omgeving georiënteerd was, mogelijk gefinancierd met de revenuen van het moederlijk erfdeel [Anna Masuer (1613-1668)].³⁸ Het geboortjaar 1647 van Willem jr vergelijkend met de architectuurkenmerken van **Poelesteyn** wettigt de conclusie dat hij welhaast niet de eerste eigenaar van deze buitenplaats kan zijn geweest.

Overdorp, appartenant a M^r. JEAN KLERCKE. | Overdorp, toebehoorende den HEER IOANNIS KLERCKE.

79

Afb. 10. Overdorp, ca. 1730. (OAAB Mijdsrecht)

Willem jr wordt in het testament van 1680 omschreven als *'Raedsheer in de Raad van Brabant'*, waarin hij in 1676 werd benoemd.³⁹ Dit in Den Haag gevestigde gerechtshof was in de zeventiende en achttiende eeuw het hoogste rechtscollege voor het grootste deel van de huidige provincie Brabant. Veel zaken kwamen daar in hoger beroep aan de orde, nadat eerst de plaatselijke rechtbank of schepensbank haar oordeel had gegeven (afb. 8).

Dat Willem jr een staatkundige loopbaan prefereerde boven het koopmansbestaan is wellicht beïnvloed door een neef, Joannes van den Broeck, die, naar wij uit diens testament weten, zijn leven eindigde als *'doctor in de beide rechten en emeritus professor'*, wonende op de Keizersgracht bij de Spiegelstraat'. Reeds in 1681 werd Willem benoemd tot Raadsheer in de Hoge Raad van Hol-

land, Zeeland en West-Friesland.⁴⁰ Het feit, dat hij in dat jaar de beschikking kreeg over **Vegtvliet** zal er toe geleid hebben dat hij **Poelesteyn** verhuurde (*Tonis op Poelesteyn*). Wel komt hij voor op de lijst dergenen die in 1684 bijdroegen aan de vernieuwing van het uurwerk in de toren van de kerk van Baambrugge.⁴¹

Hij is in 1676 getrouwd met Françoise Fagel, een dochter van Mr Frans Fagel, de eerste raad van de Hoge Raad van Holland. Mogelijk heeft de schoonvader van Willem de hand gehad in diens benoeming – op 29-jarige leeftijd – tot raadsheer in de Raad van Brabant.

Het huwelijk met Françoise Fagel was van korte duur; Françoise overleed in 1681 en liet hem een dochter, Anna, na.

Uit zijn tweede huwelijk met Anna Adriana Ockersse sproten twee zonen, Cornelis en Willem.

Hij woonde tot zijn overlijden in 1726 op het Voorhout in Den Haag, en was o.a. ook eigenaar van een landhuis in Loosduinen.⁴²

Zijn boedelinventaris omvat 120 items, ongerekend de grote hoeveelheid juwelen, kortom hij was puissant rijk.

Tussen zijn dochter Anna enerzijds en zijn weduwe met haar twee zonen anderzijds is over de nalatenschap geprocedeerd.⁴³ Hoe het zij, **Poelesteyn** vererfde aan zijn dochter, die inmiddels getrouwd was met Johan baron van Lawick, baljuw van Schellinkhout, Wijdenes, Oosterleek, Hem en Venhuysen [gebied ten Oosten van Hoorn]. Baron van Lawick was een telg uit een geslacht waarvan leden reeds in 1363 deel uitmaakten van het Ridderschap des kwartiers van Nijmegen.⁴⁴

Vanaf 1717, toen de laatste huurder het herenhuis ontruimde is **Poelesteyn** door de baron en zijn echtgenote gebruikt en bij afb. 3, de gravure van deze buitenplaats, te dateren op rond 1730, wordt baron Van Lawick als eigenaar vermeld.⁴⁵

1730 tot ca. 1800

Wij laten voor deze periode het oog het eerst vallen op de noordelijkste van de drie buitenplaatsen, **Zorgvrij**.

In het rijmwerk bij *Hollands Arcadia* van 1730 wordt omtrent deze buitenplaats onder andere geroepen:

*O Sorgvrij, zo ik U van buiten kan beschouwen,
Gelijkt Uw grootsheid naar de graafflyke gebouwen,
Die Holland eertijds heeft gedragen op zijn grond,
Dog nu gesloopt zijn door het heilloos vloekverbond.*⁴⁶

(De dichter doelt hier op de Hoekse en Kabeljauwse twisten.)

De eigenaar, Gerrit van Caspel lokt tot het schrijven van de navolgende 'familiegeschiedenis':

Eenzaam en terneergeslagen zat Gerrit van Caspel in de grote kamer van zijn buitenplaats. Deze kamer, oorspronkelijk de 'saal' genoemd, heette nu het comptoir sinds hij er, na het overlijden van zijn echtgenote zijn kantoor had ingericht. Hij verbleef er graag en hij had er de administratie van zijn bezittingen ondergebracht. Deze bezittingen bestonden grotendeels uit weilanden, verspreid in de omgeving, betaald met de gelden, die hij met het ossenweiden had vergaard, maar ook mocht hij zich, behalve van **Zorgvrij**, nog eigenaar noemen van de buitenplaats **Oldenhoff** (afb. 11), in het Gerrecht Abcoude-Proosdij aan de Holendrecht gelegen.

We schrijven 10 Mei 1742.

Die middag had Gerrit zijn testament herzien en tijdens het gebruikelijke voorlezen van zijn testamentaire beschikkingen door de notaris was het hem nog eens pijnlijk helder geworden dat hij – thans 54 jaar oud – wel erg alleen was achtergebleven.

Vandaar zijn verdrietige stemming.

Hoe graag had hij niet een of meer kinderen ten doop gehouden, maar dit geluk was hem niet ten deel gevallen en in 1729, toen hij samen met zijn vrouw, Marrigje Cornelisse Veenman, een nichtje van de vroegere Abcoude notaris Veenman, testeerde, hadden zij al moeten vaststellen dat zij geen kinderen zouden nalaten. Zijn vrouw, waarmee hij in 1717 in Vreeland trouwde, was – nu vijf jaar geleden – overleden. Ook de wederzijdse moeders, die lang in hun nabijheid hadden geleefd, waren er niet meer, zodat het enige wat hem van de familie nog restte was het gezin van zijn – ook al eerder, op 40 jarige leeftijd overleden – broer Pieter.

Met diens echtgenote, Annetje van de Kemp, had hij het de laatste jaren maar matig kunnen vinden, hoewel zij, kort na de dood van haar echtgenoot, zelf ziek en bedlegerig, bij testament 'teneinde haar minderjarige en onmondige kinderen geen goede opsigt soude ontbreecken, de eersame Gerrit van Caspel' tot voogd over haar kinderen had aangewezen, tezamen met Pieter Pieterszoon Apostool, een ossenweider, die eigenaar was van de even verderop gelegen buitenplaats **Patientie**.

Aan zijn overleden broer Pieter dacht hij met gemengde gevoelens terug. Aanvankelijk had hij hem in 1721, toen Pieter 25 jaar oud was, het volledige vertrouwen gegeven en hem bij notarieele acte procuratie verleend om, als hij voor zaken uitlandig zou zijn, zijn besognes waar te nemen. Maar Pieter had voor hem verborgen gehouden wat de redenen waren waarom diens aankoop van een flinke hofstede aan de Angstel, dicht bij Loenersloot, in 1724 was genaast. Sedertdien was er toch sprake van een verwijdering, onder meer tot uiting komend in de toon van de scheidingsacte van de nalatenschap van hun Moeder, Jannetje Ploos van Amstel, opgemaakt in 1729.

Daarom had Gerrit nu zijn hoop gevestigd op de drie nog in leven zijnde kinderen van Pieter, waarvan de oudste zoon Symen, thans 13 jaar oud, opgroeiende tot een man van zijn hart. Aan deze kinderen had hij ook, afgezien van een aantal legaten, zijn gehele vermogen in het zojuist opgemaakte testament nagelaten, waarbij zijn schoonzuster wel de revenuen van zijn landerijen mocht benutten teneinde haar kinderen een goede opvoeding te kunnen bezorgen, maar waarvan niets mocht worden verkocht al eer deze handelingsbekwaam waren geworden. Wel had hij bepaald dat Symen **Zorgvrij** uit de boedel zou mogen aannemen voor f5.000,-, terwijl hij aan Jannetje, de enige nu nog in leven zijnde dochter van Pieter, f500,- prelegateerde. De buitenplaats **Oldenhoff** tenslotte was verhuurd en dat kon zo blijven.

Dit alles overdenkende was Gerrit wel tevreden over zijn beschikkingen; hij meende alles op deze manier, rekeninghoudend met de omstandigheden, stijlvol te hebben geregeld, zoals hij ook bepaald had dat *'aen syne dienstmaegden, die op syn testateurs overlyden te synen huysse woonagtig sullen syn, ieder een ordentelyken rouw'* als legaat ter beschikking diende te worden gesteld.⁴⁷

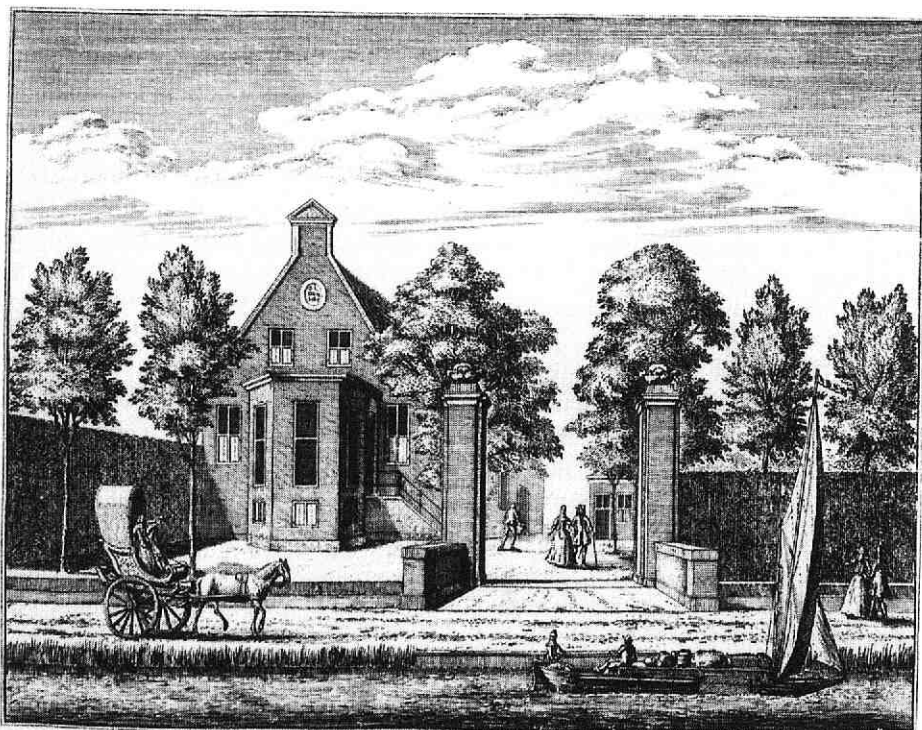
Dit testament was op 10 Mei 1742 door Gerrit van Caspel van een fraaie handtekening voorzien.⁴⁸ Aan de armen van Abcoude-Baambrugge, aan die van de Steede Vreelandt en aan de gemeene armen van Cortenhoef werd telkens f50,- gelegateerd, waaruit blijkt dat Gerrit in dit opzicht niet onderdeed voor de gefortuneerde stedelingen, die elders in Baambrugge buitenplaatsen in bezit hadden.

Ook zijn echtgenote was destijds wel bij kas, getuige haar in 1733 opgemaakt testament: zij legateerde b.v. aan Jannetje, het dochtertje van Pieter van Caspel, dat toen 8 jaar oud was: *haer beste goude ring met sijne steenen, de beste kap met goude spelden en haer beste jak en rok.* Voorts legateerde zij aan haar oom, Gerrit Willems Veenman f3.000,- alsmede aan diens zuster eveneens f3.000,-, haar kleren, goud en zilver.⁴⁹

Nadat zijn echtgenote in 1737 was overleden heeft Gerrit in het grote huis een plaatsje ingeruimd voor Hendrik van Recklinghuysen, voor wie het bezit van de buitenplaats **Meerleveld** een te grote belasting werd. De beide heren kenden elkaar goed, mede doordat zij enige tijd gelijktijdig Schepen van Abcoude-Baambrugge waren. Hendrik bracht zijn nicht, Helena van Recklinghuysen, die op **Meerleveld** al enige tijd voor hem zorgde, mee naar **Zorgvrij**, zodat er weer enige gezelligheid in het grote huis was. Helaas van korte duur; in het najaar van 1739 overleed Hendrik. Helena was voor de helft erfgename van hem. Na de afwikkeling van diens nalatenschap – Helena verhuisde naar elders – was Gerrit weer alleen met zijn huispersoneel.⁵⁰ Wij kunnen ons dus de verdrietige stemming van Gerrit bij het tekenen van het testament wel voorstellen.

Dat zo snel na het opmaken van dit testament daaraan uitwerking zou moeten worden gegeven had ook notaris Tredde niet voorzien. Die schreef nog: *'gesont van lighame, geen klagten, met ons gaende en staende in desen waerelt'*, maar reeds 1½ maand later moest Adriaen Hoogeveen, Schout van Abcoude-Proosdij het executeurschap op zich nemen.

Uit de latere boedelscheiding blijkt dat de bezittingen van Gerrit lagen in Abcoude-Baambrugge, Abcoude-Proosdij, het Gerecht Demmerik te Velde, Nigtevegt bij de Vreelandse koorndolen, Vreeland op de Voorstraat, het Gerecht Nigtevegt in de Voorburgse polder, in het Gerecht van Cortenhoef, in het Gerecht Loosdrecht aan de Bloklaan en in Loenderveen in het Gerecht van Loosdrecht.⁵¹

Oldenhof, appartenant a M. JEAN DE LA CROIX.

Oldenhof, toebehoorende den HEER JOANNIS DE LA CROIX.

66

Alb. 11. Oldenhoff, ca. 1730. (OAAB. Mijdrecht)

Eerst in 1749, Sijmen (1729-1795) is dan door zijn huwelijk met Annetje Gijsbertse van 't Ent (1726-1758) handelingsbekwaam geworden volgens de wet, werd met instemming van Sijmen de buitenplaats **Oldenhoff** verkocht.⁵²

Twee jaar later is ook de zuster van Symen, Jannetje (1725-1762) getrouwd en Adriaan Hoogeveen, inmiddels Baljuw en Schout van Loenen, Cronenburgs Gerecht, wenste van zijn taak ontheven te worden. De beide getrouwde kinderen van Pieter werden met de voogdij over hun jongere, nog ongetrouwde broer Gerrit (1732-1771), belast.⁵³

Enkele jaren later trouwde deze Gerrit van Caspel met Hendrikje Gijsbertse van 't Ent (1727-1761), een jongere zuster van Annetje, de echtgenote van Sijmen.⁵⁴ Hun vader was Gijsbert Claasse van 't Ent, o.m. in 1731 en 1736 Schepen van Abcoude-Proosdij.⁵⁵ Gijsbert was eigenaar van 15 morgen in 't Geyn met de

daarbij behorende huismanswoning, *'daer de (Hollandse) cade ten Oosten en de Herberg 't Haantje naast gelegen zijn, alsmede nog 't Hennetje daar de Herberg 't Haantje ten Westen naast gelegen is, en 't Swaantje ten Oosten.*

Uit de boedelscheiding van wijlen Gijsbert van 't Ent (1739) blijkt dat hij ook de herberg 't Haantje had gekocht en geëxploiteerd.⁵⁶

Dit is vooral van belang voor het latere handelen van zijn schoonzoon Sijmen van Caspel.

Aan het einde van de eeuw zijn zowel 't Haantje en 't Hennetje nog eigendom van rechtsoptvolgers in de familie en daaraan wordt in 1790 het Swaantje toegevoegd; eerst in 1812 viel dit trio bij vererving uiteen.⁵⁷

Niet lang na de voltrekking van de hiervoor genoemde huwelijken van de 3 kinderen van Pieter van Caspel slaat het noodlot toe: de drie vrouwelijke huwelijkspartners komen niet zo lang na elkaar te overlijden. Gerrit bleef in 1766 achter met een zontje, Pieter, oud 1 jaar, welk kind vijf jaar later een volle wees werd.⁵⁸

Sijmen bleef in 1759 met 3 kinderen achter, respectievelijk Pieter, oud 9 jaren, Geertje, oud 8 jaren en Annetje, oud 4 jaren.

Bij notarieele akte uit 1759 beloofde Sijmen:

*'sijne kinderen behoorlijk op te voeden ende te onderhouden in eeten, drinken en kleding waarbij de linnen en wollen kousen en schoenhavenis, en gemak in siekten en gezondheid en ook deselve kinderen te laten leeren leesen en schrijven, cijfferen en in allen Christelijke Oeffening en in alle deugt te onderrigten gelijk een goedt en getrouw Vader naar Christelijken gemoede en naar het uitwijsen der wetten deesen provincie schuldig is te doen, mitsgaders de voorn sijne kinderen een goedt ambagt ofte stijl te laten leeren en dat alles tot de voorn, kinderen sullen hebben berijkt hunne mondige daagen tot huwelijken of andere geapproveerde staate gekoomen ende getreden sullen sijn, en dan f1.000,- uit te keeren.*⁵⁹

Sijmen hertrouwde in 1759 met Maria Gerritsdr van Beek (j.d. van Amsterdam), uit welk huwelijk nog 3 dochters en twee zonen stammen, waarvan alleen de zonen de leeftijd der handelingsbekwaamheid zouden bereiken.⁶⁰

Sijmen was 5 perioden Schepen van Abcoude-Baambrugge, zijn eerste benoeming als zodanig in 1752 viel hem reeds op 23 jarige leeftijd te beurt.⁶¹

Zijn oom Gerrit had het goed gezien.

Alvorens verder te gaan is het gewenst te zien naar de ontwikkelingen rond **Overdorp en Poelsteyn.**

Overdorp

Bij deze buitenplaats zagen wij dat zij in 1727 door Susanna van Wijk, huisvrouw van Paulus de Witte, werd verkocht aan Johannes Clerck. Vermeld werd dat de opstal door Johannes zelf zou worden gebruikt, maar dat de weilanden aan Gerrit van Caspel waren verhuurd.

De dichter in Hollands arcadia bezingt **Overdorp** in 1730 o.m. als volgt:

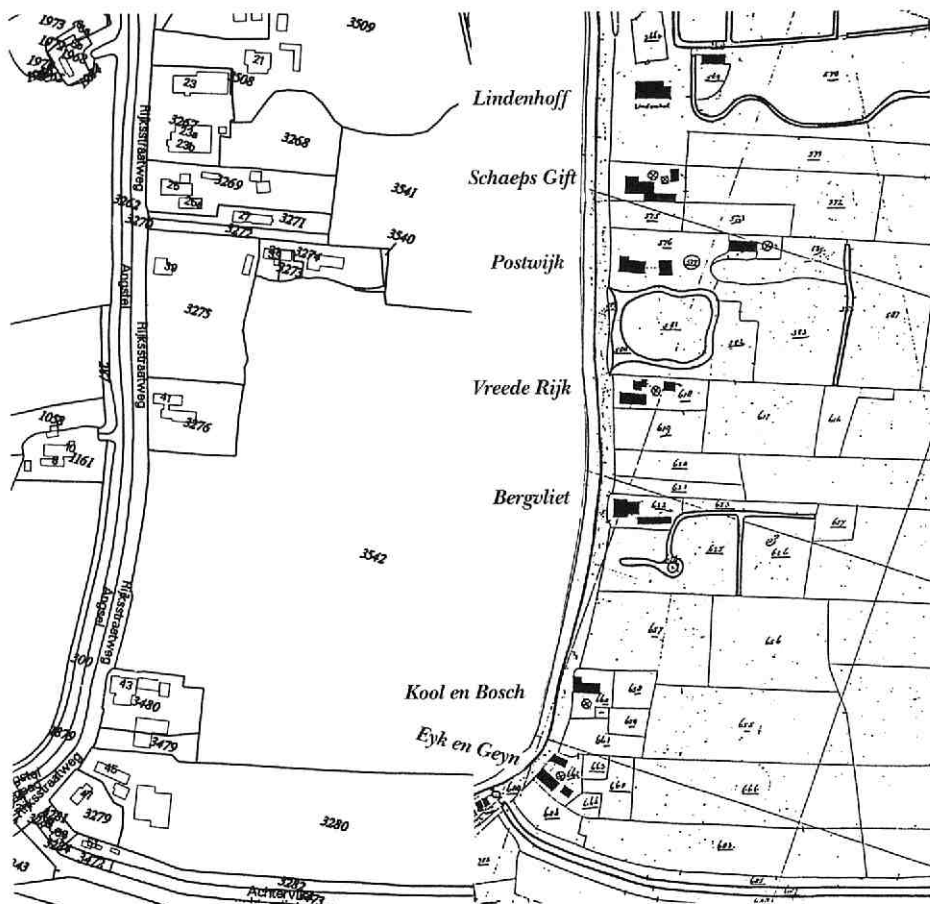
*Om Overdorp in myn voorbygang te beschouwen,
Daar heer de Klerk zig kan in veiligheid onthouwen,
Wanneer hy op het land zyn lust en wens voldoet.
En tred den Angstelstroom al juiggend te gemoet,
Of uit het Speelhuis ziet het wentelen der baren,
En telkens schuit op schuit daar heen en weder varen.*⁶²

(Het speelhuis is geheel rechts op de gravure te zien.) (afb. 10)

Johannes Clerck was koopman, getrouwd met Maria Del Court. Het echtpaar woonde op de Prinsengracht tussen de Reestraat en de Beerestraat (1735).⁶³ Toch moet hij ook enige tijd in Baambrugge gewoond hebben, want hij werd genomineerd voor de functie van schepen in 1737. Nominaties gingen veelal in tweetallen en Johannes zag deze eer aan zijn neus voorbijgaan.⁶⁴

In 1742 is Johannes overleden⁶⁵; zijn echtgenote hertrouwde daarop met Jan Beun, doch in 1750 was zij opnieuw weduwe, waarna **Overdorp** door de erfgenamen in publieke veiling werd gebracht, compleet met de kerkbank voor 6 personen. Tot de erfgenamen behoorde Mr Abraham Del Court, haar neef, Heer van Crimpen op de Lecq, regerend schepen van Amsterdam.⁶⁶

In de erfenis is mede begrepen de hofstede **Court en Geyn**, liggende ten zuiden van de boerderij **Kool en Bosch** (afb. 12), alsmede 9 morgen wei- en hooiland gelegen tussen **Vreede Rijk** en **Bergvliet**, – in 1730 gekocht door Johannes Clerck van de grondhandelaar Hugo Dierten⁶⁷ – alsmede ook de boerderij met 16 morgen land, genaamd **Court en Vegt**, gelegen aan de stille Vecht. Deze namen hebben een referentie aan de naam van de echtgenote van Johannes Clerck, Maria Del Court. Wanneer zowel de eerstgenoemde boerderij als de 9 morgen in handen komen van Joan Michael Bock, die getrouwd was met Dorothea Eyck, verandert de naam van de boerderij van **Court en Geyn** in **Eyck en Geyn**! (Joan Michael Bock was tezamen met zijn vier zusters eigenaar van **Vreede Rijk**, besproken in het jaarboekje 2000).

Situatie anno 2000

Situatie anno 1832

Alb. 12. Overzicht van o.m. Eyk en Geyn + Kool en Bosch op de kadastrale kaarten van 1832 en 2000.

Overdorp is dan inmiddels in 1752 op een publieke veiling in handen gekomen van een tussenpersoon, Arnolt van Aalst⁶⁸, die het buiten in 1756 verkocht aan Daniël Parvé (1722-1778).⁶⁹

Eigenlijk gebruikte Daniël Parvé **Overdorp** alleen als springplank, maar daarvoor dienen wij eerst naar de gebeurtenissen bij **Poelesteyn** in die jaren terug te keren.

Poelesteyn

Deze buitenplaats werd na het overlijden van Raadsheer Willem van den Broeck in 1726 eigendom van baron Van Lawick en zijn echtgenote, Anna van den Broeck, die dan al zeker een decennium gebruik van deze buitenplaats hadden gemaakt.

In 1730 wordt deze buitenplaats in Hollands Arcadia als volgt bezongen:

*O Poelesteyn ! Hoe schoon ontdekt ge aan 't gezigt,
Omsingeld in een kring van hoog getopte bomen,
Het Hofgebouw schijnt hen hun hoogte te betomen,
Door 't ryzend dakwerk, 't geen zig zelf zo breed verheft,
Dat het den wandelaar met veel verwond'ring treft.*⁷⁰

De baron heeft er met zijn echtgenote en hun enig kind, Louisa Françoise, dankbaar gebruik van gemaakt. In het begin van de vijftiger jaren echter is het de echtgenoot van zijn dochter, baron Van Pabst, Heer van Cortenberg, die de zaken voor hem regelt. Zaakwaarnemer ter plaatse is Pieter van Buytene, die dan eigenaar-bewoner van **Ipenburg** is.⁷¹

In 1757, 1 jaar nadat **Overdorp** in het bezit van Daniël Parvé was gekomen, verkocht Vrouwe van Lawick, douarière Van Pabst, **Poelesteyn** aan Daniël Parvé. Helaas overleed de echtgenote van Daniël Parvé in 1771 in het huis **Poelesteyn**, hetgeen voor Daniël, die geen kinderen had, aanleiding was om, zoals zijn echtgenote hem had aangeraden, zijn bezittingen in Baambrugge alsmede die in Amsterdam in hoog tempo te verkopen en naar Haarlem te verhuizen waar zijn broer Mr Jan Frederik Parvé, – rentmeester van het Hoogheemraadschap Rijnland, – op dat moment Schepen was en enkele jaren later burgemeester werd.⁷²

Van de verkoop van **Poelesteyn** door Daniël Parvé aan Abigaël Vijfhoek, weduwe van Claas Brant, gaven de archieven nog een onderhandse coopcedulle uit Augustus 1771 prijs⁷³ (ruim twee maanden na het overlijden van mevrouw Parvé), maar de overdracht van **Overdorp** hebben de archieven nog geheim gehouden. Omdat bij de beschrijving van de belendingen van **Poelesteyn** in October 1771, en ook nadien, slechts Sijmen van Caspel, de eigenaar van **Zorgvrij**, wordt genoemd, lijkt **Overdorp** dan reeds door Sijmen van Caspel, te zijn aangekocht. In latere jaren staat dit buiten onmiskenbaar op naam van Sijmen. Daarmede is de toestand van 1648 weer hersteld: **Zorgvrij** en **Overdorp** in één hand.⁷⁴

Het was niet uit weelde dat Sijmen deze aankoop heeft gedaan. Zijn moeder had het, achtergebleven met drie opgroeiende kinderen, niet gemakkelijk gehad. In

1744, kort na het overlijden van haar zwager, Gerrit van Caspel, brak een epidemie van veeziekten uit, in 1768 gevolgd door nóg een epidemie. Deze betekenden vrijwel algemeen het einde van het ossenweiden. Het zal de opbrengst van de diverse landerijen, die Gerrit had nagelaten ook geen goed gedaan hebben. Weliswaar bood de boerderij achter **Zorgvrij** de mogelijkheid om in het levensonderhoud te voorzien (in Noord Hollands Noorderkwartier gold de regel dat een gezin niet kon leven van minder dan 10 morgen en **Zorgvrij** was wat groter), maar de veeziekten zullen ook in Abcoude-Baambrugge hun tol geest hebben en gelet op de bepalingen uit het testament van Gerrit werden ná 1749 de diverse eigendommen de een na de ander verkocht.

Sijmen heeft zich aanvankelijk van het boerenbedrijf afgekeerd; de boerderij achter **Zorgvrij** werd verhuurd, in elk geval van af 1766.⁷⁵ Hij was actief op de onroerend goed markt, doch met wisselend succes: hij bleef af en toe bij een veiling “aan het ploggeld hangen”. Vermoedelijk omziende naar een andere bron van inkomsten heeft hij, toen Daniël Parvé zo onverhoeds zijn bezittingen te gelde maakte, **Overdorp** gekocht en er de herberg ‘**Het Huis te Halfwegen**’ ingericht.⁷⁶ De erfenis van zijn schoonmoeder, Geertje van ’t Ent, in 1770 zal hem mede de middelen daartoe verschaft hebben.

De oorsprong van de naam van de herberg valt te zien op de kaart van Ketelaar (1769): een weinig ten noorden van **Zorgvrij** en **Overdorp** staat de ‘Paal Halfwegen’ (afb. 13). Deze paal heeft betrekking op wie verantwoordelijk was voor het bezanden van het jaagpad, Amsterdam of de Provincie Utrecht, zoals op de kaart van Gerrit Drogenham (afb. 1) staat aangegeven.

In de tijd dat Sijmen herbergier was in ’t **Huis te Halfwegen** heeft hij het herenhuis van **Zorgvrij** afgebroken. Wanneer Sijmen in 1781 een hypotheek afsluit vormen de boerderij en de herberg het onderpand.⁷⁷ Deze hypotheek werd eerst een halfjaar na zijn overlijden afgelost.⁷⁸

Toch is de functie van herbergier Sijmen niet op het lijf geschreven geweest, immers in Januari 1781 verhuurde hij de herberg en trok het gezin van Sijmen zich in de boerderij van **Zorgvrij** terug.⁷⁹

Ook daar was hij niet gevrijwaard van de gevolgen van oorlogshandelingen: zo blijkt uit een notitie in het “dossier Pepping” dat hij een schadevergoeding van het gerecht ontvangt voor de reparatie aan zijn combof, dat in het jaar 1787 had gediend tot gebruik door de Sauve Garde, en ‘*door deselve geruïneerd*’. Dit gebeurde ten tijde van de hulp, die de Pruisische troepen verleenden aan Stadhouder Willem V, die het met de patriotten aan de stok had.

De oudste zoon van Sijmen, Pieter, geb. 1750, vestigde zich in 1778 als ‘meester

Afb. 13. Gedeelte van de kaart van Ketelaar ca. 1770. (ARA Den Haag)

vleeschhouwer' te Abcoude in de Kaatsbaan en huurde daartoe een 'huys, tuyn en erve, zijnde de vleeschhouwerij'.⁸⁰

De oudste zuster van Pieter, Geertje, was, naar bleek uit een codicil uit 1767, in gaan wonen bij haar grootmoeder Geertje Jacobs Bos, weduwe van Gysbert van 't Ent, die de notaris liet optekenen⁸¹: *'tot haer comparantes assistentie'*. Wellicht kon Geertje het niet zo goed vinden met haar stiefmoeder en had zij haar heil gezocht bij de grootmoeder naar wie zij genoemd was. Het codicil geeft een kijkje in de persoonlijke bezittingen van haar grootmoeder: *'... in cas haere clijndogter op haer comparantes overlijden nog bij haer inwonende sal sijn, in sulken cas aen deselve haere gemelde clijndogter te prelegateren al comparantes huysraed en inboedel ende van de navolgende goudt en silverwerk: een goude ketting vier dik met een goud slot, een ketting bloedcoralen twee dik met een goud slot, een goud oorijser, een gouden haernaeld, een dito ceintuurgesp, twee groote gouden spelden, twee fijne belletjes en twee fijne ringetjes, alles boven en behalven 't gene verder albereijds aen haer gegeven is en bij haer gedragen word, gepasseerd ten huysse van de comparante in 't Geyn onder Abcoude'* (dit was in 't Hennesje; Geertje was toen dit codicil werd opgemaakt 16 jaar oud.)

Over haar andere kleindochter, Antje, werd niet gesproken, deze is in de jaren '80 getrouwd met Cornelis Schuylenburg en naar Amsterdam vertrokken. Wel heeft Sijmen haar een bedrag ad f2.099, 6 stuivers en 14 penningen uitbetaald, haar deel van de erfenis van haar grootvader Gysbert van 't Ent.⁸²

Grootmoeder van 't Ent overleed in 1770, en tot de boedel behoorden o.a. de herberg 't Haantje en het woonhuis 't Hennesje.⁸³ Geertje trouwde in 1771 met Pieter Fruythoff, die onder Weesp een boerderij bestierde.

Toch zien wij in het voorgaande de geleidelijke neergang van de familie, mede veroorzaakt door het vroegtijdig overlijden, 1735 en 1742, van de kostwinners, Pieter en Gerrit. Behoorden de vóór 1700 geboren Gerrit en Pieter, alsmede hun echtgenotes, nog tot de notabelen van het dorp, hun kinderen en kleinkinderen maakten in de 2^e helft van de 18^e eeuw onmiskenbaar deel uit van de middenstand. Het herenhuis van **Zorgvrij** was in de jaren 1770 afgebroken; de boerenopstallen bleven in functie en waren aanvankelijk verhuurd, totdat Sijmen de herberg verhuurde en zich op de boerderij van **Zorgvrij** terugtrok.

Pieter Sijmonsz. heeft de vleeshouwerij na een vijftal jaren verkocht⁸⁴; nam in 1792 een broodbakkerij in Baambrugge over, doch ook deze stiel beviel hem niet; hij verkocht in 1793 zijn overgebleven eigendommen in Baambrugge en vertrok naar Waverveen.⁸⁵ Hij is daar kastelein in Botshol aan de Rijke Waver geworden, zoals ook in Baambrugge de herberg **Het huis te Halfwegen** in die jaren door zijn jongere halfbroer Gerrit, in 1796 getrouwd met Hendrika van Maaswinkel, werd geëxploiteerd.⁸⁶ Tot 1800 woonde deze Gerrit van Caspel in de herberg. Van hem werden op

2 September 1799 voor het leger, dat zich tegen de op 29 Augustus begonnen inval van de Engelsen en de Russen bij Callantsoog teweer moest stellen, een paard, een wagen alsmede een paartenttuig gevorderd, binnen een dag te leveren in Beverwijk. Schadeloosstelling respectievelijk f90,-, f35,- en f7,-.⁸⁷

Het tempo is opvallend, gezien de toch bepaald gebrekkige verbindingen.

Nadat vader Sijmen, in 1795 in de boerderij van **Zorgvrij**, was overleden⁸⁸, vroeg de tweede zoon uit het tweede huwelijk van Sijmen, eveneens Sijmen geheten, in 1796 voor zich en zijn moeder een acte van indemniteit aan wegens vertrek, eveneens naar Waverveen.⁸⁹

Voordien heeft zijn moeder de nalatenschap van haar echtgenoot geregeld en de boerderij van **Zorgvrij** met de landerijen verkocht, na eerst het vee (19 koeien en kalveren en 2 paarden), alsmede een arreslee en diverse rijtuigen en gereedschappen publiekelijk te hebben verkocht.⁹⁰

Alvorens de gebeurtenissen gedurende de 18e eeuw af te sluiten dienen die op **Poelesteyn** nog te worden vermeld.

Poelesteyn

Deze buitenplaats was in 1771, na het overlijden van de echtgenote van Daniël Parvé, in handen gekomen van Abigaël Vijfhoek, weduwe van Claas Brant.⁹¹ Zij verkocht het buiten in 1778 met de landerijen aan Mr Coert Simon Sander, Heer van Drakestein en Vuursche.⁹²

Als Mr Sander in 1791 weer tot verkoop overgaat luidt de omschrijving:

*De hofstede **Poelesteyn** in Baambrugge met desselfs heerenhuizinge, koetshuis, stalling, tuinmanswooning en coepel, met zijn annexe boerenwooning, berg, schuur, stallinge, wagenhuis en verdere bepotingen en beplantingen, alsmede een kerkgestoelte staande in den kerke te Baambrugge, bestaande in een onder en boven bank, ieder voor twee personen, in welkers kap een Pauw staat uitgehouden, met twee matrassen daarbij gehorende.*⁹³

Koper was Johannes Creighton, procureur en notaris te Amsterdam, doch hij overleed niet lang daarna. Zijn nalatenschap werd in 1793 geregeld waarna **Poelesteyn** opnieuw verkocht kon worden, dit keer op een publieke veiling.⁹⁴ Hoogste bieder was Christoffel Nagel, die zijn fortuin in Suriname had vergaard en in Baambrugge hoopte zijn rust te vinden.

Bij de gebeurtenissen in het begin van de 19e eeuw speelde Christoffel Nagel een cruciale rol.

1800 tot 1900

Nadat Christoffel Nagel (1737-1801), 'Oud Raad van Politie en Criminele Justitie in de Colonie van Suriname', de 'zeer *plaisante en extra wel gesitueerde Hoffstede, genaamd Poelesteyn*' had gekocht⁹⁵, heeft hij zijn overzeese bezittingen te gelde gemaakt, o.a. de plantage 'Knoffelsgift' voor f52.000,-.⁹⁶

Hij ontdekte echter al gauw dat een herberg direct naast zijn deur niet bevorderlijk was voor de rust waar hij naar had uitgezien (in 1797 was hij 60 jaar oud).⁹⁷ Zodat hij de mogelijkheid tot aankoop, die na het overlijden van Sijmen van Caspel werd geboden, in 1796 aangreep.⁹⁸ Het duurde echter nog tot eind 1800 vóórdat hij voor **Overdorp** een koper had gevonden, die aan al zijn eisen wenste te voldoen.

Op dat moment werd **Overdorp** nog bewoond door Gerrit van Caspel, de jongere zoon van Sijmen. Hij staat vermeld als herbergier, maar of de herberg nog geëxploiteerd werd nadat Christoffel Nagel die vier jaar tevoren had aangekocht is zeer de vraag.⁹⁹ Na de verkoop van **Overdorp** vertrok Gerrit naar **De Kampioen** te Nieuwersluis, in datzelfde jaar 1800 aangekocht door Cornelis van Spinhoven¹⁰⁰, die in 1796 getrouwd was in Amsterdam met Maria Meyer.¹⁰¹ De zoon van Gerrit van Caspel, eveneens Gerrit geheten, trouwde in 1829 met een zuster van Cornelis, Margaretha Wijnanda van Spinhoven, evenals Cornelis afkomstig uit Vreeswijk.¹⁰²

Hij kocht in 1836 dit etablissement.¹⁰³

In 1867 vererfde **De Kampioen** aan hun zoon Hermanus Cornelis van Caspel, die er tot 1899 als kastelein resideerde.¹⁰⁴

Christoffel Nagel verlangde van de koper van **Overdorp** dat hij het herenhuis *op fatsoenlijke wijze zou ophalen en op ordre brengen, en stallinge, wagenhuis en boerenwoning en verdere getimmerten zou afbreken. Zolang Christoffel Nagel of zijn echtgenote nog eigenaar van Poelesteyn zouden zijn mocht de koper daar 'geen herberg, tap of andere neering nog veehouderij, slagerije, bakkerij, kruideniers, commeny of looyerij, smederij of timmermans- of metselaars-affaire, handel of ambacht uitoefenen of doen uitoefenen. Hij mocht er geen boerenhuis bouwen, hooiberg, hooischuur of schelft of dergelijke inrichten, als hebbende hij koper dit bij hem gekochte daaromme ten minderen prijze aangekocht*'.¹⁰⁵

Kortom, bestemming: woonhuis.

Een door de verkopers nieuw te maken sloot wijst op het incorporeren van het achterste gedeelte van de landerijen van **Overdorp**, gelegen ten westen van de Wetering, in de reeds samengevoegde weilanden van **Zorgvrij** en **Poelesteyn**, terwijl **Overdorp** nu wél de gehele lengte langs het Zandpad van **Zorgvrij** en **Overdorp** gaat innemen. De omvang van **Overdorp** bleef hierbij ongeveer 3 1/2 morgen.

De koopcedule van **Overdorp** dateert uit eind 1800, maar doordat Christoffel Nagel kort daarna overleed, vond eerst een half jaar later het transport plaats. De koper was Pieter Verschooff (1759-1827), chirurgijn¹⁰⁶, wiens vader, Eldert Verschooff, dit ambt eveneens in Baambrugge had uitgeoefend. (Zie hiervoor het artikel over het chirurgijnshuis bij de kerk van Baambrugge in dit jaarboekje 2001.)

Nadat de weduwe Nagel was hertrouwd, ging zij in 1804 tot de verkoop van haar Baambrugse bezittingen over. Niet alleen **Poelesteyn** met de daarbij behorende landerijen, 16 morgen, werden aan Anthony Bassi te Amsterdam verkocht, maar op dezelfde dag ook de landerijen, behoord hebbend bij het voormalige **Zorgvrij**, eveneens 16 morgen, destijds door Christoffel Nagel uit de boedel van Sijmen van Caspel gekocht.¹⁰⁷

Deze weilanden bevonden zich dan wel, tezamen met die van **Poelesteyn**, in één hand, maar werden tot nu afzonderlijk genoemd. In latere jaren gebeurde dat niet langer. Bovendien was de boerderij van **Zorgvrij** in opdracht van Christoffel Nagel afgebroken; de boerderij van **Poelesteyn** diende voor het beheer van het geheel.

In de vastlegging van deze verkopen ligt ook het ultieme bewijs voor de constatering, aan het begin van deze geschiedkundige beschrijving gedaan, dat **Poelesteyn** in de eerste helft van de 17e eeuw deel was van de boerderij **Rustenburgh**: de door de weduwe Nagel verrichtte verkoop van beide kavels, beide omschreven als ~ 16 morgen, worden nu vermeld als groot respectievelijk 13 bunder en 60 roeden alsmede 13 bunder en 20 roeden.¹⁰⁸ Bovendien wordt in het ene dossier van de 13 bunder en 60 roeden gesteld dat zij tot de hofstede **Poelesteyn** behoren, en in het andere dossier, dat zij bij de hofstede **Oud Rustenburgh** behoren. De 13 bunder en 20 roeden vormden de landerijen van het vroegere **Zorgvrij**. Alle akten op dezelfde dag gedateerd.

Anthoni Bassi, de koper, had een koopmansaffaire in Amsterdam en was getrouwd met Elisabeth Maria Charlé, hetgeen verklaart waarom het later Petrus Paulus Charlé, lid van de Gemeenteraad van Amsterdam, zou zijn, die de belangen van Anthoni Bassi tijdens zijn uitlandigheid behartigde.¹⁰⁹ Verder zijn voor een correct begrip van de ontwikkelingen in deze hoek van Baambrugge de maatregelen van Keizer Napoleon van belang.

De Coupures

Napoleon, Keizer van Frankrijk, was sinds 1803 verwickeld in de derde coalitie-oorlog met Engeland. Hij probeerde door een economische blokkade deze tegenstander in zijn middelen van bestaan te treffen.

Deze economische blokkade, het Continentaal Stelsel, was pas effectief indien Engeland niet vanuit het vasteland van Europa bevoorraad zou worden. Daartoe was vereist dat Nederland in deze blokkade zou worden betrokken. Nu had Napoleon in 1806 zijn broer Lodewijk Napoleon, 28 jaar oud, aangewezen als Koning van Holland. Lodewijk stelde echter het belang van Holland boven dat van Frankrijk, hetgeen hem regelmatig botsingen met zijn broer opleverde. Zo zag Koning Lodewijk ook maar al te goed hoe de stillegging van de overzeese handel de ontwikkeling van Holland fnuikte.

Het bleek Napoleon al snel dat hij inzake de blokkade niet volkomen op zijn broer kon vertrouwen, zodat hij besloot het nog niet ingelijfde deel van de Nederlanden (boven de grote rivieren) ook in te lijven. Sinds 1809 werd deze inlijving zorgvuldig voorbereid. Uiteindelijk vluchtte Koning Lodewijk en werd Amsterdam door de Franse troepen bezet.¹¹⁰

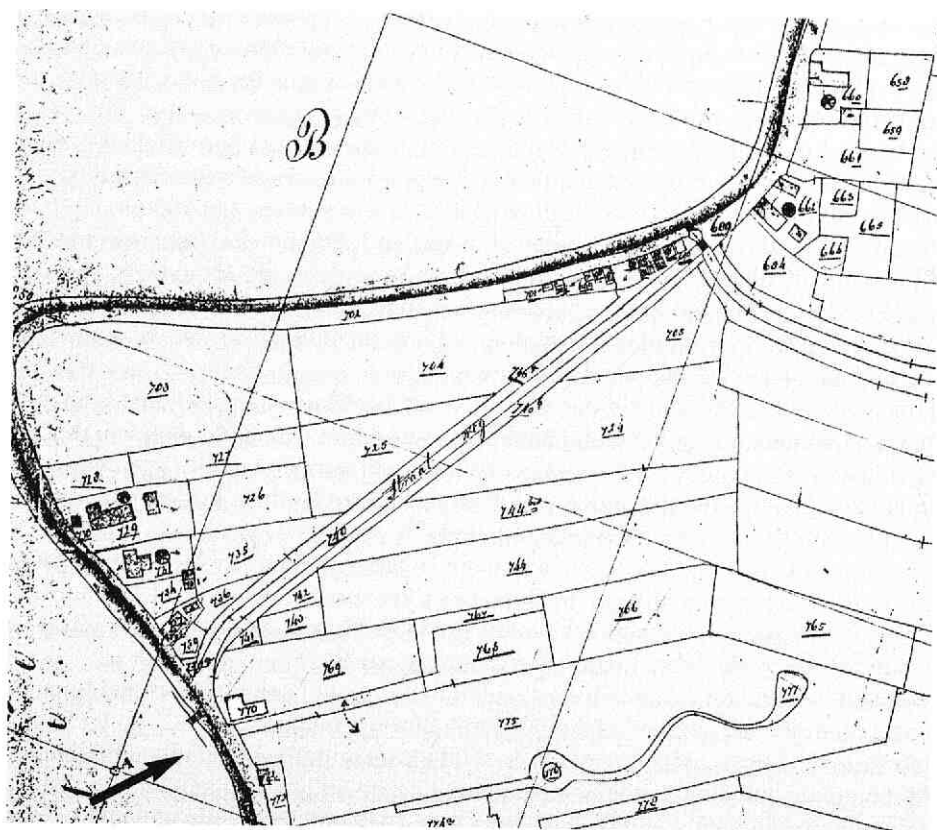
Bij Keizerlijk decreet van 9 Juli 1810 werd hetgeen er nog over was van het Koninkrijk Holland ingelijfd bij 'le Grand Empire' en bij decreet van 18 October 1810 werd bepaald, dat vanaf 1 Januari 1811 de Franse bestuursorganisatie in het geannexeerde gebied zou worden ingevoerd.¹¹¹

Hiermede heeft Napoleon Holland goed in zijn greep gekregen, met als gevolg dat de handel overzee in 1812 vrijwel tot stilstand kwam.

Uit de data is te zien dat Napoleon in straf tempo zijn decreten uitvaardigde en op een prompte uitvoering liet toezien.

Voor een goed functioneren van de inlijving waren goede verbindingen van belang en zo werd bij decreet van 16 December 1811 de weg van Parijs via Antwerpen, Breda, Gorkum en Utrecht naar Amsterdam aangewezen als 'Route Imperiale no 2', hetgeen betekent dat deze in het gehele Keizerrijk, d.i. Frankrijk, Spanje, Portugal, Italie, Belgie en Nederland op één na de belangrijkste was. De volgende in Nederland was de weg Parijs – Groningen, die het nummer 9 verkreeg.¹¹²

In de aan het decreet voorafgaande maanden waren voor de oude postweg Amsterdam-Utrecht al enkele 'grand travaux' voorbereid: en in 1812 werden in onze Gemeente de Grote en de Kleine coupure gerealiseerd, waarbij grote bochten in het zand en jaagpad recht getrokken werden. Ook in Breukelen en Maarssen werd dat gedaan.

Alb. 14. Gedeelte van de kadastrale kaart van 1832 met de Korte Coupure ('straatweg') te Baambrugge; kad. No 770 is Overdorp.

In 1813 werd de gehele weg op de vereiste breedte gebracht, waarvoor diverse eigenaren een strookje grond moesten afstaan, en o.a. de buitenplaats **Lindenhoff** de koepel.¹¹³

De weg werd bij die gelegenheid ook bestraat en heet sindsdien *Rijksstraatweg*. Daar waar de oude weg niet meer tot het tracé behoorde, zoals in Baambrugge, bleef de naam Zandpad vigeren.

Op de kadastrale kaart van 1832 is te zien hoe bruto de Korte Coupure door de bestaande verkaveling breekt (afb. 14).

Het tracé is uitgezet met gebruikmaking van de opening die in de bebouwing langs het Zandpad was ontstaan door de sloop van het herenhuis van **Zorgvrij** in opdracht van Sijmen van Caspel, waarbij zij aangetekend dat later ook de

daarbij behorende boerenopstallen waren afgebroken in opdracht van Christoffel Nagel.

De direct aan het Zandpad gelegen landerijen van **Zorgvrij** waren in 1800 door Christoffel Nagel aan **Overdorp** toegevoegd, en deze nog onbebouwde terreinen werden doorsneden. Een klein deel dat, gelegen tussen de nieuwe Rijkstraatweg en het oude Zandpad overbleef heeft Pieter Verschooff tot zijn dood behouden.¹¹⁴

Vrijwel tezelfder tijd als de aanleg van de Korte Coupure werd ook het herenhuis van **Poelesteyn** afgebroken en keerde de naam (**Oud**) **Rustenburgh** terug. Anthoni Bassi, die eigenaar was geworden in 1804, besloot in 1812 om zijn koopmansaffaire op de Fluwelenburgwal te Amsterdam te beëindigen, teneinde zich in Italië te vestigen en liet in datzelfde jaar het herenhuis van **Poelesteyn** afbreken.¹¹⁵ Het geheel gaat verder onder de omschrijving: boerenhofstede of boerenbruikweer en werd door de hierboven al genoemde Petrus Paulus Charlé namens Anthoni Bassi beheerd, hetgeen voortduurde totdat in 1824 al deze bezittingen verkocht werden aan Theodorus Pijzelman, een rentenier, die toen op de buitenplaats **Slootwijk** woonde, gelegen nabij **Donkervliet**.¹¹⁶

Bij de beschrijving van grond en opstallen wordt steeds afzonderlijk genoemd: 'een stuk bouwland, zijnde de grond van de geamoveerde buitenplaats, genaamd geweest **Oud Rustenburgh**. [*Dit laatste bezorgde Uw onderzoeker veel verwarring, bedoeld werd het huis **Poelesteyn**].*

Kort daarna blijkt Pieter Verschoof op **Overdorp** te zijn overleden (1827).¹¹⁷ Hij vervulde vele functies in het openbaar bestuur van Abcoude-Baambrugge, hoofdzakelijk gericht op de openbare financiën, maar was ook Schepen, later genoemd: lid van de municipaliteit.

Zijn weduwe, Anna Margaretha de Koning, waarmede Pieter in 1787 was getrouwd (j.d. van Muiden), bracht **Overdorp** in publieke veiling, waarbij het werd gekocht door Pieter Bernardi, die er ook is gaan wonen. Omschrijving: *dubbel heerenhuis met annex wagenhuis en stalling voor twee paarden, een afzonderlijk wagenhuis, moestuin, boomgaard, Engelse aanleg en plantsoen in hetwelk een goudvischkom, groot 55 roeden*.¹¹⁸

De overige gronden, die destijds behoorden bij Overdorp (3½ morgen totaal) werden gevoegd bij de weilanden van **Zorgvrij**.

Aan de veilingpapieren danken wij ook een beschrijving van het interieur van **Overdorp**: een vliering en een zolder, een tweede zolder boven de achterkamer, een grote bovenkamer boven de kelder aan de voorzijde, een kleine zijkamer, een achterkamer (waar nog het meeste meubilair stond), een achter slaapkamer, een dagelijks huisvertrek, een kelder en een apotheek.

Afb. 15. "Overdorp". Fragment prospectus van het atelier van A. Grevenstuk. (Jb. Niftarlake 1981)

Voorts werd nog vermeld: in de stal een vos langstaart merrie paard en een wagentje met linnen kap.

Ook het stukje terrein van **Overdorp**, dat destijds tussen de Rijksstraatweg en het Zandpad was overgeschoten, was in de aankoop door Pieter Bernardi begrepen, en werd door hem in 1827 doorverkocht aan Gijsbert van Walbeek.¹¹⁹

Pieter heeft niet lang op Overdorp gewoond; reeds in 1830 verkocht hij het huis aan Lambertus Ras, die er een logement ging exploiteren.¹²⁰ Het lijkt alsof de situering zich daar in tegenstelling tot het laatste kwart van de 18^e eeuw niet meer toe leende, want in een tijdsverloop van 10 jaar hebben vier logementhouders/tappers tevergeefs geprobeerd de oude herberg **Halfwegen** te doen herleven. Daarna ging het perceel van hand tot hand, werd gesplitst, en werd langs de weg volgebouwd.

Het laatst gebeurde dat ten behoeve van het Gemeentehuis. Gelet op de bepalingen van de drankwet kon niet langer in een taveerne worden vergaderd en zo zien wij dat in 1885 Gedeputeerde Staten van Utrecht bewilligen in de aankoop van grond voor een te bouwen raadhuis met een woning voor de bode of veldwachter.¹²¹

Gekocht werd het stuk grond naast het huis van **Overdorp**, waar eertijds de 'Engelse aanleg met goudvischkom' had gelegen. Genoemd huis van **Overdorp** was het huis waar Pieter Verschoof zijn chirurgijnsstiel uitoefende en waar in de negentiger jaren van de 19^e eeuw de toenmaals beroemde grafisch ontwerper Antonie Grevenstuk zijn tweede atelier stichtte.¹²² Diens hoofdatelier bevond zich in een huis aan het Rokin te Amsterdam. De hierbij gaande afbeelding van **Overdorp** danken wij aan een prospectus van het calligrafisch atelier van Antonie Grevenstuk (afb. 15).

De belendingen van **Overdorp** zijn hier liefdevol weggelaten! (De zoon van Antonie Grevenstuk, Jean, ontwierp het logo van het O.G. Niftarlake. Hij was daar van mede-oprichter en de eerste secretaris.)

In 1886 was het Raadhuis gereed en werd tevens besloten vergunning te geven aan het Oostzijdse Waterschap, aan het Waterschap Het Hoog en Groenland, alsmede het Waterschap van de Roodemolen, om het nieuwe raadhuis te gebruiken voor de vergaderingen van de besturen, ook indien daar de ingelanden bij zouden zijn.¹²³

Zowel **Overdorp** als het oude Raadhuis worden thans particulier bewoond.

De boerenhofstede **Oud Rustenburg** vererfde van Theodorus Pijselman op zijn dochter, Barta Maria Anna Pijselman, die de hofstede in 1836 verkocht aan Cornelis van der Kroon, die zelf het boerenbedrijf ging uitoefenen.¹²⁴

Van oudsher werd de zuidelijke begrenzing van Poelesteyn gevormd door een boerderij, die lange jaren in bezit was van het geslacht Buys. Deze boerderij werd in 1818 verkocht aan Willem van Wees, opnieuw een telg uit dit boerengeslacht (vgl. **Ipenburg** en **Bergvliet**). Hij gaf deze boerderij voor het eerst een naam: **Rusthof**.¹²⁵

Maria van Wees, dochter van Willem, trouwde in 1836 met Cornelis van der Kroon. Na diens overlijden kwam **Oud Rustenburg** via Maria van Wees in handen van haar zoon, Willem van der Kroon.¹²⁶

Deze hofstede is in de jaren 1950/1960 ten offer gevallen aan de nieuwe woonbebouwing, die wij daar nu rond de C.P. van der Leestraat aantreffen.

Daarbij is van de hofstede nog overgebleven het woonhuis, dat gerekend vanaf **Overdorp** voorbij de C.P. van der Leestraat nog aanwezig is en bijkans schuil gaat onder begroeiing. Dit huis, dat op de kadastrale kaart van 1832 reeds is aangegeven, werd in het midden van de 19^e eeuw afzonderlijk verhuurd. Hierbij moet opgemerkt worden, dat bij **Poelesteijn**, sinds 1727 sprake is van een afzonderlijk verhuurd woonhuisje, of wel dat in de 18^e eeuw in gebruik was als tuinmanshuis bij de buitenplaats.

Afb. 16. "Overdorp" in 1890. Rechts het raadhuis. (Jb. Niftarlake 1930)

Het is verleidelijk het huidige woonhuis als een voortzetting van dit verhuurde pand te beschouwen, doch zonder bouwkundig onderzoek valt daarover niets met zekerheid te zeggen. De gevel draagt een 19^e eeuwse gevelsteen.

Tussen het Gemeentehuis en de C.P. van der Leestraat bevindt zich nog – wat teruggelegen van de Rijksstraatweg – een klein woonhuis, dat rond 1860 is gebouwd op een stuk grond dat in 1859 daartoe werd afgescheiden van de grond van de hofstede **Oud Rustenburg** en in erfpacht werd uitgegeven aan Dirk Kloosterman, veldwachter in Baambrugge.¹²⁷

Bijgaand schetsje (afb. 16), daterend uit het einde van de 19^e eeuw geeft de toestand van de aan de straatweg gelegen bebouwing weer, zoals die ook nu nog is, zij het dat daarop vrijwel naast het in 1860 gebouwde huis van de veldwachter nog het tolhuis te zien is. Dit tolhuis, door het Rijk in de twintiger jaren van de 19^e eeuw gebouwd, werd na het opheffen van de tol in 1903/1905 ingericht tot hulppostkantoor, dat daar tot in de dertiger jaren van de twintigste eeuw gevestigd is geweest. Daarna kwam de slopershamer...

Bijzonder erkentelijk ben ik de Heer W.W. Timmer te Abcoude, die de vele trouwvilles en teleurstellingen bij de lange speurtocht heeft willen meebeleven.

Ir D.L.H. Slebos

Abcoude, 2002

Afkortingen

- RAU Dorpsger. Rijksarchief te Utrecht, Gerechtelijke archieven.
RAU Not. Idem, notarieel archief.
RAU DTB. Idem, doop, trouw en begraafregisters
GAA Not. Gemeentelijk archief Amsterdam, notarieel archief.
GAA DTB. Idem, doop, trouw en begraafregisters.
OAAB Streekarchief te Mijdrecht.
C.B.v.G. Centraal Bureau voor Genealogie te Den Haag.

Noten

1. Meischke, Ir R. *Amstelodamum*, Jb. nr 70 (1978).
2. RAU. Inventaris no 702-6.
3. GAA Not. no 1084.
4. ds Van der Zee. *Niftarlike*, Jb. 1954.
5. GAA Not. no 1105.
6. Zie noot 2.
7. GAA DTB registers.
8. GAA Not. no 1000.
9. GAA Not. no 1096.
10. GAA Not. no 1099.
11. Prins, Mr Isak. *Amstelodamum*. Jb. nr. 30 (1933).
12. Elias, J.E.. *De vroedschap van Amsterdam*. Haarlem, 1903-1905.
13. RAU, DTB registers.
14. Id.id.
15. RAU, Dorpsger. Doss. no 8.
16. RAU, Dorpsger. Doss. no 9.
17. Id.id.
18. OAAB, Doss. no 16.
19. OAAB, Doss. no 18.
20. Zie 18.
21. Zie 4.
22. RAU, Dorpsger. Doss. no 10.
23. Id.id.
24. Id.id.
25. RAU, Dorpsger. Doss. no 9.
26. OAAB, Doss. no 16.
27. OAAB, Doss. no 20.
28. Ned. Patriciaat Jgn 1918.
29. RAU, DTB registers.
30. RAU, lidmatenregister van de kerk van Baambrugge.
31. RAU, Dorpsger. Doss. no 33.
32. RAU, DTB registers.
33. RAU, Dorpsger. Doss no 9,10 en 11.
34. Zie 19.
35. Zie 18.
36. *Amstelodamum*, Jb. nr 72 (1980).

37. RAU, Not. no U 060a017.
38. Zie 36.
39. Plomp. R. *Niftarlake*. Jb. 1983.
40. Id.id.
41. Grevenstuk, J.G.Th. *Niftarlake*. Jb 1930.
42. Zie noot 37.
43. RAU, Dorpsger. Doss. no 10.
44. GAA Bibl. Vorsterman van Oyen. *Stam en Wapenboek* (1888).
45. RAU, Dorpsger. Doss. no 9.
46. OAAB. Bibl. Rademaker.A. *Hollands Arcadia*. (Amsterdam 1730.)
47. RAU, Dorpsger. doss. 9 en 10; Not. no 4, 8 en 11, alsmede DTB registers.
48. RAU. Not. no 11.
49. RAU. Not. no 7.
50. Zie noot 3.
51. RAU. Not. no 13.
52. Id.id.
53. RAU. Not. no 14.
54. RAU. Not. no 16.
55. RAU. Not. no 1874.
56. RAU. Not. no 10.
57. RAU. Not. no 50.
58. RAU. DTB registers.
59. Zie 55.
60. RAU. DTB registers.
61. OAAB Doss. no 1 en doss. Pepping.
62. Zie 46.
63. GAA. Not. no 8522.
64. OAAB. Doss. no 1.
65. GAA. Not. no 8548.
66. GAA. Not. no 11761.
67. RAU. Dorpsger. no 10.
68. RAU. Dorpsger. no 11.
69. id.id.
70. Zie noot 46.
71. RAU. Not. no 15.
72. GAA. PA no 67, doss. 174.
73. RAU. Dorpsger. no 12.
74. RAU. Dorpsger. no 13.
75. RAU. Not. no 20.
76. RAU. Not. no 21.
77. RAU. Dorpsger. no 13
78. id.id. kantschrift op de hypotheekacte.
79. RAU. Not. no 2372.
80. RAU. Not. no 28.
81. RAU. Not. no 20.
82. RAU. Dorpsger. no 13.
83. RAU. Not. no 21.

84. RAU. Not. no 36.
85. RAU. Not. no 40 en Dorpsger. 16.
86. RAU. Not. no 42 en Dorpsger. 16.
87. OAAB. Doss. no 45.
88. RAU. DTB registers.
89. OAAB. Doss. Pepping. Akte van indemniteit: verklaring van het gezag van de plaats waarvandaan iemand vertrok, ten behoeve van de gemeente van vestiging, dat eerstgenoemde financieel instond voor de gevolgen van het eventueel in armoede geraken van de verhuizende persoon (personen).
90. RAU. Dorpsger. no 16.
91. RAU. Dorpsger. no 12.
92. RAU. Dorpsger. no 13.
93. RAU. Dorpsger. no 15.
94. RAU. Dorpsger. no 16.
95. RAU. Not. no 41.
96. RAU. Dorpsger. no 16.
97. OAAB. Doss. 12.
98. RAU. Dorpsger. no 16.
99. id. id.
100. Munnig Schmidt, E. *Plaatsen aan de Vecht en de Angstel*. 4^e dr.1997.
101. GAA. DTB registers.
102. RAU. DTB registers.
103. Zie 100.
104. id. id.
105. RAU. Dorpsger. no 16
106. RAU. Dorpsger. no 21.
107. RAU. Dorpsger. no 16, 17 en 21.
108. RAU. Dorpsger. no 17 en 21.
109. RAU. Not. no 50.
110. *Algemene geschiedenis der Nederlanden*. Deel 11. (Weesp 1983).
111. id. id.
112. Van der Woud, Auke. *Het lege land*. (Amsterdam 1987).
113. OAAB. Doss. no 394.
114. RAU. Not. no 84.
115. RAU. Not. no 50.
116. RAU. Not. no 69.
117. RAU. DTB registers.
118. RAU. Not. no 73 en 74.
119. RAU. Not. no 77.
120. RAU. Not. no 86 en no 317ao25,
121. OAAB. Notulen Gemeentebestuur Baambrugge.
122. Carasso, D.G. *Niftariake*. Jb. 1981
123. OAAB. Notulen Gemeentebestuur Baambrugge.
124. RAU. Not. no 2352.
125. RAU. Not. no 62 en 63, resp. 77 en 78.
126. RAU. Not. no 102.
127. Hypotheekregister deel 208, no 88.

Het Chirurgijnshuis bij de Kerk van Baambrugge

Vanuit **Overdorp**, dat in het hiervoor gaande artikel werd besproken, genieten de huidige bewoners een fraai uitzicht over de brug, waar Baambrugge zijn naam aan ontleent, onder andere op de kerk van dit dorp.

Het is niet de eerste kerk op deze plaats. Vanouds stond hier een kapel – vermoedelijk reeds sinds omstreeks 1400 – ten gerieve van oude en ziekelijke mensen die, wegens de grote afstand en het ongemak van een zandweg, de dienst in de parochiekerk te Abcoude niet konden bijwonen.

Het vermoeden bestaat dat deze kapel in 1505 is verbouwd of vergroot omdat bij de verbouwing tot kerk in 1650 in het oostelijk deel van de kerk boven de ingang van het portaal een gedenksteen werd aangebracht met de jaartallen 1505 en 1650.¹

Na de afzwering van Philips II werd bij plakkaat van 1584 de uitoefening van de Roomse eredienst verboden en sinds 1588 werd de kapel voor de protestantse godsdienst oefeningen gebruikt.

Tot 1633 vormde dit kerkgenootschap een eenheid met de gereformeerde (=hervormde) kerk van Abcoude. De instandhouding van deze kapel is voor de kerkeraad altijd een bron van voortdurende zorg geweest door gebrek aan de benodigde pecunia. Daarom werd in 1619 het zuidelijk deel van het kerkerf in erfpacht uitgegeven aan de smid Heynrick Pietersz, tegen een jaarlijkse erfpachtssom van f11,-, teneinde daar een huis te bouwen. Bepaald werd dat de rechthebbenden *niet en sullen mogen tappen ofte eenige andere ligtveerdige spelen in 't voorseide huys mogen doen.*²

De bouw van het latere chirurgijnshuis

Tegen het midden van de 17e eeuw was de kapel dringend aan reparatie toe en was er behoefte de kerkruimte te vergroten, zodat de kerkeraad besloot, teneinde de financiële basis te versterken, aan *de Ed. Mog. Heeren Staten 'sLands van Utrecht* toestemming te vragen om ook aan de noordzijde een deel van het kerkerf voor de bouw van een huis in erfpacht uit te mogen geven. Als reden werd aangegeven dat e.e.a. niet alleen zal dienen *tot gerieff ende cieraet vant dorp, maar oock om voor te koomen ende wegh te neemen veele insolventies* (onbeschaamdheden) *die op de voorschreeven plaetse, selfs tegen het placact van de Ed. Mog. door kaatsen, kolven en anders worden gepleeght.*³

Gedeputeerde Staten bewilligden in dit verzoek, waarop het kerkbestuur op 20 October 1649, bij een door notaris Gerrit Houtman te Utrecht bezegelde akte het terrein aan Claes Jansen, diaken van de kerk, kon overdragen.

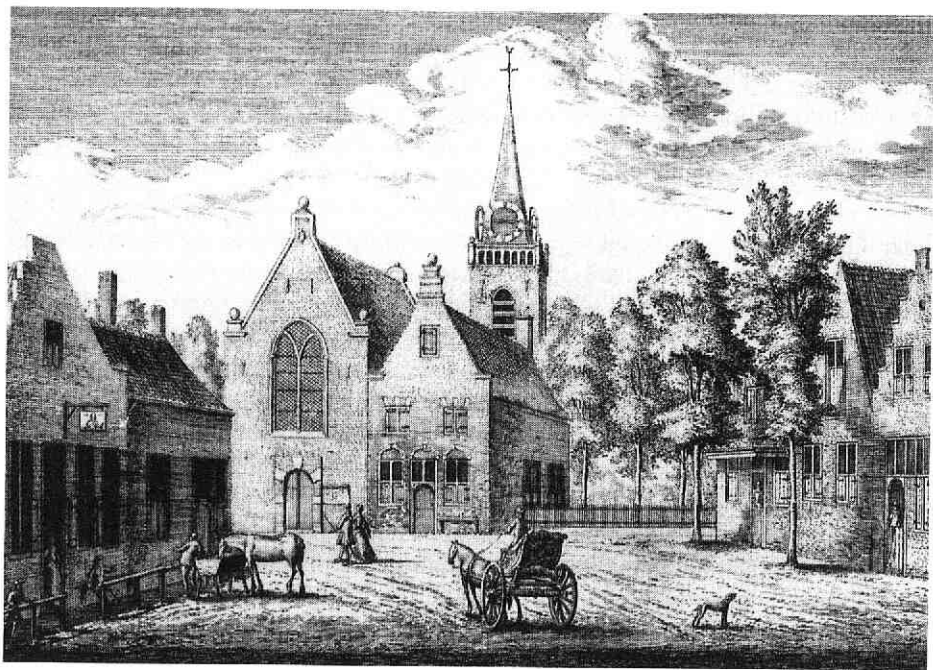
Oorspronkelijk stond de kapel met de toren geheel vrij op het land met het kerkhof er omheen, maar door de genoemde uitgiften werd de kerk door gebouwen en opstallen omringd.

Claes Jansen verkreeg deze *ledige plaetse ofte erff* als *vrij eigen goet*, behoudens een erfpachtcontract waarbij de kerk bepaalde dat er zich geen tapper of herbergier, *die gelagen set om bier of brandewijn te tappen*, zou mogen vestigen. Ook mag er zich geen smid of timmerman *of dergelyke ambagte ofte hantwerk doende*, vestigen, waardoor *de godsdienst eenige verhingeringe door geluit mogten werden gedaan*. Na de bepalingen over de geluidshinder volgt dan nog een vooruitziende blik: *Als de voorschreven Kerck van Baambrugge quame te vergrooten sal de koper of erfpagthouder in der tijd de timmeragie, dan op de voorschreven erff synde, gehouden syn te amoveren of anders sullen de kerckmeesters de voorschreven timmeragie alsdan ter estimatie (taxatie) aan de Ed. Mog. of derselver Heeren gecommiteerden afgeven, ter keuze van de koper off erffpagthouder.*⁴ Zover zou het ook nog komen!

Voorts verkreeg het kerkbestuur voor de verbouwing van de kapel tot kerk een subsidie van f1.200,- van Gedeputeerde Staten en werd toestemming verleend om in de kerk grafruimten te verkopen.

Teneinde de gedachte aan de bepalingen omtrent het gebruik van het huis levend te houden moest de erfpachthouder elk jaar de som van f8,- aan de kerkmeesters betalen. Elke nieuwe eigenaar diende binnen één jaar na de rechtsverkrigging aan de kerkmeesters een nieuw erfpachtscontract te vragen.

Claes Jansen kreeg ook nog enkele bouwvoorschriften mee: zo moest hij *timmeren twee verdiepingen hoog ofte twee solders hoog onder de kap*. Vooraan 22 voeten breed, achteraan 14 voeten breed en diep 26 voeten. Hij mocht de kerkmuur gebruiken om zijn balken in of aan vast te maken en moest tussen de kerk en *'syn te timmeren huysinge'* een goede looden goot aanbrengen om het water *soo van de kerk als van syn dak, sover syn getimmerte strekt, in te wagten*. Dit zijn aanwijzingen dat de bouw van het huis en de vergroting van de kerkruimte gelijktijdig zouden plaats vinden. Uit de bepalingen omtrent het inbalken en de aan te brengen goot kan dit worden afgeleid. Ook kan worden geconstateerd, dat de hoogte van het huis, ten opzichte van de kerk, op de hierbij weergegeven tekening (Afb. I.) juist is aangegeven, hetgeen niet bij alle gravures, die van deze hoek van het dorp bestaan, het geval is.

1. Gravure van het chirurgijnshuis rechts naast de kerk. (Hollands Arcadia 1729 O.A.B.).

Een jaar later is het huis van Claes Jansen gebouwd en sluiten de kerkmeesters een overeenkomst met de eigenaar van de naastgelegen boerderij, Cornelis Meliszn, opdat deze *'tussen Claes Jansz huize tot aen de ypenboom, staande recht voor het huis van Cornelis Meliszn, een stakettinge met deuren 8 voet hoog'* zal maken.⁵ Op de gravure uit 1730 is deze hoge schutting reeds vervangen door een lager hekje. Daarachter bevond zich een kolfbaan, die bij voortdurend aanleiding gaf tot klachten. Die klachten waren er reeds jaren en de bouw van het huis heeft deze onvoldoende kunnen verhelpen. Immers reeds in 1659 worden de Maarschalk en de Schout in kennis gesteld van het *overdadig verkwistende kegelspel der jongeluyden, dagelyks in swang gaende, waarby dan komt het grouwelyke misbruyk van de Naeme Godes ende allerley vloecken ende sweeren tot de grootste ergernisse ende schande, synde in geen plaetse hier in de omtrek also gebruykelyck.*

De bouw van het huis door Claes Jansen en de oprichting van de hoge schutting hebben voor dit oude euvel geen soulaas geboden, wellicht mede veroorzaakt door de aantrekkingskracht van de links op de gravure weergegeven taeverne-uitspanning 'De Oude Prins', die in 1505 ook reeds werd genoemd. In het hiervoor gaande artikel over de drie buitens in dit jaarboekje werd deze

eveneens genoemd, behorend tot de boedel van Jan Roupe, welke taveerne vercrfde op de schoonzuster van Paulus Pieterszn de Witte.

De kerkeraad was door alle overlast ook al een predikant kwijtgeraakt waaromtrent vermeld wordt dat in 1653 ds Malecoodt naar Deventer vertrok: *de ergernis, die hy nam aen het drinkwinkeltje tegenover de pastorie kon hy nu van zigh werpen.*

De chirurgijn komt in beeld

Dit huis van Claes Jansen zou lange jaren huisvesting aan de plaatselijke chirurgijn bieden, maar of Claes Jansen in 1649 het beroep van chirurgijn uitoefende hebben de archieven verborgen gehouden en of ds Malecoodt daar gewoond heeft is ook onduidelijk. Over de vernieuwing van het erfpachtscontract, dat bij elke eigenaarswisseling noodzakelijk was, bewaren de kerkerads notulen een diep stilzwijgen. Zeker is dat Thomas van den Hof in de zeventiger jaren van de 17e eeuw in dit huis als meester-chirurgijn gevestigd was. en sindsdien zijn er tot in het begin van de 19e eeuw chirurgijns gevestigd geweest. De ambtsvoorganger van Mr Thomas, Mr Pieter, vertrok in 1661 naar Amsterdam en waar deze chirurgijn zijn praktijk uitoefende is onbekend gebleven.

Alvorens over de opvolgende chirurgijns meer te vertellen een enkel woord over opleiding en beroepsuitoefening van de gepromoveerde arts en de meester-chirurgijn.

De Med. doctoor of geneesheer en de chirurgijn of heelmeeester Ziekten, wonden, breuken en andere lichamelijke ongemakken vormden in de 17e eeuw het werkterrein van méér dan één beroepsgroep, theoretisch zorgvuldig verdeeld, al viel daar niet altijd de hand aan te houden. Aan de top van de medische statushiërarchie stonden diegenen die aan een medische faculteit hun studie met een promotie hadden afgesloten. Deze geneesheren hielden zich bezig met de inwendige geneeskunde, de behandeling van ziekten, maar niet met wonden of breuken.

Deze z.g. *uitwendige aandoeningen*, waarbij de wonden het meest voorkwamen, waren het werkterrein van de meester-chirurgijn of heelmeeester. (Zachte heelmeeesters maken stinkende wonden!) (Afb. 2.)

Tot de medische hiërarchie behoorden ook de apothekers en de vroedvrouwen, die hier onbesproken blijven, maar tot deze hiërarchie mogen de zogenaamde 'specialisten' als de steensnijder en de *breuk- of scheurselmeester* evenwel niet gerekend worden.

Laatstgenoemden combineerden in de steden vaak hun beroep met dat van beul omdat die voor de uitvoering van opgelegde straffen, als het breken van armen of benen, eveneens over specialistische kennis inzake het botstelsel beschikten, veelal van generatie op generatie overgedragen.

Voor het toezicht op de uitoefening van het medisch beroep en de registratie van nieuwe geneesheren bestond bijvoorbeeld in Amsterdam het Collegium Medicum, dat zijn evenknie voor de heelmeesters had in het Collegium Chirurgicum, terwijl de chirurgijns zich bovendien verenigd hadden in het chirurgijns-gilde, in de 16e eeuw voortgekomen uit het gilde der kramers of kruideniers. Dit gilde verkreeg op 13 Maart 1556 van Koning Philips, als Graaf van Holland, het recht om eens per jaar een geexecuteerde te mogen ontleden en was daarmee de andere Hollandse steden ver voor.

In de beschrijving van Amsterdam van Commelin uit 1693 komt daaromtrent nog een *knipselweersken* voor:

*De naam van koek-eeters synse quyt,
Menschen villen geeft beter profijt'*

In Amsterdam was de verhouding tussen de geneesheren en de chirurgijns ongeveer 1 op 3, en dit lijkt in Abcoude/Baambrugge ook het geval te zijn geweest: zowel met betrekking tot de jaren rond de eeuwwisseling van 1700 als later in de 18e eeuw dragen archivalia gegevens aan, waaruit dit kon worden afgeleid.

Veelal wordt gekscherend gezegd dat de chirurgijns, voorzover zij hun affaire combineerden met dat van barbier, het vak van aderlaten onder het krabben en zepen hadden geleerd. Dat betrof dan niet de tot het gilde toegelaten chirurgijns, die een studie van twee maal drie jaren achter de rug hadden, afgesloten met een examen. Tot dat examen behoorde ook dat zij het bewijs moesten leveren hun eigen instrumenten te kunnen maken. (Afb.3.)

Wie slaagde voor het examen mocht zich meester noemen. Naast het aderlaten waren zij tevens bevoegd tot het behandelen van uitwendige kwalen en het verichten van chirurgische ingrepen. Te denken valt onder andere aan het afzetten van armen en benen.

Wat oprijst uit de schriftelijke overlevering over de beroepsuitoefening van de chirurgijn is voor hedendaagse lezers vaak gruwelijk en wordt door de artsen van vandaag, die de tegenwoordige standaarden van hygiëne en geneeskundige zorg gewend zijn, als onverschrokken of vermetel gekenschetst.

De bewoners van het chirurgijnshuis

Had de kerk in 1649 in de diaken, later ouderling Claes Jansen nog een godvruchtig buurman gekend, met de leden van het chirurgijns-gilde hadden de ambtsdragers van de kerk in de 17e eeuw grote moeite: in 1677 rapporteert de predikant in de kerkeradsvergadering dat hij samen met een ouderling de in

2. De 'heelkonstige' verwijdering van een kaakgezwel. (De polsslag 1999)

het huis naast de kerk wonende Meester Thomas, chirurgijn, ernstelyk had aangesprooken inzake begane sonden, doch dat Mr Thomas geen berouw had getoond maar 'ter contrarie sich in qualyck spreekken en groote bitterheyt seer onbetamelyck en onmanierlijck uytgelaaten heeft, tot groote ontstellenisse soo van de predicant als de ouderling. De kerckenraet heeft met droefheyt dit rapport gehoort en siende dat hy in syn sonden voortgaat, verlaert dat Mr Thomas voorn. van de Tafel des Heeren sich sal hebben te onthouden tot dat berouw betoont is.⁶

Deze affaire groeit uit tot een cause célèbre: Er gaat vrijwel geen kerkeradsvergadering voorbij waar niet over de zonden van Mr Thomas wordt gesproken en over zijn *ernstelyke bestraffing*. Telkens gaan ambtsdragers, geassisteerd door gewone lidmaten, bij hem op bezoek om hem *'tot bekeringe op te wecken'*.

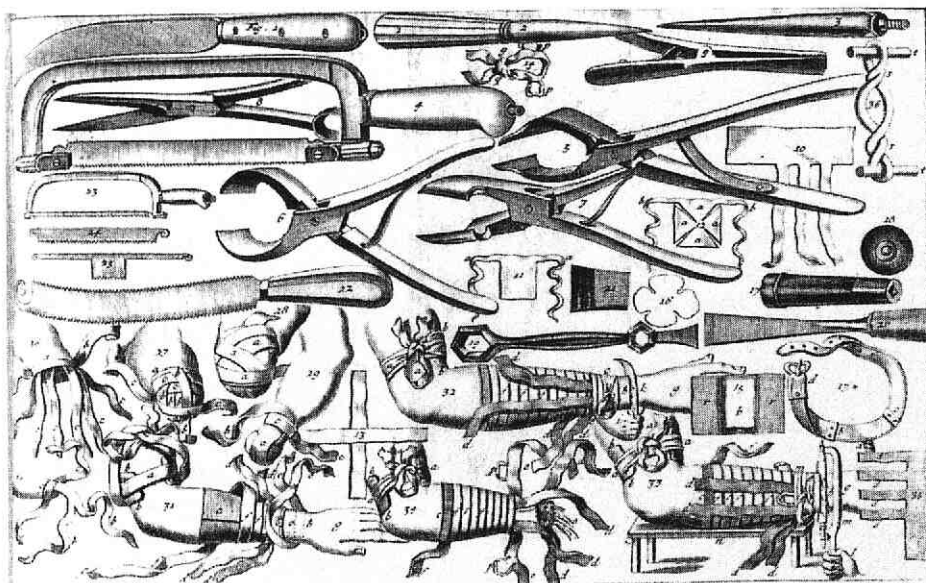
Met de ambtsvoorganger van Mr Thomas, Mr Pieter, eveneens een afgestudeerd chirurgijn, had de kerkeraad het ook al aan de stok gehad. In 1659 verzocht Mr Pieter aan de kerkeraad om een attestatie van zijn handel en wandel. Dit document werd hem echter niet ter hand gesteld omdat men meende, dat men om verschillende redenen *met geen goede conscientie hem een goede attestatie geven kon*. Wel kreeg hij in plaats daarvan een vermaning tot *christelycke sedichheit ende godsalicheit*. Kort daarna wordt echter vermeld *hoedat Mr Pieter, chirurgijn, hem verlopen heeft in een groote sonde van dronckenschap en ongebonden lossicheit*.⁷ Hij werd onder censuur gesteld en voortdurend vermaand. Veel heeft het niet geholpen en in 1661 vertrok hij naar Amsterdam.

Wellicht zochten zowel Mr Pieter als Mr Thomas in de drank en losbandigheid enig tegenwicht tegen de verschrikkingen die aan de beroepsuitoefening verbonden konden zijn.

Bij Mr Thomas lijkt in 1680 het tij te keren: in de kerkeradsvergadering van 13 juni maakte de predikant bekend dat *de chirurgijn de bestraffingen en vermaningen meer plaatse gegeven heeft als vóórdien en gekoomen is tot het gehoor van Gods woord, hetgeen de aanwezige broeders met genoegen verstaen*. Enkele maanden later, op 30 november, is het dan zover: Mr Thomas heeft voldoende berouw getoond om hem weer tot de Tafel des Heeren toe te laten.⁸

Aldus weer door vermaningen op het pad der deugd teruggeleid heeft Mr Thomas tot 1696 zijn beroep in het chirurgijnshuis kunnen uitoefenen. In dat jaar vertrok hij met zijn vrouw, Elisabeth van Bredehout, en zijn zoon Dirck naar Amsterdam, en verkocht het huis aan de meester-chirurgijn Adam van Lintsbeeck⁹, een zoon van Maria de Witte, die getrouwd was geweest met Adriaan van Lintsbeeck.¹⁰ Maria was een dochter van Paulus de Witte, een lakenkoopman te Amsterdam, een neef van Paulus Pieterszn de Witte, die in 1648 **Zorgvrij** van zijn schoonvader erfde. Uit het testament van diens neef, eveneens Paulus geheten, gedateerd in 1661 weten wij dat Paulus één zoon, Paulus de Jonge genoemd, en één dochter had. Zijn zoon mocht niet aan zijn ziekbed komen, en de bescheiden revenuen van de erfenis gingen naar Maria.¹¹

Het is Adam van Lintsbeeck, die ongehuwd gebleven is, niet voor de wind gaan. Reeds drie jaar na de aankoop van het chirurgijnshuis – op 24 juli 1699

3. Het chirurgijnsinstrumentarium. (De polsslag 1999)

des voornoens te clocke 9 – maakte hij, *sieckelijck van licgaem, doch syn verstant wel hebbende*, bij notaris Veenman te Abcoude zijn testament op. Med. doctor De Witte, die op **Overdorp** woonde, stond hem bij, evenals Jan Dubbelt, de schoolmeester.¹²

De kinderen van zijn zuster, Hester van Lintsbeeck, werden als universele erfgenamen aangewezen. Het valt op dat zowel Adam van Lintsbeeck als Johannes de Witte een fraaie handtekening onder de acte plaatsten, terwijl de derde mede-ondertekenaar, Jan Dubbelt, zijn handtekening welhaast calligrafeerde, een schoolmeester waardig. (Afb. 4.) Dit valt op, omdat in die tijd de meeste handtekeningen vrij onbeholpen waren en velen zich nog bepaalden tot het plaatsen van een kruisje. Adam van Lintsbeeck is nog in 1699 overleden.¹³

In 1703 is de nalatenschap van Adam van Lintsbeeck geregeld. Dat blijkt uit een lening van f200,-, die Jacob Vrints, chirurgijn te Baambrugge, dat jaar af sloot bij Simon Barchman Wuytiers, (destijds eigenaar van de buitenplaats **Paddenburgh**), waarbij Jacob Vrints als onderpand zijn huis naast de kerk van Baambrugge inbracht.¹⁴

Werd Mr Thomas met vermaningen bestraft en tot berouw gebracht, Mr Jacob Vrints werd – waarschijnlijk door een ontevreden cliënt – lijfelijck belaagd en

van stokslagen bediend, waarvan de predikant en een ouderling getuige waren (1712). De ontevredene, Jan Corze, werd voor de kerkeraad gedaagd en *scherpelyck bestraft*.

Jacob Vrints heeft zijn beroep in dit huis tot 1715 kunnen uitoefenen. Dan wordt het in 1716 verkocht aan opnieuw een meester-chirurgijn, Jan Sluyter. Twee diakenen van de kerk van Baambrugge traden op, procuratie hebbende van Maria Aytma, weduwe van Jacob Vrints. Zij worden ook gemachtigd om de *chirurgijnswinkel en toebehoren van dien te verkopen*.¹⁵

Jacob Vrints is lid geweest van het chirurgijngilde, zoals blijkt uit de afrekening van de beide procuratiehouders. (Betaald aan de chirurgijngilde-knecht f4:13:6). Uit deze afrekening blijkt ook dat het bij Jacob geen vetpot was.¹⁶

Jan Sluyter was een langere vervulling van zijn loopbaan vergund, nl. ruim 30 jaar. Uit zijn in 1747 opgemaakt testament blijkt, dat hij nog vóór hij zich in 1716 in Baambrugge vestigde tijdens zijn *jongelingschap ter zee heeft gevaren*, kennelijk zijn vak uitoefenend. In 1747 was hij weduwnaar en hij prelegateert *aan syn dogter Hilletje syn chirurgynswinkel met alle chirurgyns instrumenten, medicynen en gereedschappen benevens ook de scheerwinkel met alle toebehoren*. De rest van zijn nalatenschap wordt gelijkelijk over zijn beide dochters verdeeld.¹⁷ Het chirurgijnshuis werd op 16 december 1750 door de executeurs van de nalatenschap van wijlen Jan Sluyter aan de jonge Mr. chirurgijn, Eldert Verschooff, afkomstig uit Zuylen, verkocht.¹⁸ Het nieuwe erfpachtscontract werd in 1752 met de kerkeraad afgesloten.¹⁹

Vader en zoon

Eldert Verschooff was een meester-chirurgijn die vermoedelijk kort tevoren zijn studie had voltooid. Hij trouwde te Amsterdam in 1751, bijna één jaar nadat hij het chirurgijnshuis had gekocht. Zijn echtgenote was Lydia Roos uit Amsterdam. Van hun 9 kinderen, alle in het chirurgijnshuis geboren, bereikten slechts twee jongens en één meisje de leeftijd der handelingsbekwamen. Zoon Pieter, die hem later zou opvolgen zag in 1759 het levenslicht.²⁰

Zijn andere zoon, Hendrick, was vele jaren in Baambrugge als Mr timmerman gevestigd.

Merkwaardig is dat in de archieven van het Gerecht Abcoude/Baambrugge een benoeming van Eldert Verschooff tot chirurgijn in dit gerecht werd aangetroffen uit 1776, terwijl niet duidelijk blijkt, dat dit een herbenoeming betrof. Echter, de Geheymschrijver van Staat en Kercke schrijft in 1759, toen Eldert Verschooff negen jaren in Baambrugge zijn stiel uitoefende: *'te Abcoude zijn een Doctor Medicinae en drie Wondhealers over welker bekwaamheden niet ligt reden gegeven zal worden te klagen en om beter naar elders te gaan zoeken.*' Te Baambrugge was toen

Jan Diibbelt overgietingen aldaar gestoe —
 verfoegde de gorden lefen de de minneft —
 of de woude de platte de minneft notaris —
 in minne notaris wrotge alle onfte gheen —
 in ongerfart en adu de pluffe en ier —
 alfbo ten . die leuwtie in de fte voorde —
 onderweedinge of de gte

Naam van Lintsbeeck
 Joannez de Witte.
 Jan Diibbelt.
 A. Seemman notis.
 1699

4. Drie fraaie handtekeningen. (digitale foto W.W. Timmer.)

een chirurgijn, die men hier om zijne geleertheid, ervarenheid en goede bekwaamheden ook wel gebruykt om inwendige ziekten en kwaalen te geneesen, daar bij veelen zig niet ongelukkig bevinden.

In 1792 kocht zijn zoon Pieter Verschooff, dan 33 jaar oud en inmiddels eveneens meester-chirurgijn, het huis van zijn vader, die naar Loenen vertrok en zich vestigde in een door hem gekocht huis in de 'Gruttersteeg' (tegenwoordig Grutterstraat).²¹ Pieter was zijn ouders behulpzaam met een lening. Hij bewoog zich meer dan anderen in de financiële wereld en bewees in de moeilijke en bestuurlijk ingewikkelde tijd van 1795 tot 1813 vele diensten aan het Openbaar Bestuur van Abcoude en Baambrugge.

In 1801 vestigde Pieter zich in het huis **Overdorp**, waar Med Doctor De Witte een eeuw eerder praktijk had gehouden. Uit de boedelscheiding (1828) van de nalatenschap van Pieter blijkt, dat hij daar als apotheek-houdende chirurgijn fungeerde. Een combinatie die in de ogen van het gilde verfoeilijk was, maar de gilden waren immers in 1795 door de Bataafse Republiek opgeheven.....

Het einde als chirurgijnshuis

Pieter Verschooff heeft aanvankelijk, na zijn vertrek naar **Overdorp** in 1801, het chirurgijnshuis nog aan zich gehouden, wellicht om te voorkomen dat zich daar een concurrent zou vestigen. Anderzijds rustten op het pand nog steeds de bovenbeschreven erfpachtbepalingen, die bij elk nieuw koopcontract werden herhaald.

Eerst in 1809 sloot Pieter een koopcontract af, waaruit blijkt dat de nieuwe eigenaar, Anthonij Vogel, winkelier, het pand overneemt.²² De erfpacht was reeds verhoogd met f2,- wegens een door Pieter bijgebouwde keuken. Pieter verstrekte Anthonij tevens een hypotheek.²³

Wanneer Anthonij Vogel er nog een afdak ter lengte van 20 voet heeft bijgebouwd, *ter meerder gerieff*, wordt de erfpacht nog met f1,- verhoogd.²⁴

Het heeft er echter alle schijn van dat het gebruik dat Anthonij van het huis maakte de kerkmeesters een doorn in het oog was. De grond werd hem in 1813, na een discussie met de kerkmeesters, kennelijk te heet onder de voeten en hij brengt het huis in 1814 in publieke veiling.²⁵

Het lid van de gemeenteraad, adjunct maire Van Hilten, koopt het pand voor een ondernemende jongeman, Johannes voor den Berg ten einde daar een winkel te beginnen.²⁶ De kerkmeesters laten hem uitdrukkelijk beloven dat hij de erfpachtsbepalingen stiptelijk zal nakomen.

Johannes voor den Berg slaat echter zijn vleugels uit en koopt in 1819 het nabij de brug gelegen, van ouds bekende, logement De Oude Prins, waarin hij zijn affaire van verkoop van winkelwaren met minder beperkingen hoopte voort te zetten. Van dit etablissement schreef de Geheymsschrijver in 1759 nog: *waar de Reizigers en andere zeer wel behandelt en genoeg werd gegeven*. In de dertiger jaren vinden we Johannes voor den Berg terug als één der herbergiers, die in het op-nieuw tot herberg ingerichte **Overdorp** tevergeefs trachtten een goed lopende affaire te ontwikkelen

In 1822 verkoopt Johannes het oude chirurgijnshuis aan Arie Keller, die er eveneens een winkel in gaat exploiteren.²⁷ Dat is het winkeltje dat op bijgaande tekening van P.J. Lutgers (1808-1874) is vereeuwigd. (Afb. 5.)

De kerk wordt bouwvallig

In het begin van de veertiger jaren van de 19e eeuw werd de bouwvalligheid van de kerk scherp zichtbaar. Een inspectierapport daarover vermeldt: *Aan de kerk heeft sedert jaren een verzakking bestaan, zodat het gebouw zich thans in een zeer slechte staat bevindt. Men acht het niet langer verantwoord bij harde wind het gebouw voor de openbare dienst open te stellen*. De kerkeraad voegde daaraan toe: *Het gebouw is bovendien te klein; ook bij de meest mogelijk geschikte ruimteverdeling kan met geen mogelijkheid aan de aanvraag naar zitplaatsen worden voldaan*.²⁸

5. Kerk en chirurgijnshuis (hier winkel) vóór 1844. (Tekening van P.J. Lutgers. Part. coll. Abcoude)

Om die redenen werd besloten een nieuwe, grotere, kerk te bouwen, waarvoor het chirurgijnshuis moest sneuvelen.

Arie Keller eiste prompt een ander huis, even geschikt tot uitoefening van zijn affaire, omdat zijn gehele bestaan aan het huis was verbonden.

De kerkeraad bewilligde daarin en legde hem in 1843 een aanbod voor, dat door de winkelier evenwel finaal werd afgewezen.²⁹ De inschakeling van een procureur bewerkstelligde dat het aanbod alsnog werd aanvaard, onder aftrek van de kosten van de procureur.³⁰

Het chirurgijnshuis werd, zoals in 1649 reeds voorzien, afgebroken. Op 15 maart 1844 werd de eerste steen voor de nieuwe kerk gelegd.

Literatuur

- Geheymſchryver van Staat en Kercke der Vereenigde Nederlanden (1759).
Houtzager. H.L. Medicijns, vroetwyfs en chirurgijns. (Amsterdam 1979).
id. id. Uit de nadagen van het chirurgijns-gilde. (*Ons Amsterdam* 1979, no 31).
Mooij. Annet. De polsslagen van de stad, 350 jaar academische geneeskunde in Amsterdam (Amsterdam 1999).

Afkortingen

OAAB	Streekarchief te Mijdrecht.
RAU Dorpsger.	Rijksarchief te Utrecht. Gerechtelijke archieven.
RAU Not.	Idem. Notarieel archief.
RAU Toegang 344.	Archief van de Gereformeerde (=Hervormde) kerk van Baambrugge.
GAA Not.	Gemeentearchief Amsterdam, Notarieel archief.

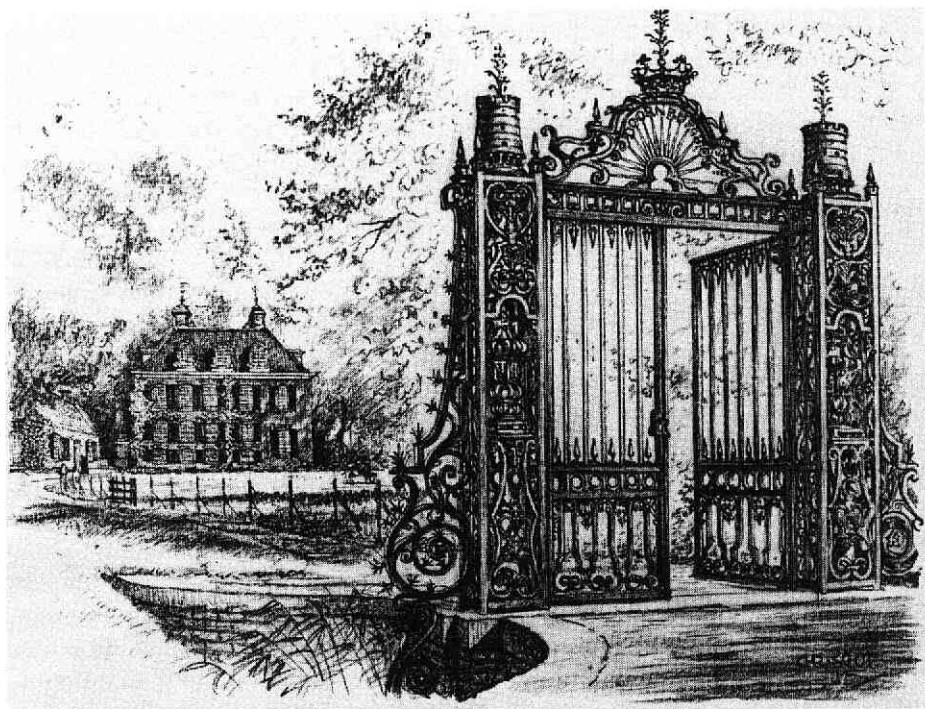
Noten

1. Ds G. van der Zee. *Niſtarlake* Jb. 1954.
2. id.id.
3. RAU. Toegang 344 no 155 en 156.
4. id.id.
5. id.id.
6. RAU. Toegang 344 no 1.
7. Grevenſtuk. J.G.Th. *Niſtarlake* Jb. 1923.
8. RAU. Toegang 344 no 2.
9. RAU. Dorpsger. no 8.
10. GAA. Not. no 1125.
11. GAA. Not. no 1139.
12. RAU. Not. no 1.
13. RAU. Lidmatenregister van de Herv. kerk te Baambrugge.
14. RAU. Zie 9.
15. Albert Mooy, notaris te Kortenhoeſ.
16. RAU. Toegang 344 no 53.
17. RAU. Not. no 13.
18. RAU. Dorpsger. no 11.
19. RAU. Toegang 344 no 165.
20. RAU. DTB registers.
21. RAU. Dorpsger. no 15.
22. RAU. Dorpsger. no 23.
23. RAU. Not. no 55.
24. RAU. Toegang 344 no 165.
25. id.id.
26. RAU. Not. no 55.
27. RAU. Not no 67.
28. RAU. Toegang 344 no 124.
29. id.id.
30. id.id.

Jaaroverzicht 2001 van de dr R. van Luttervelt Restauratiestichting

De verwachting dat het 18e eeuwse sierhek voor het laantje van Grigia vòòr eind 2001 geplaatst zou zijn werd de bodem ingeslagen. De overvolle orderportefeuille van de aannemer leidde tot uitstel en de plaatsing zal nu in 2002 zijn beslag krijgen. Van de Provincie en het SNS Reaalfonds is belangrijke steun verkregen evenals van enige aanwonenden van het laantje.

Een nieuw project kwam op ons pad in de vorm van het unieke sierhek van huis Doornburg in Maarsse, dat aan het jaagpad staat. Uniek omdat het geheel uit smeedwerk is opgetrokken en uit het eerste kwart van de 18e eeuw dateert. Het zeer ingewikkelde hek is dringend aan herstel toe en de Emmaus Priorij, eigenaars van Doornburg, riepen de hulp in van onze stichting. Het hek gaat ge-

restaureerd worden door de ons vertrouwde smid Kees van der Horst aan de Bemuurde Weerd te Utrecht.

Het wordt een kostbare operatie. De gemeente Maarssen heeft hiervoor subsidie gevoteerd waardoor het leeuwendeel van de kosten gedekt kan worden. De stichting heeft op zich genomen om het resterende deel bijeen te brengen. Het gaat om €15000 en de stichting wil proberen uit de inwoners van Maarssen een substantiële bijdrage te verwerven. Daarnaast zal een beroep op fondsen gedaan worden en doet de stichting zelf een duit in het zakje evenals uiteraard de priorij.

Het banknummer van de stichting is 59.74.60.019 te Vreeland.

De voorzitter

Loenen, Januari 2002

De bibliotheek in 2001

De bibliotheek werd vooral in de tweede helft van het jaar met enige regelmaat door leden en niet-leden bezocht. De vaste dag hiervoor blijft de donderdag, bij voorkeur na telefonische afspraak (0294-234653).

De *'Catalogus van de Bibliotheek'* (bijgewerkt tot en met januari 1999) is nog steeds verkrijgbaar, inmiddels voor €3,50, evenals het *'Register op de Jaarboekjes'* (bijgewerkt tot en met 1997), inmiddels voor €2,30. Aanvullingen op de *Catalogus* (1999-2001) en op het *Register* (1998-2000) kunt u op verzoek eveneens verkrijgen.

Er is nog steeds vraag naar oude jaarboekjes, zowel van leden als niet-leden. De bibliotheek houdt zich aanbevolen!

Aangezien de oudere jaarboekjes van de bibliotheek na zoveel jaren gebruik er allesbehalve fraai uitzagen, is op de bestuursvergadering van 14 november 2001 besloten de boekjes van 1913 t/m 1961 door een boekbinder te laten 'restaureren'. Dit heeft inmiddels plaatsgevonden in februari 2002.

En tenslotte: zoals gebruikelijk werd ook in 2001 het bibliotheekbestand weer met een aantal boeken uitgebreid. Wij noemen u er enkele, vergezeld van een beschrijving.

ALGEMEEN

Kunstenaars

Gezigten aan De Rivier de Vecht, Petrus Josephus Lutgens / Lutgers. Uitg. 'De stichting Nederlandse Buitenplaatsen en Historische Landschappen', Oudheidkundig Genootschap Niftarlake in samenwerking met Uitgeverij Canaletto/Repro-Holland B.V., Alphen aan den Rijn, 2001, samenstellers A.J.A.M. Lisman, E. Munnig Schmidt & Jhr. Dr. H.W.M. van der Wijck.

Fraaie uitgave, waarin ongeveer 165 afbeeldingen van werken van Lutgers zijn opgenomen, vervaardigd tussen 1831 en 1873 en alle met de Vecht als onderwerp. Het geheel is voorzien van een degelijke inleiding over leven en werken van deze romantische kunstenaar.

Lutgers was afkomstig uit een eenvoudig milieu. Eigenlijk heette hij *Lutgens*, maar als kunstenaar noemde hij zich *Lutgers*. Zijn leven lang was hij tekenmeester in Loenen aan de Vecht. Eén van zijn leerlingen was de bekende kunstschilder Nicolaas Bastert. Ook heeft hij tekenles gegeven aan de drie freules

Backer op VreedenHoff. Veel heeft Lutgers te danken gehad aan de familie Willink van Collen op Gunterstein in Breukelen. Hij schilderde en tekende daar in opdracht een aantal familieportretten en hielp de jonge freules bij het beschilderen van bordjes, kopjes en vaasjes, die bestemd waren als verjaardagscadeaux voor hun vader. De band met de familie was kennelijk heel goed: er is op Gunterstein heel wat werk van Lutgers bewaard gebleven, gedeeltelijk in opdracht vervaardigd, maar dikwijls ook als geschenk door Lutgers aan de familie aangeboden.

Lutgers maakte bij zijn werk gebruik van verschillende technieken. De in deze uitgave opgenomen Vechtgezichten zijn voor het grootste deel gewassen tekeningen in zachte grijze en bruine tinten. Vooral de in kleur opgenomen tekeningen tonen duidelijk het (zwaar-) romantische karakter van zijn werk. De (weinig) olieverfschilderijen zijn vrolijker van kleur. Voorin het boek zijn twee litho's opgenomen uit *Gezichten aan De Rivier De Vecht* uit 1836, de bekende uitgave van 86 litho's. Beide voorstellingen zijn met de hand ingekleurd in soms wat harde tinten.

Het mooist vind ik persoonlijk de gewassen tekeningen waarop alleen de Vecht of een Vechthuis met tuin staat afgebeeld. De personen waarmee Lutgers zijn voorstellingen stoffeert geven het geheel vaak een wat geforceerd karakter, het lijkt bijna of ze er later op zijn 'geplakt'. Misschien moet een romanticus zijn aard geen geweld aandoen door realistische elementen in zijn werk op te nemen, dan blijft de dromerige romantische sfeer het best bewaard.

PLAATSSEN

Breukelen

Breukelen en omgeving tussen 400 en 1200 – Middeleeuwse geschiedenis vanuit een plaatselijke gezichtshoek. Uitg. Verloren, Hilversum, 2001, Arie A. Manten.

Dit boek is in 2001 verschenen als deel 3 van de Historische Reeks Breukelen. De auteur, Dr. Arie A. Manten is geen historicus maar geoloog, geschiedenis is echter zijn grote liefde. Hij is oprichter en voorzitter van de Historische Kring Breukelen.

In deze geschiedenis van Breukelen in de vroege Middeleeuwen biedt Manten de lezers veel meer dan lokale geschiedenis alleen, maar plaatst hij deze in een veel ruimer verband. Dit maakt zijn boek ook voor een bredere kring van lezers interessant. Het ontstaan van de naam Niftarlake (*niftar* = naast of langs, *lake* = natuurlijke afwatering, in dit geval de Vecht), het optreden van de uit de Vechtreuk afkomstige zendeling Liudger (Sint Ludger), Manten plaatst het allemaal tegen de achtergrond van onze geschiedeniskennis van de lagere en middelbare school: Friezen, Franken, Bonifatius, Karel de Grote.

En hij graaft dieper: via Liudger komt hij op het terrein van de vroeg-Middelnederlandse letterkunde met een bespreking van de *Heliand*, een gedicht waarin het leven van Christus wordt verteld in typisch Oudgermaanse versvorm. In aansluiting daarop behandelt hij en passant even het pas in de vorige eeuw ontdekte *Evangelie naar Thomas*, een vijfde evangelienschrijver dus (na Mattheüs, Marcus, Lucas en Johannes). En dan spreken we nog niet eens over de kleine lettertjes op bladz. 109, waar Manten terecht stelt: als wij de *Heliand* niet tot Duitse maar tot Nederlandse poëzie verklaren (een teruggave van geroofd cultuurgoed) verschuift het begin van de Nederlandse letterkunde enkele eeuwen terug in de tijd (en begint voortaan niet meer met het bekende West-Vlaamse dichtregelje “hebban olla vogala nestas hagunnan...” uit omstreeks 1100). Dit moge allemaal nogal wetenschappelijk klinken, Manten heeft niet de bedoeling gehad een wetenschappelijk boek te schrijven. Hij heeft een beeld willen geven van een periode, wat een zeer leesbaar boek heeft opgeleverd. Zijn manier van schrijven deed mij denken aan de historicus Jan de Rek, die vanaf 1954 een geschiedenis van Nederland heeft uitgegeven in 5 kloekke delen (over de Middeleeuwen: deel 1, *Van Hunebed tot Hanzestad*). Latere historici hebben dikwijls hun neus opgehaald voor deze ‘anekdotische geschiedschrijving’, maar het valt niet te ontkennen dat op deze wijze wel een tijdperk tot leven wordt gebracht, zoals vele lezers mochten ervaren.

Loenersloot

Catalogus van de collectie tekeningen en prenten van Kasteel Loenersloot. Uitg. Stg. Kasteel Loenersloot, Loenersloot, 1997, D.T. Koen, P.M. Stoppelenburg.

Ook al zijn, vanwege de bescheiden afmetingen van deze catalogus (47 bladz. in oblong formaat: 15,5 x 22 cm), niet alle 76 tekeningen en prenten van de collectie afgebeeld, het geheel geeft toch een aardig beeld van de geschiedenis van Kasteel Loenersloot door de eeuwen heen.

Op de achterzijde van de omslag treffen wij de bekende prent ‘*Aestas*’ (Zomer) van Hessel Gerrits aan uit 1610, vervaardigd naar een tekening van David Vinckboons en onderdeel van de serie van vier jaargetijden waarvoor de kastelen Maarssen, Zuilen, Loenersloot en Nijenrode model hebben gestaan (cat.nr. 3). De voorzijde van de omslag toont eveneens een afbeelding van het kasteel vanuit het zuiden gezien, met bovenaan het motto “*Ne nimium fide*” (*Vertrouw niet al te zeer*). De diepere betekenis hiervan is vooralsnog duister. De prent is voorzien van een Duits onderschrift met dezelfde betekenis en afkomstig uit een Neurenbergse verzamelbundel uit 1678 (cat.nr. 9).

Fraai is de ingekleurde tekening van Jan de Beijer uit 1745, waarop de vervallen staat van het kasteel duidelijk zichtbaar is (cat.nr. 25). De eveneens in kleur opgenomen penseeltekening van P.J. Lutgers uit 1858 geeft een heel ander beeld

(cat.nr. 49). Tussen 1766 en 1775 hebben twee opeenvolgende eigenaren de Ridderhofstad Loenersloot veranderd in een geriefelijk 18^e eeuwse landhuis (zie *Jaarboekje Nijffarlake* 1985, bladz. 45-61). De zware ronde toren is echter behouden, zodat het karakter van een kasteel bewaard is gebleven.

De laatste afbeelding in deze catalogus dateert uit 1896 (cat.nr. 56) en is vrijwel zeker vervaardigd in opdracht van de toenmalige eigenaar Jhr. Ir. P.H. Martini Buys, die tevens de grondlegger was van de collectie tekeningen en prenten van Kasteel Loenersloot. Inmiddels heeft de Stichting Kasteel Loenersloot de collectie kunnen verwerven en deze in 1996 in langdurige bruikleen gegeven aan het Rijksarchief in Utrecht.

Loosdrecht

Loosdrecht op de vabreep – een gemeente op de grens van Utrecht naar Holland. Uitg. Historische Kring Loosdrecht, Loosdrecht, 2001, Ferry Brand, José Timmerman ... et al. (red.).

Dit boek is in 2001 samengesteld door de Historische Kring Loosdrecht in opdracht van de gemeente, nog juist voordat per 1 januari 2002 de gemeente Loosdrecht (met 's-Graveland en Nederhorst den Berg) op zou gaan in de nieuwe gemeente Wijdmeren en voortaan tot de provincie Noord-Holland zou gaan behoren.

Veel tijd van voorbereiding was er niet, maar dank zij het archief van de Historische Kring is deze uitgave toch meer geworden dan alleen een fotoboek. Op bladz. 7 wordt de geschiedenis van Loosdrecht in het kort weergegeven. Hieruit blijkt dat het Loosdrechtse grondgebied door de eeuwen heen nogal eens het voorwerp van grenswijzigingen is geweest. Vanaf de Middeleeuwen (1298) vormden het huidige Oud en Nieuw Loosdrecht samen met Mijnden een ambachtsheerlijkheid binnen het rechtsgebied van de graaf van Holland. Dit bleef zo, enkele grensgeschillen met het aangrenzende bisdom Utrecht daargelaten, tot de Franse tijd. In 1812 ging n.l. het voormalige ambacht Mijnden over naar de gemeente Loenen. Na de Franse overheersing werd deze wijziging weer teruggedraaid en werden Loosdrecht en Mijnden vervolgens bij de provincie Utrecht gevoegd. Voor de duidelijkheid zij hieraan toegevoegd dat de Vecht de grens vormde tussen Loenen en Loosdrecht: Nieuwersluis ten oosten van de Vecht en het gehucht Oud-Over behoorden tot de gemeente Loosdrecht. Pas in 1952 heeft een gemeentelijke herindeling plaatsgevonden: Nieuwersluis en Oud-Over vallen nu onder de gemeente Loenen en de gemeente Loosdrecht is uitgebreid met het dorp Breukeleveen, alsmede met de Vierde en Vijfde Plas (voordien behorend tot de gemeente Breukelen).

Na een overzicht van de burgemeesters van Loosdrecht van 1816 tot 2002 met de bijbehorende ambtswoningen volgt het eigenlijke fotoboek. Een inhouds-

opgave hiervan wordt niet gegeven, maar er is wel een zekere indeling om het geheel enigszins overzichtelijk te houden: *Stuizen, huizen aan de plassen, Zeilwedstrijden*, enz. Helemaal consequent is deze indeling overigens niet: Kasteel Sypestein (begin 20^e eeuw) en de produkten van de porseleinfabriek van dominee de Mol (1774-1784) sluiten bijvoorbeeld direct aan op de idyllische foto's onder het hoofd *Boerenbedrijven en Natuur* (bladz. 49 e.v.). De bijschriften bij de foto's zijn uitvoerig en verschaffen vaak interessante informatie. Als geheel een aardige herinnering aan Loosdrecht als zelfstandige gemeente.

DIVERSEN

Genealogie Van Dam van Isselt. Uitg. Stg. Familiefonds Jacob van Dam, Utrecht, 1999, Drs. R.G. de Neve.

Dit is het tweede familieboek van de bekende Utrechtse familie Van Dam Van Isselt.

De oudst bekende stamvader is Willem Jansz. Van Dam, overleden in circa 1441. Zijn nazaten woonden in Amersfoort en behoorden al spoedig tot het plaatselijke patriciaat. Vanaf ongeveer het midden van de 17^e eeuw treffen we steeds meer nazaten van Willem Jansz, aan in Utrecht. Ook daar werd de familie Van Dam opgenomen in de regentenkring. Aanvankelijk maakten zij alleen deel uit van het Stadsbestuur, later ook van de Staten van Utrecht.

In de 18e eeuw bezat de familie Van Dam twee huizen in Utrecht, één aan de zuidkant van de Mariaplaats en één aan de oostzijde van de Springweg. Verder was zij eigenaar van twee buitenplaatsen: *Damlust* ten zuiden van de stad Utrecht en *Dambosch* onder het gerecht van Overlangbroek. Ten slotte bezat zij nog twee ambachtsheerlijkheden: *Pijlsweerd* bij Utrecht (gekocht in 1763) en *Isselt* bij Amersfoort (gekocht in 1775).

De Franse tijd en de afschaffing van de heerlijkheden hadden rampzalige gevolgen voor het familiebezit. Pas tegen het einde van de 19^e eeuw verwierf de familie, die zich sinds 1775 Van Dam Van Isselt was gaan noemen, weer een grondbezit van enige omvang, dat tot op heden geconsolideerd is.

Loenen aan de Vecht, februari 2002

G. Recter

Inhoud

Ereleden en bestuur	2
Ledenlijst 2001	3
Jaaroverzicht 2001	18
Concept staat van baten en lasten	21
Mededelingen	22
Hoffwerk, Over Holland en Rupelmonde door Hermanus Numan (1744-1820) getekend	23
Elsenburg	30
Portret van “De Zededichter Claas Bruin”	38
De schilder Jan Adam Kruseman (1804-1862) en Nieuwerhoek te Loenen .	39
Dortmont – Zorgvrij, Rustenburg – Overdorp, Poclesteyn – Oud Rustenburg	53
Het Chirurgijnshuis bij de Kerk van Baambrugge	92
Jaaroverzicht 2001 van de Dr R. van Luttervelt Restauratie Stichting	105
De bibliotheek in 2001	107